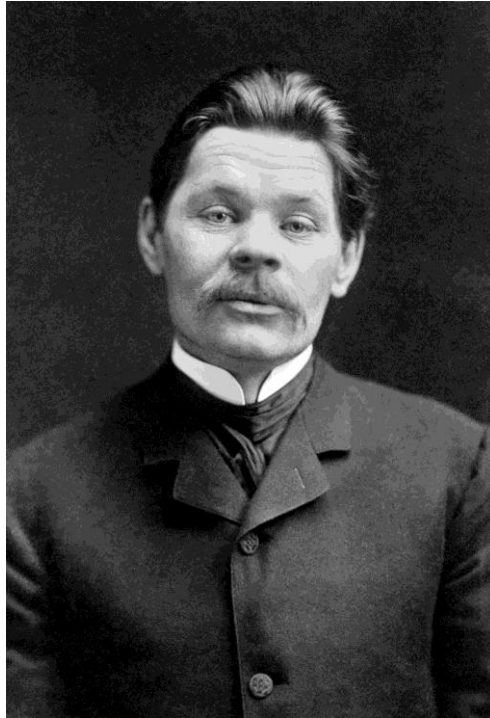

Maxim Gorkij

Obekväma tankar om Oktoberrevolutionen

Översättning: Karin Pontoppidan-Sjövall

Denna samling Gorkij-artiklar från 1917-1918 gavs 1983 ut på svenska i bokform, med en längre inledning av litteraturvetaren och författaren Melker Johnsson (1903-1990), som från 1970-talet och framåt starkt engagerade sig för mänskliga rättigheter i Sovjet och övriga Östeuropa. Melker Johansson var mycket kritisk mot Sovjetunionen och kommunismen och ansåg att Gorkijs artiklar var viktiga för att avslöja den kommunistiska ideologins och politiska praktikens skadliga inverkan.

Artiklarna publicerades ursprungligen i tidningen *Novaja Zjizn* (Det nya livet) från maj 1917 till mitten av juli 1918. I dessa (många med rubriken "Obekväma tankar") nagelfar Gorkij bolsjevikernas politik. Man kan vara kritisk mot en del av uppfattningar som Gorkij torgför, men ovedersägligen riktar han strålkastarljuset på många problem som ryska revolutionen ställdes inför och på hur bolsjevikerna tog itu med dem. Och eftersom han är en skarpsynt författare bidrar han till en fördjupad bild av revolutionen.

Gorkij lämnade Sovjetunionen i oktober 1921. Det sades att det var för att söka vård för hans tuberkulos, men förmodligen fungerade hans olust inför revolutionens utveckling som en pådrivande faktor.

Större delen av tiden i exil tillbringade Gorkij i Sorrento i Italien. Men från och med 1929 besökte Gorkij vid ett flertal tillfällen sitt gamla hemland och 1932 accepterade han en inbjudan från Stalin att stanna i Sovjetunionen. Gorkij betraktades dock fortfarande som politiskt opålitlig och 1934 (efter mordet på Leningrad-ledaren Kirov), då den stalinistiska terrorn mot oliktankande började ta fart på allvar, sattes han i husarrest. Han dog under oklara omständigheter i juni 1936, 68 år gammal.

OBS Noterna är samlade allra sist.

Mer av Gorkij: [Vladimir Iljitj Lenin](#) (1920) och [Nikolaj Lenin – mannen, människan](#) (1924)

Martin F

Tidningsartiklar ur *Novaja Zjizn* (Det nya livet) 1917-1918

Revolution och kultur

Nr 1 18 april (1 maj) 1917¹

Om man kastar en blick på tsarregimens till det yttre så skiftande verksamhet vad gäller ”inrikespolitiken”, framstår den som en strävan hos byråkratin att med alla medel hejda en kvantitativ och kvalitativ utveckling inom en tänkande materia.

De som satt vid makten i den gamla regimen var obegåvade, men en instinktiv självbevarelse-drift sade dem att den mänskliga hjärnan var deras farligaste fiende, och följaktligen försökte de att med alla medel försvåra en utveckling av krafterna hos landets intelligentia eller locka in den på fel spår. I denna brottsliga verksamhet fick de framgångsrik hjälp både av kyrkan, som hade förslavats under ämbetsmännens välde, och av samhället, som befann sig i ett tillstånd av inre upplösning och som under de senaste åren hade förhållit sig helt passivt inför allt våld.

Resultatet av det andliga livets borttynande visade sig med förfärande tydlighet vid krigets utbrott — Ryssland framstod som maktlöst och försvarslöst gentemot en fiende som stod kulturellt högt och hade en väl organiserad armé. De personer som så skrytsamt och motbjudande hade ropat om att det gamla Ryssland hade rest sig ”för att befria Europa från den falska civilisationens bojer”, människor, som säkert var uppriktiga och därför desto mer beklagansvärda, blev förvirrade och tystnade plötsligt. ”Den sanna kulturens ande” visade sig vara stanken från all slags okunnighet, avskyvärd egoism, lättja och ansvarslöshet.

Det rådde fullständigt kaos inom alla kulturens områden, i ett land, som var så rikt på naturrikedomar och begåvningar, och detta var en följd av att de andliga värdena hade åsidosatts. Industrin och tekniken, som ännu låg i sin linda, hade ingen fastare förankring i vetenskapen, och vetenskapen själv, som var förvisad någonstans bort till okunnighetens mörka bakgårdar, stod under ämbetsmännens illvilliga uppsikt. Konsten, som bevakades strängt av censuren och som därigenom hade urartat, hade ryckts loss från samhället och sökte sig nya vägar. Den hade förlorat sin tidigare betydelse att vara något angeläget och förädlande för människorna.

Överallt, både inom människan och utanför henne, rådde förödelse, osäkra förhållanden, tillstånd som liknade en utdragen dödskamp². Revolutionens arv från tsardömet var fruktansvärt.

Hur innerligt gärna man än skulle vilja säga ett välmenande tröstens ord så tillåter inte den bistra verklighetens sanning något sådant, utan man måste i stället uppriktigt konstatera att tsardömet med all sin strävan att göra det gamla Ryssland andligt urarva hade lyckats nästan fullständigt.

Revolutionen har störtat tsardömet, det är visserligen sant. Men kanske det bara betyder att revolutionen drivit sjukdomen, som från början var en sjukdom på ytan, djupare in i själva organismen. Vi ska akta oss för att tro, att revolutionen andligt sett har botat eller berikat Ryssland. Ett gammalt klokt ordspråk säger: ”Sjukdomen tränger in i kroppen kilovis men lämnar den gramvis.” Att sprida upplysning i vårt land innebär en mycket långsam process. Desto mer nödvändigt är det för oss att göra det och våra ledare får inte dröja med att påta sig ansvaret för detta. Man måste skapa institutioner och organisationer som idogt och utan dröjsmål kan börja arbeta på att utveckla landets intellektuella krafter.

Den intellektuella förmågan är kvalitativt sett den främsta produktiva kraften, och att se till att den snabbt ökar måste vara den mest angelägna uppgiften för alla klasser.

Vi måste tillsammans ta itu med arbetet att utveckla vår kultur på ett allsidigt sätt. Genom

revolutionen har alla murar raserats som stod hindrande i vägen för ett fritt skapande, och nu kommer det an på vår egen vilja att visa för oss själva och för världen vår egen begåvning och förmåga, vår egen geniala kraft. Vår räddning ligger i att arbeta, och låt oss också med glädje ta itu med arbetet. ”Världen har skapats inte med ord utan med gärningar!” — det är ett bra talesätt som gäller också idag.

Obekväma tankar

Nr 2 20 april (3 maj) 1917

Det politiska livets nya ordning kräver av oss också ett nytt sinnelag. Det går naturligtvis inte att göra om sig själv på ett par månader, men ju snabbare vi bemödar oss om att befria oss från det förflutnas smuts och damm, desto mer stabil blir vår andliga hälsa och desto mer produktivt blir vårt arbete med att skapa nya former för vårt liv ute i samhället.

Vi lever under starka politiska känslor, i ett kaos fyllt av kamp om makten, och denna kamp framkallar förutom ädla känslor också ytterst dunkla instinkter. Det är helt naturligt att det är så, men det kan inte undgåas att en viss fara uppstår för att vårt psyke påverkas på ett negativt sätt, att det på ett onaturligt sätt utvecklas ensidigt. Det politiska livet utgör grogrund för allsköns tistlar som snabbt växer upp och sprider sig. Det uppstår fiendskap, ondskefulla misstankar, skamlösa lögner, förtal, sjuklig äregirighet, förakt för människans egenvärde, ja, vi kan räkna upp allt uselt som finns i människan, allt sådant kommer fram i övermått och särskilt tydligt just i en sådan jordmån som den politiska kampen erbjuder.

Vi får inte låta oss förkvävas av negativa känslor. Fiendskap mellan människor är inte någon normal företeelse — våra ädlaste känslor, våra högsta idéer är ju just inriktade på att avskaffa all fiendskap ute i samhället. Dessa våra ädlaste känslor och tankar skulle jag vilja kalla vår ”sociala idealism” — det är ju just kraften från den som ska göra det möjligt för oss att besegra livets uselheter och att oförtrutet sträva efter rättrådighet, det sköna i livet, frihet. På den vägen har vi skapat hjältar, martyrer för frihetens skull, de ädlaste människorna på vår jord, och allt ädelt som finns inom oss har fått sin form genom denna strävan. Det är konsten som mest framgångsrikt och mest verkningsfullt har lockat fram de goda egenskaperna i vår själ. Liksom vetenskapen är världens förstånd så är konsten världens hjärta. Politik och religion delar upp människorna i olika grupper, men konsten förenar oss alla genom att den siktar mot det allmänmänskliga. Det finns ingenting som gör människan så lugn och harmonisk i själen som konsten och vetenskapen.

*

Proletariatets rätt att vara fientligt inställt till andra samhällsklasser har sin allsidiga och djupgående motivering. Men på samma gång är det just proletariatet som förkunnar den storartade och välsignelserika idén om en ny kultur, idén om det universella broderskapet. Och därför är det just proletariatet som först ska kasta av sig det gamla föråldrade och odugliga förhållningssättet människor emellan. Detta duger inte längre, för det är proletariatet som särskilt envetet ska sträva efter att vidga och fördjupa själen hos människan, själen som tar emot alla intryck under hennes levnad. För en proletär måste konsten och vetenskapen ha det största värde. För honom innebär dessa inte något ytligt tidsfördriv utan en väg att tränga in i livets hemligheter. Det känns underligt att se hur proletariatet, representerat av sitt tänkande och handlande organ Arbetar- och soldatdeputerades Råd förhåller sig så likgiltigt och oengagerat, när det ser att man skickar ut soldater till fronten för att slaktas, soldater som är musiker, konstnärer, skådespelare och andra som behövs för människosjälens uppbyggelse. Genom att skicka iväg sina begåvningar att slaktas utarmar landet sig självt, folket gör sig urarva det bästa det äger. Och för vad? Kanske bara för att en begåvad ryss ska slå ihjäl en begåvad tysk konstnär?

Är det inte helt absurt, vilket hemskt hån gentemot folket! Tänk också på vilken enorm mängd energi som det kostar folket för att det ska skapas en talang som kan uttrycka folkets känslor och innersta tankar!

Ska verkligen det här fördömda blodbadet få omvandla dessa konstens människor, som är så dyrbara för oss, till mördare, till döda kroppar?

Obekväma tankar

Nr 3 21 april (4 maj) 1917

Vi har tillkämpat oss yttrandefrihet för att kunna tala och skriva sanningen. Men att tala sanning — det är den svåraste av alla konster, för i sin ”rena” form, utan samband med individernas, klassernas eller nationernas intressen, är sanningen nästan fullständigt obrukbar för den enkle medborgaren och kan inte uppfattas av honom. Det är den ”rena” sanningens förbannade egenart, men på samma gång är det den bästa och för oss mest livsviktiga sanning.

Låt oss ställa oss uppgiften att säga sanningen om tyskarnas grymheter. Jag hoppas att det går att exakt fastställa de tyska soldaternas beteende gentemot ryska, franska och engelska soldater, och även mot den fredliga belgiska, serbiska, rumänska och polska civilbefolkningen. Jag har skäl att tro att dessa fakta står utom allt tvivel och är jämförbara med ryssarnas grymheter på olika håll, t.ex. i städerna i Galizien och så vidare. Jag förnekar inte att de avskyvärda metoder när det gäller att döda människor, som tyskarna har tillämpat, nu har accepterats också hos oss för första gången. Jag kan inte förneka att tyskarnas beteende mot tillfångatagna ryssar är avskyvärt — och jag vet också att även den gamla ryska tsarregimens sätt att gå fram mot tyska krigsfångar var avskyvärt.

Allt detta är sant, denna sanning har kriget åstadkommit. Men när det är krig gäller det att döda så många människor som möjligt — det är krigets cyniska logik. Det går inte att undvika grymhet i slagsmål, har ni sett hur rått barnen slåss ute på gatan?

Den ”rena” sanningen säger oss att brutalitet överhuvudtaget är något som är karakteristiskt för människorna, den är inte främmande för dem ens i fredstid — om nu någon sådan tid överhuvudtaget existerar här på jorden. Vi kan ju tänka på hur det godmodiga ryska folket slog in spikar i judarnas huvuden i Kiev, Kisjinjov och andra städer, liksom hur arbetarna i Ivanovo-Voznesensk i kittlar kokade sina kamrater, som de kastat i levande, och hur de sadistiska fångvaktarna plågade sina fångar, och hur medlemmar i De svarta hundrades förbund³ slet sönder unga kvinnliga revolutionärer, bände in käppar i deras könsorgan, vi kan tänka ett tag på de blodiga illdåden från åren 1906-7-8!

Jag jämför inte tyskarnas grymheter med alla andra människors grymheter, jag bara diskuterar, i yttrandefrihetens namn, den sanning som gäller idag, den sanning som kriget skapat, och den ”rena” sanningen, som har samma betydelse för alla i alla tider och som sannerligen är mer ”lysande än solen”, även om den ofta är nedslående och plågsam för oss.

När vi bedömer människan, hon må vara tysk eller ryss, det gör detsamma, då får vi inte glömma den ”rena” sanningen, därför att den är vår dyrbaraste egendom, den mest lysande elden i vårt medvetande, och om den sanningen vittnar de höga moraliska krav som människan ställt upp för sig.

Vid fronten försiggår en förbrödring mellan tyska och ryska soldater — jag tror att det inte bara beror på fysisk utmattning utan att det är för att en känsla av avsky har väckts hos människorna, avsky för det vanvettiga kriget. Återskenet från den ryska revolutionens eld kan faktiskt inte undgå att väcka känslor av hopp i de tyska soldaternas bröst.

Det kan ju vara att förbrödringen med fienderna inte är så omfattande kvantitativt sett, men det förringar inte den moraliska och kulturella betydelsen. Ja, det är tydligt att det förbannade

kriget, som drivits fram av girighet hos de styrande klasserna, kommer att få ett slut genom det sunda förnuftets inverkan på soldaterna, d.v.s. hos demokratin.

Om det blir så, kommer det att bli något som aldrig har inträffat förr, något stort, nästan som ett underverk, och det kommer att ge människan rätt att vara stolt över sig själv — hennes egen vilja har besegrat det mest avskyvärda och blodiga vidunder, krigets vidunder.

General Brusilov⁴, som upplever ”den ryske soldatens gränslösa förtröstan” på nära håll, tror inte på den tyske soldatens uppriktighet, när denne sträcker fram handen till oss för försoning. Generalen säger i sin order: ”På alla försök från motståndarens sida att komma i kontakt med våra trupper måste det alltid bli ett och samma svar — bajonett och kulor.”

Och det är tydligt att denna befallning utförs. Igår berättade en soldat, som kom från fronten, för mig att när de våra och tyskarna kommer samman i skyttegravarna för att prata om vad som försiggår, börjar det ryska artilleriet skjuta på dem, och det tyska också.

Det har hänt att tyskar, som kommit fram till våra spärrar, blivit mottagna av gevärseld från ryssarna, och när de rusade tillbaka började deras egna skjuta på dem med kulsprutor. Jag försöker tala lugnt, jag vet att generaler också tjänar ett slags ”sanning”, som gäller för deras yrke, och att ända tills helt nyligen denna deras ”sanning” var den enda som åtnjöt ordets frihet.

Men nu kan också en annan sanning tala lika fritt, utan att man blir straffad för den, en sanning som har fötts ur människornas längtan efter gemenskap, en sanning som inte kan tjäna den skamliga uppgiften att väcka hat och fiendskap, att utrota människor.

Tänk efter, du läsare, vad blir det av oss om det rasande vilddjurets sanning besegrar det sunda förnuftets sanning som är människans?

Obekväma tankar

Nr 4 22 april (5 maj) 1917

Flera tiotals miljoner människor, friska och som mest arbetsföra, har ryckts bort från sin stora uppgift här i livet, nämligen att utveckla jordens produktiva tillgångar, och de har skickats iväg för att döda varandra. Nergrävda i jorden lever de, utsatta för regn och snö, i smuts och trängsel, hemsökta av sjukdomar, angripna av skadeinsekter, de lever som djur, lurande på varandra, redo att döda.

Man dödar till lands, till sjöss, dödar dagligen hundratals och åter hundratals av de mest bildade och upplysta människorna på vår planet, människor som frambragt det dyrbaraste som vi har på jorden — Europas kultur.

Det är tusentals samhällen på landsbygden som förstörs och flera tiotals storstäder, många generationers verk seklerna igenom, har utplånats, skogar har bränts upp och huggits ner, vägar har förstörts, broar rivits upp, allt som åstadkommit genom människans envetna och mödosamma arbete ligger i stoft och aska. Det fruktbara jordskiktet på ytan har skjutits sönder av krevaderna från sprängbomber, minor och granater, jorden är genomsållad av skyttegravarnas gångar, och i stället har det ofruktbara jordskiktet därunder kommit i dagen, hela skiktet med jord har man vänt upp och ner på, och överallt är den skämd av förrutnade kroppar från oskyldigt dödade människor. Man våldtar kvinnor, dödar barn — det finns ingen handling så skändlig att man inte kan tillåta sig den i krig, det finns inget brott som inte kriget rättfärdigar. Det är nu tredje året som vi upplever denna blodiga mardröm — vi har blivit brutala och tappat förståndet. Konsten väcker blodtörst inom oss, lust att döda, förgöra, och vetenskapen, våldförd av militarismen, medverkar lydigt till massförintelsen av människor.

Det här kriget är Europas självmord!

Tänk på hur många friska, ädelt tänkande hjärnor som har sölat ner den smutsiga jorden under det här kriget och hur många känsliga hjärtan som har slutat slå!

Det tanklösa utrotandet av människor genom människor, utplånandet av frukterna av människors enorma mödor begränsar sig inte enbart till materiella förluster — nej, visst inte!

Tiotusentals lemlästade soldater kommer inte på länge, inte så länge de lever, att glömma sina fiender. I sina beskrivningar av kriget kommer de att inplanta hatet i sina barn, som växt upp med intrycken från den dagliga skräcken i tre års tid. Under dessa tre år har fiendskap sått ut på vår jord, en sådd som kommer att ge riklig skörd!

Man talade för länge sedan så värtaligt för oss om människornas brödraskap och om människosläktets gemensamma intressen. Vem bär då skulden till detta djävulska bedrägeri, till att detta blodiga kaos har uppstått? Vi ska inte söka de skyldiga utanför vår egen krets. Låt oss säga den bittra sanningen: vi har alla skuld till detta brott, vi allesammans, varenda en av oss!

Föreställ er för ett ögonblick att det bara skulle leva kloka människor här i världen, sådana som uppriktigt strävade efter att ordna livet på bästa sätt, sådana som rodde på sin skapande förmåga, tänk er t.ex. att vi ryssar ör att utveckla vår industri skulle bli tvungna att gräva n kanal mellan Riga och Cherson* för att förena Östersjön med Svarta havet — en sak som redan Peter den store drömde om. Och så i stället för att skicka ut miljon tals människor för att dödas skulle vi då skicka en del av dem till detta arbete, som är så nödvändigt för vårt land, för hela vårt folk. Jag är övertygad om att de människor, som har dödat under de här tre krigsåren, på samma tid skulle ha kunnat torrlägga sumpmarkerna på flera tusentals verst** i vårt fosterland. De skulle ha kunnat ordna med konstbevattning på Hungersteppen och på andra ökenområden och gräva en kanal mellan Za-Uralefloden och Kama-floden, och de hade kunnat dra fram en väg tvärs över Kaukasus' bergsrygg och kunnat åstadkomma en massa andra väldiga arbeten till välsignelse för hela vårt land.

Men vi offerar i stället miljontals människors liv och det slösas bort oerhörda kvantiteter med energi på att döda och förstöra. Vi producerar massvis med fruktansvärt dyra explosiva ämnen, och dessa ämnen försvinner bara spårlöst ut i rymden sedan hundratusentals människor förintats. Av en granat som exploderat blir det i alla fall kvar metallbitar, som vi med tiden kan smälta om åtminstone till spik, men alla dessa meliniter, lydditer, dinitro-toluoler, landets rikedomar, ”skjuts iväg för vinden”. Det är inte alls miljarder rubel det är frågan om utan miljontals liv som förspills utan någon som helst mening av dessa Girighetens och Dumhetens monster.

När man tänker på det grips man av iskall förtvivlan i hjärtat och man har lust att skrika som besatt till människorna: Ni olyckliga, hav förbarmande med Er själva!

Om att döda

Nr 5 23 april (6 maj) 1917

De skimrande vingarna på vår unga frihet är nedsölade av oskyldigt blod.

Jag vet inte vilka det var som sköt på människorna i förrgår nere vid Neva, men vilka de än var, så var det onda och dumma människor, människor som förgiftats av den gamla ruttna regimen.

Det är brottsligt och nesligt att döda varandra nu när vi har full rätt att diskutera uppriktigt med varandra och att också uppriktigt kunna ha en avvikande uppfattning. De som tänker på annat sätt är inte kapabla att känna sig som fria människor och vara medvetna om det. Att

---

* hamnstad i Ukraina

** 1 verst = 1,06 km

mörda och bruka våld, argument som hör till en despoti, är nesliga argument — och dessutom utan verkan — för att tvinga en annan med våld, mot hans vilja, att döda en människa betyder inte och kan aldrig vara liktydigt med att förkväva en idé, att bevisa att en tanke är oriktig, att en uppfattning är felaktig.

Frihetens stora lycka får inte grumlas av brott mot individens integritet, annars tar vi död på friheten med våra egna händer. Vi måste förstå, ja, det är verkligen på tiden att vi gör det, att frihetens och rättens värsta fiende finns inom oss själva. Det är vår egen dumhet, vår egen grymhet, som det är fråga om, hela detta kaos av dunkla känslor, som vi lever med i vår själ och som drivits fram av det skamliga förtrycket från enväldet, av den cyniska grymheten som följde med det.

Kan vi verkligen inte förstå och inse det?

Om vi inte kan det, om vi inte kan avhålla oss från att begå det grövsta våld mot människan, då har vi ingen frihet. Då är det bara ett tomt ord, som vi inte förmår fylla med dess rätta innehåll. Jag säger er: våra arvfjender är dumheten och grymheten.

Kan vi bekämpa dessa båda fiender? Försöker vi verkligen det?

Det är inte någon onödig fråga, det är en fråga som gäller hur djup och uppriktig vår förståelse är för det nya livets politiska villkor, för den nya värderingen av en människas betydelse och hennes roll i världen.

Det är på tiden att vi odlar upp inom oss motvilja för mord, att vi börjar avsky allt sådant. Jag glömmer förstås inte att vi kanske måste försvara — och det inte bara en gång — vår frihet och rätt med vapen, det kan mycket väl hända!

Men den 21 april var revolverarna i de hotfullt framsträckta händerna löjliga tingestar, och det låg något barnsligt över händernas rörelser, och detta barnsliga ledde tyvärr till ogärningar. Ja, till illdåd mot en fri människa! Är det möjligen så att minnet av vårt nesliga förflutna, minnet av att vi i hundratal och tusental sköts ner på gatorna, har inplantat hos oss en bödels kalla lugn inför en människas död genom övergrepp?

Jag kan inte finna ord nog skarpa för att klandra människor som försöker bevisa något med kulor, bajonetter och knytnävsslag i ansiktet. Var det inte just mot de argumenten som vi protesterade, var det inte med just sådana metoder mot oss som de kuvade oss och höll oss i nesligt slaveri? Och nu, när vi åtminstone till det yttre är befriade ur slaveriet, fortsätter vi i alla fall i vårt inre att leva med känslor som hos en slav.

Låt mig säga det än en gång: vår mest skoningslösa fiende är vårt förflutna!

Medborgare! Är det möjligen så att vi helt enkelt inte kan finna kraft inom oss själva för att befria oss från smittan från det förflutna, att göra oss av med smutsen från det, glömma de blodiga skändligheterna? Lite mer mogenhet, lite mer inlevelse och varsamhet i förhållande till oss själva, det är vad vi behöver!

Kampen är inte slut! Vi måste spara på krafterna, inrikta vår energi på ett enda mål och inte splittra den genom att ge efter för stundens ingivelser!

Obekväma tankar

Nr 12 2 (15) maj 1917

Utan att invänta beslut från Soldatdeputerades Råd vad gäller frågan om att skicka skådespelare, konstnärer och musiker till fronten, skickar Izmajlovskregementets bataljonskommitté iväg trupper ut till skyttegravarna bestående av bl.a. 43 skådespelare, bland vilka det finns ytterst begåvade och högst kultiverade värdefulla personer.

Alla de här människorna har ingen aning om krigshantverket, de har inte lärt sig kriga. De kan inte skjuta — först idag föser man iväg dem för första gången till en skjutbana och på onsdag ska de redan iväg. På det här sättet kommer dessa värdefulla människor att dra ut i krig utan att de kan försvara sig.

Jag vet inte vilka som ingår i Izmajlovskregementets bataljonskommitté, men jag är övertygad om att dessa människor ”veta icke vad de göra”.

Att skicka begåvade människor ut i krig är lika stort slöseri och lika dumt som att sätta hovar av guld på en arbetshäst. Och att skicka ut dem utan att de lärt sig krigshantverket är detsamma som en dödsdom över oskyldiga människor! Det är ju just på grund av sådana missförhållanden och sådan misshushållning med människor som vi förbannar tsarregimen, det var just av den anledningen som vi störtade den!

*

Demagoger och lakejtyper kommer antagligen att ropa till mig: vad blir det av jämlikheten då? Det är klart att jag tänker på det också! Det är inte så lite kraft som också jag har förbrukat på att visa hur nödvändigt det är med politisk och ekonomisk rättvisa för människorna, och jag vet att bara det finns sådan jämlikhet, kommer människorna att kunna bli mer rättskaffens, godare och mer mänskliga. Vi har genomfört revolutionen för att människan ska få leva bättre och för att hon själv ska bli en bättre människa.

Mer; jag måste säga att för mig är en författare som Leo Tolstoj eller en kompositör som Sergej Rachmaninov eller vilken begåvad människa som helst inte jämställd med Izmajlovsksoldaternas bataljonskommitté.

Om Tolstoj själv skulle erfara en önskan att placera en kula i pannan på en människa eller en bajonett i magen på henne, då skulle förstås djävulen få sig ett gott skratt, och idioterna skulle jubla tillsammans med djävulen, men sådana människor som uppskattar en talang som en underbar naturens gåva, själva grunden för kulturen och ett lands stolthet, sådana människor skulle gråta tårar av blod på nytt.

Nej, jag protesterar med hela min själ mot att man gör begåvade människor till bedrövliga soldater.

Jag vänder mig till Soldatdeputerades Råd och frågar: anser Rådet att Izmajlovskregementets bataljonskommittés beslut är riktigt? Samtycker Rådet till att Ryssland ska kasta i krigets omätliga käftar de bästa bitarna av sitt hjärta — sina konstnärer, sina begåvade människor?

Och vad ska vi leva på när vi har slösat bort den bästa delen av vår hjärna?

Obekväma tankar

Nr 16 6 (19) maj 1917

Nyligen var det en romanförfattare som klagade över att det inte fanns någon romantik i den ryska revolutionen, att den inte hade frambragt någon Théroouanne de Méricourt⁵, att den inte frambragt några hjältar, några framträdande gestalter.

Nåväl, vi kan anta att någon Théroouanne inte har framträtt, förmodligen beroende på att vi inte har belägrat någon Bastilj, men om vi hade gjort det förmodar jag, att det bland 50 000 gatflickor i Petrograd säkert skulle ha funnits hjältinnor. Men rent allmänt talat har det alltid varit dåligt beställt med hjältar hos oss, om man inte ska räkna sådana som vi själva, mer eller mindre lyckat, uppfunnit, t.ex. Susanin, köpmannen Igolkin, soldaten som räddade Peter den store, Kuzma Krjutjkov och andra den fysiska handlingens hjältar, så att säga.

När vi polemiserar om detta kan vi naturligtvis lätt glömma bort andens hjältar, som genom

storartade bedrifter under hela sitt liv till slut lyckats rädda Ryssland undan ett förhäxat tsarväldes laglöshet och våld. Men jag tror att romantiken i alla fall inte har dött och att det fortfarande finns romantiker, om vi nu genom att kalla någon för romantiker kan hedra — eller är det att förolämpa? — en person som lidelsefullt går upp i sin idé, i det han svärmar för.

Häromdagen var det en svärmisk person, en bonde från Permguvernementet, som skickade mig ett brev, som rörde mig djupt, särskilt följande rader:

Ja, det är inte alla som kan tåla sanningen, ibland kan den vara så svår, att det är hemskt att stå öga mot öga med den. Är det då inte hemskt när man ser hur orena händer, snikna intressen griper tag i socialismens heliga fana? ... Bönderna, som är giriga efter sitt, ska få jord men vänder sig bort, sedan de rivit sönder i remsor Zjeljabovs och Bresjkovskajas fanor.

En arbetare i partiet, en socialdemokratisk student, tillstår öppet att han inte kan arbeta i partiet mer, eftersom han får 350 rubel för sitt yrkesarbete, medan partiet bara betalar honom 250. De hundra rublerna skulle han väl kunna avstå för sin ”forna” idealisms skull ...

Soldaterna ställer gärna upp under fanan ”fred åt hela världen”, men de dras till freden inte i namn av den internationella demokratin utan i namn av sina egna snikna intressen: att överleva och få ut sitt av livets goda.

Jag minns mycket väl hur jag själv var till mods när jag som sjuttonåring gick bakom träplogen under stekande sol. Om jag fick se en kontorist som gick förbi eller en präst, en lärare, så ställde jag mig alltid frågan: ”Varför är det jag som arbetar, medan de där människorna går och har det bra?” Jag räknade nämligen bara det fysiska arbetet som riktigt arbete, och alla mina ansträngningar gick bara ut på att bli kvitt detta slags arbete. Precis samma sak ser jag nu hos många, som gärna ansluter sig till de socialistiska partierna. När jag ser de här ”socialisterna” får jag lust att gråta, för jag själv vill ju vara socialist i handling och inte bara i ord.

Det behövs ledare, som inte är rädda för att säga sanningen rakt i ansiktet på folk. Och om den socialistiska pressen inte bara skulle anklaga borgarklassen utan också sådana som styr Pressen skulle den bara vinna på det i längden. Vi måste vara hårda och utan förbarmande inte bara gentemot motståndarna utan även mot våra vänner. Det står ju i Bibeln: ”Anklaga den vise och han kommer att älska dig!”

Här är rösten från en äkta idealist, rösten från en person, som känner sanningens kraft och älskar dess eld, som renar själen.

Jag bugar mig respektfullt för denna person. Livet är fullt av svårigheter för sådana människor, men de lämnar ett vackert eftermäle.

Obekväma tankar

Nr 18 9 (22 maj) 1917

Ja, det är oroliga och farliga tider vi lever i! Det bevisas på ett dystert övertygande sätt av alla pogromer i Samara, Minsk och Jurjev,⁶ av soldaternas grymheter på järnvägsstationer och av många andra exempel på bristande disciplin, fördumning och fräckhet.

Man får naturligtvis inte glömma att ropet ”fosterlandet är i fara” kan framkallas inte bara av en känsla av uppriktigt oro utan också av taktiska påtryckningar från partierna.

Men det vore fel att tro att det är den politiska friheten som skapar anarki, nej, enligt min uppfattning har friheten bara förvandlat den inre sjukdomen — själens sjukdom — till en hudsjukdom. Anarki har inympats på oss av enväldesregimen, det är av den som vi blivit ner-smittade.

Och vi får inte glömma att pogromerna i Jurjev, Minsk och Samara, trots alla vidrigheter, ej omfattade mord, medan pogromerna på tsartiden och massmorden på tyskar i Moskva var bestialiskt blodiga. Tänk på Kisjijnjov, Odessa, Kiev, Belostok, Baku, Tiflis⁷ och ett oändligt

antal avskryvbara mord i tiotals småstäder.

Jag tröstar inte någon och allra minst mig själv, men jag kan i alla fall inte låta bli att rikta läsarens uppmärksamhet på sådant som åtminstone till en viss grad kan mildra domen över folkets skändliga förbrytelser.

Vi ska inte heller glömma att de människor, som ropade högst "fosterlandet är i fara", skulle ha haft alla skäl att ropa ut dessa oroväckande ord redan för tre, år sedan, i juli 1914.

Av partitaktiska hänsyn och av egoistisk klasstaktik underlät de att göra det, och under tre år blev det ryska folket vittne till den mest ohyggliga anarki, som utvecklades uppifrån.

Om vi går ännu längre tillbaka i tiden stöter vi också på Stolypin⁸, en av topparna vid Rysslands statsroder och otvivelaktigt en anarkist — han stöddes och applåderades av just de välmenande republikaner, som nu klagat högljutt över anarkin och ropar att man måste bekämpa den.

Naturligtvis stämmer det, att den som inget gör han syndar inte, men hos oss finns det väldigt många människor som handlar fel hur de än bär sig åt.

Ja, ja, man måste alltid bekämpa anarkin, men ibland måste man också inför folket kunna behärska sin egen fruktan.

Vårt fosterland skulle känna sig mindre i fara om det funnes mer kultur. Tyvärr, när det gäller kulturens nödvändighet och vad för slags kultur vi behöver verkar det som om vi ännu inte kommit till fasta beslut — åtminstone gjorde vi inte det under krigets början, då filosoferna i Moskva på ett spetsfundigt sätt och fullständigt på allvar jämförde Kant med Krupp.

Man kan ju tro att ropandet på en "självständig" kultur dyker upp hos oss automatiskt under tider av den mest häftiga reaktion, just därför att vi sedan urminnes tider är vana att tänka och handla enligt "det minsta motståndets lag".

Hur det än förhöll sig, så har vi minst av allt brytt oss om att utveckla vidare just den europeiska kulturen, den experimentella vetenskapen, den fria konsten och en industri, baserad på avancerad teknologi. Och det är helt naturligt att de stora massorna i vårt land inte förstår betydelsen av dessa tre grundvalar för kulturen.

Som en av de första uppgifterna för ögonblicket framstår att hos folket väcka känslorna för moral och skönhet, samtidigt som de politiska känslorna väcks. Våra konstnärer borde omgående tränga in med hela kraften av sin skapande förmåga i gatans kaotiska atmosfär, och jag är övertygad om att om skönheten segerrikt trängde in i själen på den något förvildade ryssen, skulle hans oro dämpas, och en och annan av hans mindre berömvärda känslor, t.ex. hans girighet, skulle svalna och han skulle överhuvudtaget bli mer mänsklig.

Men man har gett honom en mängd — ja, förlåt! usla tidningar till ett mycket dyrt pris — det är allt än så länge!

Vetenskaperna, både de humanistiska och de positiva, skulle kunna bli till välsignelse i förening med ett bejakande av våra instinkter, men vetenskapsmännens deltagande i samtidens liv är ännu mindre märkbart nu än tidigare.

Jag känner inte till en enda bok inom populärvetenskapen som är vettigt skriven och verkar vederhäftig och som också framhåller, hur stor industrins betydelse är för kulturens utveckling i positiv riktning. Det har länge saknats en sådan bok för det ryska folket.

Man skulle kunna säga ännu mycket mer över temat hur angeläget det är att omgående sätta igång med intensivt arbete inom kulturens område i vårt land. På mig verkar det som om varningsropet "Fosterlandet är i fara!" inte vore så hemskt som ropet "Medborgare! Kulturen är i fara!"

De positiva vetenskapernas fria sammanslutning

Nr 35 30 maj (12 juni) 1917

I Petrograd har man organiserat Den fria sammanslutningen för utveckling och spridning av de positiva vetenskaperna. Förtjänstfulla och intelligenta representanter för den ryska vetenskapen har inträtt där. Dessa hedervärda människor föreslår att man upprättar ett Vetenskapligt institut till minnet av den 27 februari, årsdagen för vår politiska frihet.

Institutets mål är att vidga och fördjupa vetenskapsmännens arbete på alla människans, samhällets, hela folkets, ja, hela mänsklighetens intresseområden. Först och främst gäller det kampen för livets bevarande, kampen mot sjukdomshärdar som underminerar vår hälsa.

Biologin studerar livets fenomen som sådana, bakteriologin utforskar orsakerna till epidemier, medicinen strävar efter att besegra dem, hälsovårdsläran studerar och anger de villkor, under vilka människan blir mer motståndskraftig i kampen mot sjukdomar.

Biologen, läkaren, hälsovårdsspecialisten måste känna till kemi och måste kunna dra nytta av fysiken, likaväl som botanisten, som studerar växternas liv, måste känna till dessa vetenskaper, och agronomen, som stöder sig på botanisten och geologen, bemödar sig om att öka jordens fruktbarhet, att höja jordens avkastning.

Alla vetenskaper är intimt förbundna med varandra och alla är de uttryck för det mänskliga förnuftets och den mänskliga viljans strävan att övervinna sorg, olycka och lidanden i vårt liv.

Medborgare!

Våra bönder lever under fruktansvärda förhållanden, emedan de inte får någon ordentligt organiserad medicinsk hjälp. Hälften av böndernas barn dör i olika sjukdomar före 5 års ålder. Nästan alla kvinnor ute på landsbygden lider av kvinnosjukdomar. Landsbygden har sjunkit djupt ner i fattigdom, okunnighet och förvildning. Den ryske bonden har inte krafter att bearbeta jorden så att den skulle kunna ge honom största möjliga antal produkter. För 10 år sedan påvisade den ryska vetenskapen att på en markyta av $\frac{3}{4}$ desjatin* skördar bonden 20 pud** säd och potatis, samtidigt som man i Japan får 82 pud på samma areal, i England 84 pud, i Belgien 88. Under de senaste 10 åren har dessa siffror inte förändrats till det bättre för oss.

Jordbrukstekniken är helt utvecklad i Ryssland, böndernas analfabetism och deras kulturella bortkommenhet är huvudorsaken till vår stats efterblivenhet och är en av de sorgliga faktorer som påverkar vår utrikespolitik, en politik som är till skada för industrins intressen och som förhindrar att den utvecklas på ett normalt sätt.

Stadsbefolkningen lever under förhållanden som är obetydligt bättre än förhållandena på landsbygden. I städerna finns inga avloppssystem, i fabriksskorstenarna inga rökgångar, markytan i städerna är förgiftad av ruttna avfallshögar, luften är full av rök och damm.

Allt det här gör slut på våra krafter i förtid och tar död på oss. Stadsbarnen är sjuka och klena och överretliga.

Här är orsaken till all huliganism, till brottsligheten och det andliga förfallet. Tänk bara på hur länge vi har förgiftat oss med vodka, fylleriet sätter sina spår i organismen, som försvagas och blir mottaglig för alla kroppsliga och psykiska sjukdomar.

För att vi ska återvinna hälsan behövs ovillkorligen ett "Biologiskt institut" med hjälpinstitutioner för bakteriologisk och medicinsk forskning och för forskning i hygien osv.

*

---

* 1 desjatina = 1,09 ha

** 1 pud = 16,3 kg

Vårt land är stort och rikt på naturtillgångar, men vi lever i smuts och är olyckliga och fattiga som tiggare. Våra krafter håller på att ta slut, meningslöst arbete som blir oss övermäktigt liksom straffarbete får oss att duka under. Vi arbetar planlöst och dåligt därför att vi inte har några kunskaper. Vi förhåller oss till arbetet som om det vore vårt livs förbannelse, därför att vi inte förstår arbetets stora betydelse, vi kan inte älska det. Att underlätta arbetsförhållandena, att minska arbetsbördan och att göra det lätt och behagligt kan man bara göra med hjälp av vetenskapen, den enda kraft som kan minska förbrukningen av människans fysiska energi, genom att naturens krafter underordnas människans vilja och intressen. Vi kan inte konsten att väcka de slumrande energierna i naturen, t.ex. torven ute i sankmarkerna, fynden av skiffer och billigt kol. Om vi förmådde bearbeta dessa energikällor, skulle de kunna ge oss en massa energi, värme och ljus, och hela kulturen i vårt mörka slumrande land skulle blomstra.

Bara genom kärlek till arbetet kommer vi att kunna nå livets stora slutmål: att förena världens alla folk till en enda stor familj på basis av vår strävan att få naturkrafterna att underordna sig människans vilja.

Vårt Ryssland är stort och rikt, men industrin befinner sig på ett outvecklat stadium. Fast naturens skänker är oräkneliga, i jorden såväl som på jorden, kan vi inte klara oss på vårt eget lands produkter, på vad vi själva presterar. Industriellt och kulturellt framstående länder ser på Ryssland som på Afrika, som på en koloni dit man säljer varje vara till högt pris och varifrån man importerar råvaror till lågt pris, varor som vi på grund av okunnighet och lättja inte själva kan bearbeta. Det är anledningen till att vi i Europas ögon framstår som vildar, människor utan förstånd, som man kan röva ifrån liksom från negrerna utan att man behöver skämmas för det.

En tekniskt utvecklad industri är grunden för social och nationell välfärd. Det är viktigt att tänka på det särskilt nu, när vår svaga industri, som förstörts av kriget, fortsätter att förstöras av revolutionens förödande krafter, av folkmassornas ödesdigra okunnighet, av egoismen hos industriledarna själva, som ofta är människor helt utan ansvarskänsla för fosterlandet.

På grund av fattigdom och okunnighet kommer våra vackra drömmar aldrig att bli verklighet, i den förruttnade jordmånen kommer aldrig en ny kultur att spira upp, i den försurade sumpmarken får man inte fram något paradiset — man måste först torrlägga och sanera sumpmarken.

Den socialistiska kulturens ideal kan bara förverkligas om det finns en industri som är allsidigt tekniskt utvecklad och fast organiserad. En sådan teknik kan bara vetenskapen åstadkomma. Vi kan inte framställa maskiner, men det är absolut nödvändigt att vi här i Ryssland har ett Institut för tillämpad mekanik, där våra vetenskapsmän kan uppfinna nya typer av högproducerande textilmaskiner och motorer för jordbruksmaskiner osv. Vi kan inte bearbeta råvaror, vi måste alltså bygga upp ett Institut för kemi, där vetenskapsmännen skulle kunna utprova de bästa och billigaste metoderna att bearbeta råvaror.

Vi behöver mycket annat också — allt det måste vi skapa själva. Om vi bara inte vore så apatiska, om vi bara ville leva ett sunt och förståndigt liv!

*

Vetenskapen är det mest exakta och mest bestående uttrycket för det mänskliga förståndets strävan till skapande i frihet, för hela världens, alla människors lycka. Ju mer omfattande och ju djupare vetenskapens uppgifter är, ju rikligare blir de praktiska resultaten av dess forskning. För oss ryssar är det särskilt viktigt att kunna organisera vår högsta kunskap, vetenskapen, det är bara genom den som vårt land kan komma att klara sig så att det blir ordning i vårt smutsiga, ondskefulla och skamliga liv. Alla samhällsklasser måste förstå vetenskapens förädlade betydelse för människan. Kampen mellan människor för brödet och makten är något skamligt och onormalt fast den också är naturligt liksom kroppens sjukdomar är naturliga. Människorna bör som vänner kämpa för att avvinna naturen dess rikedomar till sin

egen nytta, de bör tvinga naturkrafterna att underordna sig deras intressen. De positiva vetenskaperna tjänar omutligt och utan förbehåll hela mänsklighetens intressen till skillnad från samhällsvetenskaperna — historia, juridik, politisk ekonomi — som inte undgår inflytande från tiden, landet, samhällsklassen och som lätt fogar sig i det ena och det andra genom påtryckning från det politiska livet.

Kemisten och biologen kan med största intresse delta i det politiska livet allt efter sina samhällseliga idéer, men kemin, biologin och mekaniken kan varken vara liberal eller konservativ. Vetenskapen är social i detta ords vidaste bemärkelse, vetenskapen är i sanning internationell och tillhör hela mänskligheten.

*

Jag tror fullt och fast på det ryska folkets sunda förnuft, på uppriktigheten i dess strävan efter kulturens välsignelser, och jag vänder mig till arbetarna, bönderna, industrifolket och intelligentian — till hela det ryska folket, och uppmanar dem alla att delta i den stora uppgiften att organisera landets vetenskapliga resurser, att organisera det vetenskapliga skapandet.

För att vi ska lyckas med denna viktiga nationella uppgift behöver vi oerhörda resurser, och de kommer också att finnas, det är lätt att skaffa fram dem, om alla människor, som är i stånd att inse de storartade mål som "Vetenskapsmännens fria sammanslutning" ställer upp för sig, om alltså alla upplysta människor ger om så bara en rubel per man för detta ändamål.

Genom detta upprop ställs vår känsla för Rysslands kultur på prov. Det är verkligen ett prov på vår medborgerliga mognad, en prövning av uppriktigheten i vår strävan att arbeta för vårt fosterlands välgång.

Medborgare! Det ligger i er makt att genomföra den största uppgift som vårt folk någonsin ställts inför, och i och med att ni fullgör den uppgiften organiserar ni också de bästa begåvningarna i landet, ni kommer att placera på landets bastanta skuldror ett huvud med en väl utvecklad hjärna. Det krävs lite ansträngning, men med denna obetydliga ansträngning kommer ni att uträtta något som hittills aldrig ägt rum — ni kommer att skapa ett vetenskapligt institut, vars like ännu inte existerar någonstans på jorden.

Medborgare! Det finns en känsla kallad kärleken till fosterlandet. Denna känsla kräver obönhörligen att varje människa ska arbeta mot målet att folket ska bli ett upplyst folk, med god karaktär, sunt och rättvist, och att dess begåvning inte går under utan i stället får utvecklas och brinna till välsignelse för hela världen, för alla människor.

Alla, som uppriktigt älskar sitt folk och som lider under plågor för det, kommer att förstå hur oerhört betydelsefull organiseringen av landets vetenskapliga tillgångar är, hur storartade de mål är, som våra vetenskapsmäns Fria sammanslutning ställer upp för sig.

Det är absolut nödvändigt att vi utan dröjsmål griper oss an verket att skapa ett nytt Ryssland — låt oss börja detta arbete alla tillsammans, i gemenskap, sansat och lugnt, låt oss börja med det från grunden, och låt oss utveckla och sprida kunskapens räddande kraft.

Till verket, medborgare!

Medlemmen i Den fria sammanslutningens råd
M. Gorkij

Obekväma tankar

Nr 36 31 maj (13 juni) 1917

Det är mycket möjligt att mina tankar är "naiva", jag har redan sagt att jag anser mig vara en dålig journalist, men jag ska i alla fall fortsätta att envist "driva min linje" utan att låta mig

störas av det faktum, att min ”röst” förblir ”en ropandes röst i öknen” — en öken som tyvärr inte är obefolkad.

Så gott som alla bra, ärliga och sanna böcker, kulturens bästa redskap, har försvunnit från marknaden. Varför de har försvunnit, det ska vi tala om en annan gång. Det finns faktiskt ingen enda förnuftig bok längre som upplyser om allt på ett objektiva sätt, det finns bara tidningar som har ynglat av sig och som dag efter dag lär människorna att hysa fiendskap och hat till varandra, man förtalar varandra, vältrar sig i all slags smuts, ryter och gnisslar tänderna precis som om man arbetade med uppgiften att lösa frågan om vem som bär skulden för Rysslands sammanbrott!

Det är klart att varenda en som skäller är fullt och fast övertygad om att det är motståndarna som bär skulden och att det bara är han själv som har rätt, och att den där underbara fågeln, som kallas Sanningen, det är han som lagt beslag på den.

Hopvikta i varandra rullar tidningarna ut över gatorna som en bunt giftiga ormar och förgiftar och skrämmer stadsbon med sitt ondskefulla väsende och ska undervisa honom i ”yttrande-frihet” — säg snarare i friheten att förvränga sanningen, friheten att förtala.

”Det fria ordet” blir alltmer ett anstötligt ord. Självklart är det så att ”i krig har var och en rätt att slå till med vad som helst och åt vilket håll som helst”, att ”politiken är en skamlig hantering” och att ”den bästa politikern är den människa, som är mest samvetslös”, men fastän man accepterar den motbjudande sanningen i detta, vilken sorg känner man inte i alla fall och hur plågsam är inte ens oro för det unga Ryssland, som just fått sig beskärd frihetens gåva.

Vilket gift är det inte som stänker och rinner ner från det avskyvärda papper, som tidningarna trycks på!

Länge har ryssen bett till sin Gud: ”Upplåt Du min mun!” Och hans mun har upplåtits och ord av hat, lögn och hyckleri, ord av avund och girighet strömmar ut utan uppehåll. Om det åtminstone sjöd någon lidelse i detta eller någon kärlek, men varken kärlek eller lidelse kan man spåra. Det enda man känner i detta är den envetna strävan och — tyvärr måste man säga — den framgångsrika strävan från de privilegierade klasserna att isolera demokratin, att vältra över alla det förgångnas misstag, alla försyndelser, på demokratins skuldror, att försätta demokratin i en position, som oundvikligen får den att begå ännu större misstag och försyndelser.

Det är skickligt uttänkt och fullföljs också ganska bra. Det är redan helt klart att när man skriver ”bolsjevik” menar man demokrat, och lika klart är det att, om man idag förföljer bolsjevikerna för deras teoretiska extremism, så kommer man i morgon att förfölja mensjevikerna, därför att de är socialister, och i övermorgon kommer man att ansätta tidningen *Jedinstvo*⁹, för att den i alla fall inte förhåller sig tillräckligt lojalt gentemot de ”sunt tänkande människornas” heliga intressen. Demokratin är inte någon sakrosankt helgedom, rätten att kritisera, rätten att tillrättavisa måste kunna gälla även den, det är utom all diskussion. Men fast fördömande och förtal börjar på samma bokstav, är det stor skillnad mellan dessa båda begrepp. Så underligt att det finns så många upplysta människor, som inte alls kan uppfatta den skillnaden! Ja, självklart finns det somliga ledare inom demokratin som ”ringer i klockorna innan de tittar i helgonkalendern” men vi får inte glömma, att ledarna inom de privilegierade klasserna då svarar på dessa fel med skrämseltaktik mot gemene man, genom hot om uppsägning av arbetaren, något som leder hela landet i fördärv genom att strejker uppstår och som ger sådana resultat som framgår i t.ex. följande brev som vi erhållit, ställt till Den provisoriska regeringen:

Revolutionen har störtat Ryssland i fördärvet, emedan alla har erhållit sin fulla frihet; hos oss råder anarki överallt. Judarna gläder sig, emedan de har blivit likaberättigade. De har bragt det ryska

folket på fall och fortsätter med det. För att rädda vårt land krävs det envælde.

Det är inte första gången som de tongångarna kommer fram i brev som jag fått, och man kan ju vänta sig, att det blir allt fler människor, som grips av panik, det sörjer pressen beskäftigt för.

Men just nu, under dessa tragiska och förvirrade dagar, borde pressen tänka på hur svagt utvecklad känslan för personligt ansvar är hos det ryska folket och hur vana vi är att straffa vår granne för våra egna synder.

Det fria ordet! Man kunde tycka att just detta skulle föra med sig att en känsla av respekt för vår nästas personlighet och för de mänskliga rättigheterna skulle utvecklas här hos oss i Ryssland. Men allt medan vi upplever kaos i politiken och godtar ”de färska nyheterna” för dagen, använder vi ”det fria ordet” endast för att ursinnigt diskutera frågan om vem som är skuld till Rysslands sammanbrott. Men här finns det inte någon särskild att skylla på — vi är ju alla skyldiga!

Och alla ger vi varandra skulden mer eller mindre hycklande, och ingen gör någonting för att dämpa denna storm av lidelser genom att uppträda fast och bestämt.

Obekväma tankar

Nr 44 9 (22) juni 1917

”Var dag har nog av sin egen plåga” — det är alldeles riktigt! Men idag har vi två plågor: partiernas kamp för att få makten och kampen för att bygga upp en ny kultur. Jag vet att den politiska kampen är oundviklig — och jag tar det som ett nödvändigt ont. Jag kan ju inte undgå att se att det är nästan fullständigt hopplöst att försöka bygga upp någon kultur överhuvudtaget, så länge som den politiska kampen pågår på det sätt som den gör nu och med den speciella läggning som ryssarna har med alla sina underliga egenheter.

Kulturens uppgift är att hos människorna utveckla och stärka det sociala samvetet, den sociala moralen, att utveckla och organisera den enskildes förmåga och begåvning. Går det verkligen att genomföra en sådan uppgift i en tid av allmän förvildning och starkt förråande? Se bara på vad det är som pågår runt omkring oss: varenda tidning med inflytande över sin läsekrets trumfar dagligen in i sina läsare de skändligaste känslor, ondska, lögnaktighet, hyckleri, cynism och annat av samma slag.

Hos en del framkallar man fruktan och hat till medmänniskan, hos andra förakt och hämndlystnad, ytterligare andra överhopar man med skamligt förtal och skvaller och framkallar hos dem en förtvivlans likgiltighet. Detta agerande hos människor, som blivit infekterade av dunkla instinkter till den grad att de direkt är sjuka, har ingenting gemensamt med predikandet av kultur, nej, det är till och med klart fientligt mot kulturens mål.

Och ändå, revolutionen genomfördes ju i kulturens intresse, och det var ju just de ständigt ökande kulturella behoven som framkallade den!

Ryssen, som gått genom kriget och revolutionen, ser sina gamla livsformer skakade i grunden och skriker för full hals på hjälp för kulturen, han skriker och riktar sig just till ”sin” tidning och kräver beslut av den i de mest skilda angelägenheter.

Här är det t.ex. några soldater i den ”Kaukasiska armén” som skriver:

Fallen med brutala uppgörelser från soldaternas sida med hustrur som bedragit dem blir allt vanligare. Var snäll och ta Er an uppgiften att se till att sansade människor och pressen ingriper och bekämpar den här epidemin och gör klart för folket också att kvinnorna är oskyldiga. Vi, som skriver detta, vet vem som är skyldig och vi anklagar inte våra hustrur, ty varje människa följer sin naturs lagar och begär det som naturen har bestämt för henne.

Här är ytterligare något på samma tema:

Jag skriver på tåget och har just hört hur en soldat med tårar av vrede berättat att han deserterat från fronten och nu gett sig iväg för att ta hand om sina två små barn, som blivit lämnade ensamma av hans liderliga hustru. Han svär att han ska göra upp med henne. För hustrurnas skull är det hundratal, ja tusentals som deserterar. Hur ska man ställa sig till det?

I Rostov vid Don släpade soldater en naken synderska med upplöst hår längs gatorna och ropade högt om hennes liderlighet och trummade på en trasig hink. De som hade ställt till med det här vidriga upptåget var hennes man och hennes älskare, en fältväbel. Märk väl att rädslan för skammen inte rår på den naturliga driften och dessutom, tänk på att dessa vidrigheter beskådas av barn. Varför tiger pressen?

Och här är ett brev som för över "kvinnofrågan" till ett annat plan.

Härmed ber jag Er meddela i rekommenderat brev eller utförligt i tidningen hur man ska tolka den kvinnornas jämställdhet med oss, som tillkännagivits, och vad de nu har fått för rättigheter.

Undertecknade, som är bönder, är oroade av denna lag, som kan medföra att laglösheten tilltar, och för närvarande är hela byn helt och hållet beroende av kvinnan. Familjen avskaffas på grund av detta och det blir kaos i ekonomin.

Vidare heter det i ett annat brev:

Härmed meddelar jag dig, folkets vän, att rena dumheterna pågår på landsbygden, för man ger soldathustrurna de sämsta jordbitarna, och hustrurna skriker illa värre. När deras karlar vänder hem från kriget, kommer det att bli slagsmål, om jag så får säga. Man måste upplysa bönderna ordentligt, så att de handlar rättvist.

Och om igen:

Skicka en broschyr om kvinnans rättigheter.

Alla brev på detta tema har jag inte använt här, men det finns ett tema som återkommer ännu oftare och det är kravet på böcker, som behandlar olika frågor. Man frågar hur man ska förhålla sig till prästerna, och om utvandringslagen blivit ändrad, man ber att få upplysningar "om den amerikanska staten", om hur man botar syfilis och om det inte finns en lag på att lemlästade ska föras samman till en enda plats, man sänder "petitioner" om att det ska skickas lök till soldaterna i skyttegravarna för att den "är bra mot skörbjugg".

Alla dessa "petitioner", "meddelanden", "anhållanden om upplysningar", får inte plats på sidorna i tidningarna, som är fulla med giftig och fördärvbringande smörja. De ansvariga för tidningarna tycks glömma bort att utanför deras maktkrets står tiotals miljoner människor, hos vilka instinkten att kämpa om makten ännu slumrar men hos vilka en strävan att bygga upp nya levnadsformer redan har vaknat.

Och då dessa miljontals människor ser vilka mål "det fria ordet" tjänar, kan det lätt hända, att de uppfylls av fördärvlig misstro mot det målet, och detta kommer att leda till ett ödesdigert misstag, som det kommer att ta lång tid att reparera.

Går det inte att knappa in på utrymmet för allt sådant vältalighetsmakeri och i stället "ta in sådant som hör till demokratins vitala intressen"? Är vi inte alla intresserade av att människorna ska få uppleva kulturen som ett objektivet värde och finna betvingande skönhet i den?

Hjälp!

Nr 50 16 (29) juni 1917

Tre år av blodiga mardrömmar som har förintat blomman av Europas befolkning; i tre år har hela Europa i ett blodigt rus hållit på med att döda sina sundaste, starkaste söner!

Historien har ryckt fram i första turordningen och kräver omedelbart beslut i frågor som rör vårt

lands framtid. Fullständig utarmning och vild brutalitet hotar oss, om vi inte nu genast börjar arbeta i framtidens namn. Även om det blir svårt för alla länder att repa sig efter denna djupa, utdragna och ödeläggande katastrof, så blir det i alla fall för Ryssland speciellt svårt. Vi har en befolkning, som i århundraden alkoholiserats av tsarregimens krogar, en landsbygdsbefolkning besmittad av syfilis, en barnadödlighet på 50 % upp till 5-årsåldern och nästan total analfabetism och okunnighet överallt. Om vi inte omedelbart satsar alla våra krafter på att rädda framtidens moder Ryssland och hennes barn, kommer ett väldigt land att ha gått under, ett stort folk kommer att ha mött sin undergång.

Tobaks- och cigarrettpappersarbetarnas fackförbund har gjort ett första mindre försök att omhänderta barn — det gäller samhällets omsorg om barnen — och över 1000 barn har skickats bort för luftombyte, ut till naturen, till sol och ljus. Men fast man har gjort ett upprop till pedagogerna, till förbundet för social uppfostran och till intelligentian, har det inte blivit något svar på det, och det är ingen som vill ta det kulturella ansvaret och ledningen för det projekt som vi arbetare har startat.

Pedagoger, Fröbel-anhängare, intelligentia, svara och hjälp! Att dröja kan betyda döden!

Förbundsordförande
A. Kaplan

Är det möjligt att det här kloka och djupt förtvivlade uppropet inte möter något positivt gensvar hos intelligentian, är det möjligt att det betydelsefulla initiativ, som Kaplan lagt ned all sin energi på, inte kommer att finna förståelse hos människor, som har ett hjärta som ännu inte bedövats av oväsen från politiska strider?

Hela världen, varenda en av oss, längtar efter en ärlig och sund människa. Vi älskar henne i våra drömmar, är det bara en längtan som finns i böckerna, en platonisk kärlek, utan kött och blod?

Man kunde vänta sig, att detta experiment från Tobaks- och cigarrettpappersarbetarnas fackförbund skulle tilldra sig intelligentians uppmärksamhet och engagera den. Det är ju ett underbart tillfälle för en aktiv insats inom socialpedagogikens område som ges och därtill en möjlighet att få ordentlig kunskap om vad arbetarna ställer för krav på kulturen och vilka deras aspirationer är. Jag är övertygad om att denna kontakt skulle förändra de känslor och uppfattningar som under de senaste månaderna uppstått hos intelligentian. Det skulle nog minska på den skepticism och de starka tvivel, som framkallats av giftet i tidningarna, av de högintellektuella politikerna, som bara vägleds av stridstaktiska hänsyn. Men det här är inte det viktigaste, för vi måste allra först, enligt min uppfattning, sörja för att barnen förs bort från stadens atmosfär, som håller på att förstöra dem. Man har pratat så mycket om det, och nu, när arbetarna själva har börjat tala om det, får de ingen hjälp. Är det återigen som i dikten:

*I vårt öde ligger att sikta mot stjärnorna
Men kraften att genomföra är oss ej given!*

Obekväma tankar

Nr 52 18 juni (1 juli) 1917

Likaberättigande för judarna är ett av vår revolutions underbara resultat. Då vi tillerkände juden likställighet med ryssen, befriade vi vårt samvete från en blodig och smutsig skamfläck.

Men det här är ingenting att stoltsera över! Och det enbart av den anledningen att judarna har kämpat för Rysslands politiska frihet mycket mer ärligt och energiskt än vad många ryssar har gjort, och vidare att det bland judarna finns mycket färre överlöpare och provokatörer. Vi får inte och kan inte anse oss själva som "judarnas välgörare", så som en del "godmodiga" och "välmenande" ryska människor kallar sig själva i brev till mig. Apropå det, det är konstigt att dessa "godmodiga" och "välmenande" personer skäller så fräckt! Genom att förbudet för judarna att byta vistelseort har upphävts, ett förbud som var till stor skam för oss, har vi givit

vårt land möjlighet att dra nytta av dessa människors energi, människor som kan konsten att arbeta bättre än vi, och alla vet ju att vi har ett mycket starkt behov av folk som älskar att arbeta.

Vi har ingen anledning att vara stolta över det, men vi skulle kunna vara lyckliga över att vi äntligen kommit på att göra något som är bra både moraliskt och praktiskt sett.

Men man märker inte någon glädje däröver, antagligen därför att vi inte har tid att känna oss glada — vi är alla så förskräckligt upptagna med den ”högre politiken”, vilket kommer så bra till uttryck i den där visan som några kannibaler sjöng:

*Tigrarna tycker om marmelad,
Mänskorna äter sin nästa.
Ack, vilken lycksalighet
På nästans benknotor gnaga!*

Någon glädje märker man inte, men antisemitismen den lever, och undan för undan lyfter den försiktigt igen på sitt fula tryne, väser, förtalar och stänker omkring sig med sitt giftiga hat.

Vad är det fråga om? Jo, förstår ni, det råkade vara två judar bland några bolsjeviker som ivrade för anarki. Det kanske t.o.m. var tre. Några räknar t.o.m. ända till sju och är fullt och fast övertygade om att dessa sju Simson-starka personer kommer att slå i spillror det heliga Ryssland med dess 170 miljoner. Det skulle ju vara väldigt skojigt och tokigt om det inte vore så gement.

Judarnas fruktansvärde och hämnande Gud skonade en hel stad med syndare, emedan det fanns en rättfärdig bland dem. Människor som tror på den milde Kristus väntar sig att hela det judiska folket ska lida för några judiska bolsjevikers synder. Om man resonerar på det sättet, skulle man också kunna hävda att alla invånare i Simbirsk-guvernemetet och också alla i de kringliggande guvernementen skulle svara för Lenin, syndaren av renaste ryskt blod!

Det finns betydligt fler judar bland mensjevikerna, men mina tidningskorrespondenter, som låtsas vara okunniga, påstår att alla judar är anarkister. Det är en helt ohållbar generalisering. Jag är övertygad om, ja, jag vet, att de flesta judar, till min stora förvåning, älskar sitt Ryssland på ett förståndigare sätt än vad många ryssar gör. Och det tar man ingen notis om, även om det är alldeles uppenbart, om man läser artiklar, skrivna av judiska journaliser.

I tidningen *Talet*¹⁰, som man för all del kan tycka mindre om än andra tidningar men som i alla fall är ansedd, arbetar en hel del judar. *Ny tid*, som också har en del medarbetare som är judar, kallade *Talet* för inte så länge sedan för ”en judisk tidning”. Medarbetarna i *Talet* saknar fullständigt, ja, har inte ens skymten av någon sympati för bolsjevikerna.

Det finns ytterligare tusentals bevis för att jämförelsen jude—bolsjevik är en löjlig sammanställning, som är resultatet av några uppretade ryssfanatikens rent djuriska instinkter. Jag ska visst inte dra fram bevisen — ärliga människor behöver inte några och de oärliga går ändå inte att övertyga.

Idioti är en sjukdom som man inte kan bota genom att suggerera. För den som lider av den obotliga sjukdomen står följande klart: så fort det råkar finnas några judar bland bolsjevikerna, så betyder det att alla judar bär skulden till allting. Och följaktligen börjar den ärlige och sunde ryssen på nytt att känna oro och pinsam skam för sitt Ryssland, för den enfaldige ryske klåparen, som, när svårigheter börjar torna upp sig, ofelbart letar efter en fiende någonstans utanför sin egen person och inte inom sig själv, fast det hela kanske beror på hans bottenlösa dumhet. Jag hoppas att mina talrika brevskrivare är nöjda med det här svaret på ”den judiska frågan”.

Dessutom kan jag tillägga att för mig existerar inte längre någon sådan fråga. Jag tror inte på någon framgång för antisemitisk förtalspropaganda. Jag tror på det ryska folkets sunda

förnuft, på folkets samvete, på uppriktigheten i allas strävan mot en frihet, som ej tål något som helst våld mot människan. Jag tror att "allt förgår, endast sanningen består".

Obekväma tankar

Nr 59 27 juni (10 juli) 1917

En aktad medborgare skriver till mig:

Frukta griper en i själen, när man på gatumöten hör hur soldater, som fanatiskt försvarar extrema leninistparoller på samma gång kan falla för agitation för pogromer från människor, som viskar i örat på dem, att judarna är i majoritet i Arbetar- och soldatdeputerades Råd. En gång frågade jag en soldat hur han inom sig kunde förena "den sociala revolutionen" med en fientlig inställning till främmande nationaliteter. Han svarade: "Vi är oupplysta människor, det hör inte till vår soldatuppgift att klara av sådana där kvistiga frågor."

En annan, en kvinnlig korrespondent, meddelar: "När vi sa till spårvagnskonduktören, att socialisterna kämpar för jämlikhet för alla folk, parerade han: vi ger f-n i socialisterna och socialismen, det är herrskapsfolkets påhitt, men vi, vi är arbetare, bolsjeviker."

På cirkusen Modernt står en grupp soldater och arbetare och pratar med en ung nervös student. "Tänk om vi bara skulle gräla på varandra så här ilsket som ni grälar nu och inte tänkte lära oss någonting . . .", skriker studenten och blir utom sig.

"Vad ska vi lära oss för något?" frågar en soldat barskt. "Vad kan du lära mig för något? Vi känner er nog minsann, studenterna har alltid bråkat. Nu, nu har vår tid kommit, iväg med er och hela bourgeoisie!"

En del åskådare skrattar, men en karl, något slags viktigpetter som ser ut som en barberare, säger hätskt: "Ni har rätt, kamrater! Länge nog har vi gått i ledband hos intelligentian, men nu, när vi har alla rättigheter, kan vi klara oss utan den."

Det är väldiga och hemska faror som ligger och lurar i den där okunnigheten och som nu kommer i dagen. Ofta nog har jag under möten om natten borta på Petrogradsidan fått höra hur man ställer bolsjevismen som en motsats till socialismen och hur man går till angrepp mot intelligentian och för fram en massa orimliga och skadliga åsikter. Och det här händer i själva revolutionens centrum, där idéerna drivs till sin ytterlighet så långt de bara kan drivas och varifrån de sedan sprids över hela landet. Ja, hela vårt land vilar i den nästan totala analfabetismens mörker.

Är det någon process på gång i landet som enar de kloka revolutionära krafterna? Ökar energin hos dem som behövs för att bygga upp vår kultur?

Det finns tecken som skulle kunna tyda på att svaret blir nej.

Ett sådant tecken är den alltmer märkbara tendensen hos intelligentian att dra sig undan allt arbete ute bland folkets breda massa och även olika försök, som märks än här, än där att bilda självständiga organisationer, som bara består av deras egna.

Det finns säkert många orsaker till att intelligentian håller på att ta avstånd från de stora massorna, och det är mycket troligt att en av dessa orsaker är en skeptisk, ofta rent fientlig inställning hos de oupplysta människorna gentemot intelligentian, en inställning som dag ut och dag in trumfas in i dem av diverse demagoger.

Den här sprickbildningen kan ju vara till stor nytta för arbetarintelligentian, för den kan då samla sig till en enhetlig organisation med stor slagkraft och med förmåga att uträtta mycket på det kulturella området.

Men den arbetande intelligentian avlägsnar sig undan för undan från massorna och upptas alltmer av sina egna intressen, uppgifter och stämningar. Klyftan mellan känslorna och

intellektet fördjupas alltmer, och denna klyfta blir vår olycka, i den ligger orsaken till vår bristande förmåga att arbeta och till våra misslyckanden att skapa nya levnadsvillkor.

Och hos intelligentian ljuder appeller, som helt säkert är dikterade av välmenande avsikter och aspirationer men som leder intelligentians energi bort från massornas intressen och behoven för dagen.

I tidningen *Nyheter från Södern*, organet för Arbetar- och soldatdeputerades Rådskommittéer i Charkov och omkringliggande distrikt, skriver en viss Ivan Stankov:

Det finns en oerhört viktig uppgift för hela socialismen: att höja den kulturella nivån, att öka medvetenheten hos människorna, att utveckla personligheten och att höja den intellektuella nivån hos hela folket. Det finns en paroll: låt oss omedelbart öppna dörrarna på vid gavel mot Solen, Skönheten och Kunskapen för hela folket, så att det inte kommer att finnas några oupplysta människor, så att vår indelning i upplysta och oupplysta så snart som möjligt framstår som något övervunnet, något hemskt som hörde till den gamla regimen, till de gamla skolorna och institutionerna.

Propaganda och ett intensivt upplysningsarbete bland folket är också, det är jag övertygad om, en av socialismens mest ofrånkomliga och allvarliga uppgifter, som inte går att skjuta upp och som en ärlig och enad intelligentia, medveten om sin plikt inför folket, är skyldig att ta till utgångspunkt för sina strävanden. Dessa uppgifter ska också ingå i den nya uppbyggnaden tillsammans med alla partiernas socialistiska krav på en gemensam plattform. Endast en kultur, som helats från det borgerliga systemets rötsår, kan bli en folkets solbelysta sanning. Den blir en förståndets och skönhetens sol.

Det är bra sagt. Uppropet från den verkställande kommittén för den arbetande intelligentians deputerades råd i Charkov är ännu bättre skrivet:

Till Er, arbetande intellektuella i Charkov-guvernemet, riktas denna appell:

Genom en ödets ironi står nu den ryska intelligentian, som har bestrött sin Via dolorosa för folkets befrielse med benen från sina martyrer och som under hela sin historia utfört ett stort upplysnings- och organisationsarbete, den dag som är, när allt övrigt är färdigorganiserat, själv fortfarande utan någon organisation för egen del. Medan intelligentian organiserade andra har den glömt eller inte hunnit med att organisera sig själv som klass. Med intelligentians direkta medverkan har arbetarna, soldaterna och bönderna organiserat sig och till höger om den organiserar sig borgarna med all kraft, och det är bara intelligentian själv som står där ensam, rik på kunskaper, erfarenhet och social skicklighet men helt utan inre sammanhållning, som spridd för vinden.

Den klass som allra bäst var rustad för arbete ute i samhället och för kamp och strid, en klass med levande traditioner och lysande socialistiska ideal, är nu tvungen att ta sig fram allra sist i den långa kedjan av händelser som den inte förmår bemästra.

Här är inte platsen att analysera orsakerna, men det kan inte förnekas att intelligentian som klass i sin helhet för närvarande inte går in i och inte kan gå in i någon av de nu existerande grupperingarna i samhället. Härav följer att det är nödvändigt att organisera den ordentligt.

Men alla förutsättningar för en sådan organisering finns ju redan! Den betydelsefulla ekonomiska faktorn — att man utför lönearbete, d.v.s. att man mot avlöning avhänder sig sitt intellektuella arbete i alla dess former till kapitalet — det är den bas, som den arbetande intelligentian som klass bygger på till sin starkt övervägande majoritet. Det är den järnkedjan som ska smida dem alla samman till ett enda oupplösligt helt. I denna bemärkelse är den arbetande intelligentian en av sektionerna i det nuvarande proletariats väldiga klass, en av grupperna i arbetarnas stora familj.

Men i det vi definierat den arbetande intelligentian såsom hörande till arbetarklassen har vi just härigenom också angett dess sociala karaktär. Den arbetande intelligentians klass som kommit till medvetande om sig själv kan bara vara socialistisk.

Den stora ryska revolutionen är inte slut, den pågår alltjämt. Våldiga uppgifter i samhället väntar — att göra slut på kriget, bilda en ny statsform, lösa jordfrågan och ordna landets ekonomi, som just genomgår en ytterst svår kris — det är våldiga uppgifter som landet ställs inför i all deras tyngd, pockande på en lösning.

Kamrater arbetande intellektuella i staden Charkov och guvernementet Charkov! Efter exempel från Moskva, Rysslands hjärta, där intelligentians proletariat har organiserat sig till ett mäktigt Den arbetande intelligentians deputerades råd, efter mönster av andra demokratiska arbetar-, bonde- och soldatdeputerades råd, förena er till ett eget Den arbetande intelligentians deputerades råd i Charkov! Bara i sammanhållning finns det kraft, bara i solidaritet finns det makt.

Arbetarintelligentians strävan att skapa självständiga organisationer framträder inte bara i Moskva och Charkov. Kanhända är denna strävan ofrånkomlig och motiverad på alla sätt, bara inte den stora massan kommer att stå där utan huvud. Men en orolig fråga inställer sig i alla fall: vad är nu detta — är det fråga om att vi går samman eller går vi åt skilda håll?

Obekväma tankar

Nr 61 29 juni (12 juli) 1917

I ord är alla ense om att det ryska riket håller på att knaka i fogarna och är på väg att rämna som en gammal lastpråm under högvattenstånd.

Ingen tycks bestrida att det är nödvändigt att bygga upp en kultur. Och ingen kommer antagligen att invända mot att vi måste gå ytterst varsamt fram i vårt förhållande till människorna och att vi måste vara mycket lyhörda för vad som försiggår. Exakta bedömningar av förhållandena för vårt liv idag behövs som aldrig förr, ett liv som har vänts upp och ner helt och hållet, med allt som hotar oss här i ett land som är i ett permanent tillstånd av ekonomiskt sammanbrott.

Men aldrig någonsin har våra värderingar, slutledningar och projekt varit så olyckligt förhastade som under dessa tragiska dagar.

Jag instämmer naturligtvis fullständigt i Vladimir Karenins ord, författaren till en utomordentligt bra bok om George Sand:¹¹ ”Politiker, antingen de är konservativa eller liberaler, är folk som är övertygade om att vad de vet är sanning och att de därför har rätt att förfölja andra, för att dessa svävar i villfarelse . . .”, jag skulle bara till ”liberaler och konservativa” vilja tillägga, i rättfärdighetens namn, ”radikalrevolutionärer och socialistproselyter”.

”Kampen om makten” är oundviklig, men vad är det som segrarna ska härska över, när det bara kommer att finnas kvar förmultnade trädstockar och förkolnad aska?

Intresse för politiken verkar vara helt oförenligt med naturligt intresse för kulturen. Detta kan väl knappast vara till nytta för invånarna i ett sjukt land, av vilka flertalet har ”träffats i huvudet av djävulens klubba”. Jag vill särskilt påpeka att Den fria föreningen för utveckling och spridning av de positiva vetenskaperna väcker mycket livlig uppmärksamhet hos de demokratiska massorna. Ett exempel härpå är dragonregementet vid Nizjnij Novgorod, som skickar sitt bidrag till fonden för det Vetenskapliga institutet och skriver att ”föreningen är en storartad nationell angelägenhet”. Tjänstemännens förening i Poltava kallar institutet för ”en hela folkets angelägenhet” osv. Man kan anföra tiotals gensvar från soldater, arbetare och bönder, och alla svar vittnar om törsten efter kunskap och om full förståelse för att den kulturella uppbyggnaden inte går att skjuta upp längre.

Men pressen i städerna förhåller sig på ett annat sätt till denna sak. Då föreningen hade skickat ut ett upprop angående målen och behoven till de största tidningarna i Petrograd, var det inte en enda tidning utom *Det nya livet* som tryckte uppropet. Man håller på att organisera ett ”Hus” och ”Museum” till minne av dem som kämpade för friheten, något i stil med Institutet för samhällsvetenskaper och medborgaruppfostran. Men det är bara tidningen *Talet* som ägnat detta projekt några rader av sympati.

Föreningen för social uppfostran håller på att ta form, och i föreningens uppgifter ingår också att verka för förskoleundervisning åt barnen på gatan, och det här är det bästa sättet att

bekämpa huliganismen. På det viset sår man i barnets hjärta det första fröet till god medborgaranda.

I huvudstadspressen tiger ”det fria ordet” i denna angelägenhet. Pressen tiger också om ungdomens icke partianslutna förening, som redan tar upp i sin krets tusentals ynglingar i åldern 13 — 20 år. Ute i landsorten försiggår en kulturell upprustning. Utan överdrift kan man säga att man i tiotals byar och distriktsstäder håller på att iordningställa hus av typen Folkets hus, och man märker ett ytterst livligt intresse för vetenskap och för kunskap överhuvudtaget.

Huvudstadspressen tiger om dessa positiva insatser. Den sysselsätter sig i stället med att inge skräck för anarki hos den vanliga stadsbon, och det gör den med ett slags underlig enveten frenesi och blåser på för fullt. Tidningarna i Petrograd framkallar intrycket att ett slags vansinnig ”den yttersta domens dag” står för dörren, i vilken alla delaktiga är såväl domare som skoningslöst anklagade på en och samma gång.

Om vi ska sätta tro till våra inflytelserika tidningar, kommer man oundvikligen till den slutsatsen, att det i vårt ”Heliga Ryssland” överhuvudtaget inte finns några hederliga och förnuftiga människor alls. Om vi ska godta journalisternas vittnesbörd, är revolutionen vår största olycka, den har gjort att vi alla har urartat och den har drivit oss från vettet. Men det vore ju ren katastrof, om allt det här pratet inte vore så infernaliskt dumt, något som kommit till i hastigt mod och i ett tillstånd av överretlighet. Det sägs att en avskyvärt omänsklig inställning till människan har brett ut sig på gatorna. Nej, det är inte sant! Man diskuterar ivrigt de mest brännande frågor på nattliga möten på gatorna, men det hörs knappast någon enda personlig förolämpning eller något skarpt ord eller skällsord.

Men i tidningarna är det värre. ”Skurkar” skriver *Birzjekva*¹² om några personer, som inte håller med den. Ord som tjuv, skurk och dumbom är helt och fullt accepterade i pressen; ordet ”förrädare” är lika vanligt nu som ropet ”kypare”^{*} på krogarna förr i världen. Denna lössläpphet, detta bondfångeri med ord, inger plågsamma och oroväckande tvivel om uppriktigheten i tidningarnas klagorop över kulturens undergång, över att man absolut måste rädda den. Det är inte rop ur hjärtat, utan rop med viss beräkning. Men kulturen är i alla fall i fara, och denna fara måste man klart inse. Vi måste kämpa mot denna fara med all kraft. Kan vi verkligen göra det?

*

Apropå det, här är ett typiskt exempel på hur pressen förhåller sig till fakta. På en och samma dag redogjorde man för samma händelse i två olika tidningar, och i den ena tidningen heter det så här:

I söndags kväll hände det att en kosack, löjtnant Fjodorov, med sin sabel bröt upp en låda, innehållande en krans och några fanor, som stod på anarkisten Asnins grav på Bogoslovskij-kyrkogården. Några konstaplar från 3:e Viborgska underdistriktet, som befann sig på kyrkogården, arresterade löjtnanten och förde honom till polisstationen, där en rapport avfattades över Fjodorovs störande av ordning på offentlig plats. Efter en timma infann sig på polisstationen en grupp anarkister, 15 personer, som krävde att få den arresterade utlämnad. Poliskommissarien vägrade att lämna ut honom till anarkisterna och förde honom till kommandanten på Poluostrovskis underdistrikt, varifrån löjtnanten under beskydd av en beriden kosackpatrull fördes till sin bostad.

Den andra tidningen:

Enligt inkomna meddelanden inträffade ett tillbud vid begravningen av ”anarkisten” Asnin, som dödat på sommarstället i Durnovo, vilket så när hade kunnat sluta i en blodig uppgörelse.

Anarkisterna hade av någon anledning valt den ortodoxa Bogoslovskij-kyrkogården för Asnins begravning och hade rest ett kors på hans grav. Några kosacker, som händelsevis befann sig på kyrkogården, protesterade öppet mot att Asnin skulle begravas på Bogoslovskij-kyrkogården och

---

^{*} på ryska också = människa

tog bort korset från graven. Anarkisterna avsåg, av allt att döma, att försvara gravplatsen, men kosackerna, som dragit sina sablar, hejdade dem.

Är det fråga om olika händelser? Nej, det är bara fråga om skillnad i tolkningen av ett och samma förlopp. Om en person som är van att tänka läser den andra notisen, kommer han naturligtvis att betvivla ett och annat, t.ex. att anarkisterna skulle ha rest ett kors. En sant troende skulle ta illa vid sig av att man tog bort korset från graven. Genomsnittsmänniskan skulle däremot gripas av skräck vid läsningen av ”de dragna sablarna”.

Vid en jämförelse av de båda notiserna frågar han sig naturligtvis: vad är sant i allt detta? Och ännu naturligare är det att betvivla den pedagogiska betydelsen hos ”det fria ordet” — ”undret bland alla Guds under”.

Kommer vi inte att kvävas av all den smuts, som vi är så ivriga att producera?

Obekväma tankar

Nr 74 14 (27) juli 1917

Hela mitt liv kommer jag att minnas de avskyvärda scener av vansinne, som grep Petrograd under dagen den 4 juli.

En lastbil, späckad med gevär och kulsprutor som stack upp tätt, tätt, som håren på en borste, rusar fram likt ett svin, som fått raseriutbrott, fullproppad med allskonns representanter för ”den revolutionära armén”, bland vilka en yngling med håret på ända hysteriskt står och skriker: ”Revolution, kamrater!”

Några personer, som ännu inte tappat förståndet och inte har några vapen men är sansade, hejdar det tjutande vidundret och avvärpar det genom att plocka bort gevären. Soldaterna och matroserna, som nu är utan eldvapen, blandar sig med folkmassan och försvinner i den. Det spöklika vidundret till vagn, som nu blivit tomt, skakar tungt fram över den upprivna smutsiga beläggningen och försvinner, även det likt en mardröm. Och det är tydligt att den där skräckfärden mot ”den sociala revolutionen” hade tänkts ut i all hast av någon som inte tänkt sig för, och det är lika tydligt att det är dumheten som är den kraft, som driver folk ut på gatan, väpnade till tänderna. Plötsligt smäller ett skott någonstans och hundratals människor kastar sig i panik åt sidorna, jagade av skräck, liksom vissna löv för en stormvind, rullar om varandra på marken, trampas ner, tjuter och skriker: ”Borgarna skjuter!”

Det var naturligtvis inte ”borgarna” som sköt och det var inte heller skrällen inför revolutionen, utan det var rädslan för hur det skulle gå med deras revolution. Det är alltför många hos oss som har den där rädslan. Den märks överallt, både på händerna hos soldaterna, som ligger på kulsprutegevärsställningar, och på de darrande händerna hos arbetare, som bär på laddade osäkrade gevär och revolverar, och på den där spända blicken i de vilt uppspärade ögonen. Det var tydligt att dessa människor inte litade till sin egen kraft och knappast ens förstod varför de kommit ut på gatan med vapen i hand. En panikartad scen i hörnet av Nevskij Prospekt och Litejnij vid 4-tiden på eftermiddagen var av helt speciellt slag. Det kunde väl vara ungefär två kompanier med soldater och några hundra vanliga civila som helt fridfullt stod nära restaurangen Palkin och längre bort åt Znamenskij-torget till, och plötsligt, liksom gripna av någon ondskefull hångrinande häxmästare, förvandlades alla dessa människor, beväpnade och obehäpnade, till rasande vilddjur.

Jag kunde inte uppfatta exakt vad det var som framkallade panik och drev soldaterna att skjuta mot det femte huset, räknat från hörnet på Litejnij och Nevskij Prospekt — de började skjuta mot husets fönster och mot pelarna utan att sikta ens, med den feberaktiga brådska som människor har, när de fruktar att just nu kommer man att ta ifrån dem geväret. Det var ett tiotal personer som sköt, inte fler, och de andra började, när de slängt gevären och fanorna i

gatan, att tillsammans med de civila slå in dörrar och fönster, slå sönder försterrutor och bryta upp dörrar. Inom kort var människorna förvandlade till högar av köttmassor, människor som blivit vansinniga av fruktan.

På trottoaren sprang en ung flicka omkring bland de kringlängda gevären och skrek: ”Det är ju våra egna som skjuter, våra egna!” Jag förde henne till stolpen vid spårvagnshållplatsen, men hon blev förolämpad och skrek: ”Ropa till dom att det är ju deras egna . . .”

Men alla hade redan försvunnit in på Litejnij och höll sig gömda i sprickor och hål som de själva gjort åt sig, och på gatan låg huller om buller geväer, hattar och mössor kringströdda, och den smutsiga brädbeläggningen var täckt med de röda fanorna.

Det var inte första gången som jag blev vittne till panik hos en folkmassa, det är alltid vidrigt, men aldrig har jag upplevt något så förödande, något så mordiskt.

Var det där nu samma ”fria” ryska folk, som bara för en timma sedan, innan det hade jagat upp sig självt, så bestämt hade tagit avstånd från den gamla världen och ”skuddat dess stoft” av sina fötter¹³? Var det här soldaterna från revolutionsarmén, som hade skingrats av sina egna kulor och som hade slängt sina geväer och nu låg och tryckte intill trottoarkanten?

Vårt folk måste ännu arbeta mycket för att bli medvetet om sin egen identitet, sin egen mänskliga värdighet. Detta folk måste komma bort från det inrotade slaveriet och genomglödgas av kulturens sakta eld.

Återigen kulturen? Ja, återigen är det fråga om kulturen! Jag vet inte någonting annat som kan rädda landet från undergång. Jag är säker på att om intelligentian redan under de första dagarna av sin frihet hade försökt sig på att föra in vissa vägledande principer för oss alla i det kaos av primitiva instinkter som framkallats, då skulle vi inte behöva genomleva alla de gräsligheter som vi nu upplever. I stället är det en del av intelligentian, som hela tiden fruktar att ta på sig ansvar och undviker att utsätta sig för faror. Den håller sig undan någonstans och är överksam och bara njuter av att leverera kritik mot det som pågår. Om inte revolutionen redan i början är i stånd att effektivt bygga upp en ny kultur, då är revolutionen helt misslyckad, enligt min åsikt, då har den ingen mening, och vi är ett folk som inte kan klara av att leva!

En del personer utan skam i kroppen kommer glatt att gripa tillfället när de har läst vad som har sagts här och ropa: ”Och inte ett ord har sagts om leninisternas roll under händelserna den 4 juli, jaha! Där har vi hyckleriet!”

Själv är jag inte någon detektiv, jag kan inte lista ut vem som är mest skyldig till den här avskyvärda tragedin. Jag tänker inte urskulda bovarna, jag hatar och avskyr folk, som väcker upp de dunkla instinkterna hos massorna, vad sådana människor än skulle kallas för och hur väl de än tjänat sitt fosterland i det förflutna. Jag tror att det kan vara provokationer från främmande makt som låg bakom händelserna den 4 juli, men jag måste säga att även den skadeglädje, som en del människor lade i dagen efter händelserna den 4 juli, även den är suspekt. Det finns folk som talar så mycket om frihet, om revolution och om sin kärlek till fosterlandet att deras tal ofta påminner om talet hos handelsmannen, som vill sälja sin vara med största möjliga förtjänst.

Men den främsta orsaken till den här tragedin är inte leninisterna och inte heller tyskarna, inte heller provokatörerna eller några skumma kontrarevolutionärer utan en ännu mer ondskefull, en ännu starkare fiende, nämligen den kompakta dumheten hos ryssarna. Det var just dumhet som var den avgörande orsaken till tragedin den 4 juli, ni kan kalla den för brist på kultur, om ni vill, eller brist på känsla för historien, om ni hellre vill det.

Tre år

Nr 78 19 juli (1 augusti) 1917

Tre år av skoningslöst och vansinnigt blodbad, under tre år dagligen har det flutit blod, man har dödat människor tillhörande de bästa folken på jorden, folk som hörde till de ledande kulturnationerna i Europa.

Frankrike, ”mänsklighetens ledare”, har blivit åderlätet, Italien, ”Guds främsta gåva åt vår ömkliga jord”, håller på att försmäktas, England, som ”träget undervisar hela världen i arbetets undergörande verkan” spänner sina krafter till det yttersta och Tysklands arbetsälskande folk går dystert mot sin undergång i krigets järnhårda grepp.

Belgien, Serbien, Rumänien och Polen är alla krossade, det svärmiska ryggradslösa Ryssland, landet som ännu inte fått leva, som ännu inte hunnit visa upp för världen sina dolda krafter, är ekonomiskt ruinerat och i ett tillstånd av totalt andligt förfall på grund av kriget.

Under det 20:e århundradet, efter det att Europa under 19 sekel predikat humanitet i kyrkorna, vilka nu förstörs av kanoner, och i böcker, som soldaterna bränner upp som ved — under vårt 20:e århundrade är humaniteten bortglömd, förlöjligad, och det som skapats genom vetenskapens oegennyttiga arbete lägger samvetslösa mördare beslag på och använder till att förgöra människor med.

Vad är 30-åriga kriget och 100-årskriget i det förgångna jämfört med detta mardrömsliknande 3-åriga blodbad? Var kan vi finna något berättigande för ett sådant brott mot hela vår planets kultur? Något liknande har aldrig skett förr i historien!

Det finns inte något som berättigar denna fruktansvärda självförintelse. Hur mycket lögner hycklarna än skulle kunna duka upp för sig och andra om krigets ”ädla” mål, kommer deras lögner inte att kunna dölja den fruktansvärda och skamliga sanningen, att det är vinningslystnaden som är orsak till kriget, det enda som ”realpolitikerna”, mördarna som driver handel med människoliv, tror på och dyrkar som en gud.

Det finns skurkar i alla länder, som förklarar att personer, som tror på seger för ett universellt broderskaps-ideal, är farliga vettvillingar och känslolösa svärmare, som inte hyser någon kärlek till fosterlandet. Men då har man glömt att bland dessa svärmare befann sig Jesus Kristus, Johannes Damaskinos, den helige Franciscus

från Assisi, Leo Tolstoj och andra, till hälften gudar, till hälften människor, som hela mänskligheten är stolt över. För sådana som bringar miljontals människor om livet för att lägga beslag på några hundra verst mark, som andra äger, för dem finns varken någon gud eller djävul. För sådana är människorna mer värdelösa än sten, och kärleken till fosterlandet är bara en tom skylt som de visar upp. De tycker om att leva som de gör och om än hela jorden upplöses till stoft i universum så vill de i alla fall inte leva annorlunda än de nu gör.

Och se! nu har de levt i tre år i blodbad, som står dem ända upp till halsen, blod som tiotals miljoner människor utgjutit på deras befallning. Men när krafterna hos de stora massorna håller på att sina eller när deras gemensamma vilja till ”ett rent och mänskligt liv” plötsligt kommer att bryta igenom och göra ände på den blodiga mardrömmen, då kommer människorna, som nu håller på att förinta Europas folk, att ropa med bävan: ”Det är inte vårt fel! Det är inte vi som har lemläst världens, det är inte vi som har krossat och plundrat Europa!”

Men vi hoppas att när den tiden kommer så ska folkets röst i sanning vara den stränge och rättfärdige ”Gudens röst”, och då ska den överrösta de lögnaktiga skriken. Alla som tror på seger över skamlöshet och dårskap bör sträva efter att förena sina krafter. I sinom tid blir det förnuftet som kommer att avgå med segern.

Obekväma tankar

Nr 92 4 (17) augusti 1917

Talet ägnar mig stor uppmärksamhet, nästan varje dag finner jag några ord riktade till mig i de mörkblå spaltraderna. Tiotals gånger har man i *Talet* noterat "Gorkijs senaste ångeranfall", fast jag aldrig har ångrat någonting, inte inför någon enda person, och allra minst skulle jag göra det inför *Talet*. Jag hyser nämligen en rent instinktiv motvilja mot det slags sysselsättningar, som är ytterst populära hos det ryska folket. Ja, och det finns ingenting som jag ångrar, jag känner mig inte mer syndig än andra landsmän.

Lika ofta upprepar *Talet* mina ord beträffande det att jag avsiktligt, i det jag delvis var med om att organisera och sätta igång tidningen *Ljuset*¹⁴ tillsammans med andra kamrater, i denna angelägenhet visade en viss "återhållsamhet", vilket var nödvändigt under den gamla regimens förhållanden för var och en, som ärligt ville verka för demokrati och för vilken det var motbjudande att ställa sig in hos de nesliga makthavande, som har förstört landet både ekonomiskt och moraliskt.

Senast igår sade *Talet* ånyo: "Vi hörde författaren själv yttra, han som ansåg sig vara kallad att försvara kulturens skatter, att han nu inte såg någon anledning till återhållsamhet." Det här är naturligtvis inte sant — jag har inte sagt att jag nu, d.v.s. efter revolutionen, "inte ser någon anledning till återhållsamhet"; kloka människor utan fördomar ser tydligt och klart att *Det nya livet*, i vilken jag har nöjet och äran att skriva, allt efter förmåga bemödar sig på allt sätt om att inpränta hur nödvändigt det är med återhållsamhet hos alla, hos såväl vänsterns som högerens äventyrare. Jag säger detta inte för att polemisera med *Talet* — "man kan inte övertyga en iller att den inte har rätt att äta upp hönan" — men jag anser i alla händelser, att det är nödvändigt att påminna ärade medarbetare på *Talet* om att återhållsamhet ibland kan betyda detsamma som moraliskt självmord eller självstympning ända till fullständig upplösning av den egna personligheten.

Här är ett exempel: när en av ledarna för de konstitutionella demokraternas parti förklarade att partiet stod i opposition till Hans Majestät så var det "återhållsamhet", inte sant? Och när partiet Folkets frihet gick ihop med oktobermännen, ett parti som hade applåderat galgmannen Stolypin¹⁵, det var väl också återhållsamhet, eller hur? Och när partiet Folkets frihet ursäktade sig inför Stolypin för att den värtalige Roditjev¹⁶ på ett taktlöst sätt hade fört på tal Stolypins passion för "halsdukar av hampa" med vilka han kvävde folkets frihet, så var det väl också "återhållsamhet", eller hur?

Man kan erinra sig medarbetarnas på *Talet* och ytterligare tiotals liknande personers handlingar av återhållsamhet. Partiet Folkets frihet brukade lägga band på sig i övermått och så att säga besinningslöst. Alla vet och minns det utom naturligtvis tidningen *Talet* själv. Men t.o.m. de ärade medarbetarna inom detta organ kommer att bli förvånade, det är jag övertygad om, om de, sedan de läst de konstitutionella demokraternas partiprogram, tar reda på hur mycket "återhållsamhet" som detta parti har bedrivit. Härav kan man förstå varför *Talet* så ofta och så envetet predikar om hur nödvändigt det är med återhållsamhet, det gör den av bara vanan.

Folk som tror att *Talet* handlar uppriktigt kan unna sig lyxen att hoppas att *Talet* och också dess parti, som har visat största möjliga återhållsamhet åt vänster, snart ska börja bli återhållsamt också åt höger. Jag själv tror inte på det. Men jag ser att exemplet från de konstitutionella demokraternas parti vad gäller återhållsamhet finner efterföljare bland andra partiorganisationer och att denna process i själva verket blir en revolutionens självmordsprocess, en begränsning av demokratins lagfästa rättigheter.

Man får inte tuga!

Nr 156 18 (31) oktober 1917

Allt ihärdigare sprider sig ryktena ”att bolsjevikerna kommer att agera den 20 oktober”. Med andra ord: det kan hända att de avskryvda scenerna från den 3 — 5 juli kommer att upprepas. Det innebär på nytt lastbilar fullproppade med folk med gevär och revolverar i händerna, folk som darrar av fruktan, och med dessa gevär kommer man att skjuta mot affärernas skyltfönster och på människor och på vad som helst som kommer i vägen. De kommer att skjuta av den enkla anledningen att folk med gevär i händerna vill komma över sin fruktan. Alla dunkla instinkter hos folkmassan, som är uppskärnad över att hela livet rasar samman, över all lögnaktighet och smuts inom politiken, alla dessa instinkter kommer att blossa upp igen och ligga och pyra och förgifta allt och alla med ondska, hat och hämndbegär. Människorna kommer att döda varandra, emedan de inte förmås övervinna sin egen primitiva dumhet.

En otyglad folkmassa kommer att välla ut på gatan utan att själv riktigt veta vad den egentligen vill, och i skydd av denna folkmassa kommer bedragare, tjuvar och professionella mördare att ”skapa den ryska revolutionens historia”.

Revolutionen kommer inte att få någon som helst betydelse för kulturen, och något moraliskt budskap kommer över huvud taget inte fram. Det är högst sannolikt att händelserna denna gång kommer att anta en ännu blodigare och mer förödande karaktär och att de kommer att innebära ett ännu hårdare slag för revolutionen.

Vem behöver då allt det här och vad ska det tjäna till? Bolsjevikernas centralkommitté kommer uppenbarligen inte att delta i detta vågspel, för den har inte intill denna dag på något sätt bekräftat de rykten som är i svang om ett förestående agerande, fast den inte heller tillbakavisar något sådant. Det finns skäl att fråga: kan man verkligen tänka sig att det skulle finnas äventyrare som tänker locka fram nya krafter genom än mer förödande blodbad, om de ser att revolutionen håller på att mattas av för de medvetna grupperna inom proletariatet?

Bolsjevikernas centralkommittémåste dementera ryktena om ett kommande agerande den 20, det är den tvungen att göra, om den verkligen vill vara ett fritt verkande politiskt organ, i stånd att leda massorna, och inte någon viljelös spelboll, utlämnad åt en förvildad folkmassas stämningar, och inte heller något verktyg i händerna på fräcka äventyrare eller galna fanatiker.

För demokrati

Nr 174 7 (20) november 1917

De socialistiska ministrarna som frigivits ur Petropavlovskfästningen av Lenin och Trotskij har begivit sig hem åt olika håll och lämnar sina kamrater M.V. Bernatskij, A.I. Konovalov, M.I. Teresjtjenko¹⁷ och andra i händerna på folk som inte har en aning om vad individens frihet och de mänskliga rättigheterna vill säga.

Lenin och Trotskij och andra i deras följe har redan förgiftats av maktens fördärliga sötma. Därom vittnar deras skamliga uppträdande när det gäller ordets och individens frihet och alla de rättigheter, för vilkas seger demokratin har kämpat.

Blinda fanatiker och samvetslösa äventyrare rusar fram utan besinning på något som skulle vara vägen till ”den sociala revolutionen” — i själva verket är det vägen till anarki, till undergång för proletariatet och revolutionen.

På den vägen anser Lenin och hans stridskamrater det vara helt i sin ordning att begå alla slags brott såsom blodbadet vid Petersburg, Moskvaskjutande, upphävandet av yttrandefriheten och arresteringar utan orsak, allt skändligheter som Pleve¹⁸ och Stolypin en gång

gjorde sig skyldiga till.

Naturligtvis var Stolypin och Pleve emot demokrati, emot allt som innebar något fritt och öppet och ärligt i Ryssland, och på Lenin håller än så länge en ganska stor del av arbetarna. Men jag tror att arbetarklassens förnuft, dess medvetenhet om sin historiska uppgift, snart kommer att öppna ögonen på proletariatet. Man kommer att inse det omöjliga i Lenins löften, se hela hans bottenlösa vanvett och förstå att den typ av anarki som han vill ha är i stil med Netjajevs och Bakunins.

Arbetarklassen kan inte undgå att märka att Lenin bara utför något slags experiment på deras skinn och med deras blod och att han strävar efter att driva proletariatets revolutionära ansträngningar till det allra yttersta för att se vad som ska komma fram av allt detta.

Det är klart att Lenin inte tror på proletariatets seger i Ryssland under rådande förhållanden, men han kanske hoppas på underverk. Men arbetarklassen måste veta att det inte finns några underverk i verkligheten, att det som väntar den är hunger, fullständigt sammanbrott för industrin, för transporten och kommunikationerna, lång blodig anarki, och efter denna en inte mindre blodig och hemsk reaktion. Se där vart proletariatet leds av sin nuvarande anförare, och man måste förstå, att Lenin inte är någon trollkarl, som kan åstadkomma vad som helst, utan en kallblodig illusionist, som inte har medlidande med proletärerna, han tänker varken på deras ära eller liv. Arbetarna får inte tillåta äventyrare och dårar att hopa skamliga, vansinniga och blodiga illgärningar över sina huvuden, som proletariatet självt — och inte Lenin — kommer att få betala för.

Jag frågar: minns den ryska demokratin de idéer, som den kämpade för mot tsarregimens despoti? Anser den sig i stånd till att även nu fortsätta denna kamp? Minns den hur Romanovarnas gendarmer kastade demokraternas andliga ledare i fängelse och hur demokraterna ansåg denna stridsmetod vara förkastlig?

I vilket avseende skiljer sig Lenins förhållande till ordets frihet från motsvarande hos män som Stolypin, Pleve och andra halvciviliserade människor? Gör inte Lenins regering precis på samma sätt som Romanovarnas regering gjorde, när den grep alla oliktankande och kastade dem i fängelse?

Varför sitter Bernatskij, Konovalov och andra medlemmar av koalitionsregeringen i fängelse — är de i något avseende mer brottsliga än sina socialistiska kamrater, som Lenin har befriat?

Det enda ärliga svaret på dessa frågor måste bli att omedelbart kräva att ministrar och andra oskyldigt arresterade frigges och även att man återinför ordets frihet i dess fulla bemärkelse. Efter det bör de sansade elementen inom demokratin dra ytterligare konklusioner. De måste bestämma sig: ska även deras väg bli konspiratörernas och anarkisternas väg av Netjajevs¹⁹ typ?

I Moskva

Nr 175 8 (21) november 1917

Den 26 oktober på dagen började man tala om en sammandrabbning på gatorna i Petrograd — 75 000 döda, Vinterpalatset förstört till grunden ; inbrott och stölder pågår, eldsvådor härjar.

Liksom barn älskar sagor älskar ryssen skräckupplevelser och kan också framkalla dem. Mer än en gång har han visat denna sin förmåga och kommer att fortsätta med det. Men t.o.m. han förhöll sig skeptisk till de fasansfulla ryktena om Petrograd:

”75 000? Rena vansinnet!”

Och eftersom han ansåg att det var en oerhörd överdrift, visade han inte någon speciell oro.

Framemot midnatt den 27 oktober skall de första skotten någonstans vid Teaterpassagen. Förbi teatern, där Arbetardeputerades Råd hade sina lokaler, förde man bort en sårad soldat. Ryktet spred sig att kadetterna hade blivit beskjutna, när de var på väg till Kreml för att avlösa vakten. Man lyckades inte klara ut vilka som hade skjutit på dem, men antagligen var det väl sådana ”människojägare”, som en kaotisk tid och den ryska ”våghalsigheten” föder i hundratal. Efter bara ett par minuter var det sådana där våghalsar som från ett hörn sköt sju revolverskott mot två droskkuskar, som stod och väntade på gatan Furkassov. Detta rapporterades till Rådet, och soldater, som hade skickats dit, arresterade någon som sköt ”på måfå” omkring sig.

Man sköt hela natten, milissoldaterna — av rädsla, pöbeln — för nöjes skull. Framemot morgonen genljöd det i hela Moskva av skottlossningen. Med gevärssalvorna blandade sig det dova ljudet av kulspurtor; de uppskrärrade kajorna skrek för fullt och det hela var som en mardröm.

Men allt detta förmådde ändå inte störa livets normala gång: där var gymnasisterna, pojkar och flickor, som var på väg till skolan, vanliga stadsbor, som var ute på promenad, vid affärerna stod det köer, och nyfikna samlades i dussintals vid gathörnen och undrade var det var någonstans man sköt.

Sannerligen — det var som om världen var skapad för dagdrivarnas förnöjelse! Framför den första ryska boktryckarens staty står en kompakt folkmassa, ungefär 500 personer, och lyssnar lugnt till kulsmattret på Teatertorget och drar slutsatsen

”Passionsklostret har dom skjutit sönder kupolen på!”

”Nu skjuter dom in sig på Metropol!”

Det är sådana där människor som är oberörda av allt och upplever händelserna bara som skådespel, hur tragiska de än är.

Och se! En av dem träffas i foten av en kula. Genast samlas minst 150 personer omkring honom och för undan honom till den stora järnporten, tittar nyfiket på honom och frågar: ”Gör det ont?”

”Han kan ju gå, då är det inte något ben som är brutet.”

Naturligtvis visar även detta avskum sitt intresse och agerar som vanligt efter minsta motståndets lag. De är ju en gång för alla uppfostrade så, på det sättet har hela

Rysslands historia utvecklats sig.

Framför folkmassan dyker plötsligt en soldat upp, helt vansinnig av skräck. Han ställer sig på knä, siktar och skjuter på en obevapnad fänrik. Folkmassan, som inte hann hindra skottet, kastade sig över soldaten och ströp honom och slet kroppen i stycken. Jag är säker på att om det hade varit tre soldater i stället, så skulle folkmassan ha flytt.

*

Skottlossningen ökar och blir dovare, mer ilsken, på gatorna dyker patruller upp som försiktigt försöker övertala åskådarna:

”Kamrater, medborgare! Skingra er, är ni snälla! Ser ni inte vad som står på? Det kan hända er också! Det kan komma en sådan där dum kula och döda er, eller kanske någon blir sårad. Var snälla och ...”

Åskådarna skingrar sig långsamt och en och annan frågar ut patrullerna:

”På vems sida står ni då? På dumans eller på sovjeternas?”

”Vi håller inte på någon. Men det ska vara ordning här, var snälla och skingra er ...”

Sedan börjar de där soldaterna som ”inte håller på någon” att skjuta på någon bakom ett gathörn. De skjuter utan någon större iver, nästan som om de mot sin vilja utförde en revolutionär plikt, nämligen plikten att åstadkomma så många lik som möjligt.

För varje timma blir det alltmer klart att upproret inte har någon direkt ”strategisk” plan och att de upproriska handlar efter eget bästa förstånd, ”på måfå” och ”på Guds försyn”. Några trupper marscherar i riktning mot Kreml, där kadetterna fattat posto, och andra marscherar iväg från Kreml genom Mjasnitskgatan mot telefonstationen och posten, genom Pokrovsk- och Nikitskga-torna till Arbat och till Alexanderkrigshögskolan och parkområdena.

På Mjasnitskgatan står soldater vid ett gathörn och skjuter in i en sidogata. En civilklädd vill ta in där men man släpper inte förbi honom utan försöker övertala honom:

”Dom skjuter där, kamrat! Det är någon som har besatt ...”

”Men hela kvarteret är ju i era händer?” ”Hur vet ni det?”

Den civile vill absolut in på den där sidogatan och efter många övertalningsförsök bestämmer man att han ska få passera och säger till och med oskuldsfullt småleende:

”Kamrat, ni kan visa oss med fingrarna hur många det är som står där bakom !”

Den civile betackar sig för det uppdraget och fortsätter in i sidogatan. Där, på en gård bakom portens järngrindar, får han syn på nio soldater som håller på med att bygga upp en barrikad av lådor och tunnor. Ytterligare en soldat sitter lutad mot väggen och med dyster min lägger han förband om ena foten, som är helt blodig.

”Vilka slåss ni mot?”

”Det är några som står där borta bakom hörnet.” ”Men det är antagligen era egna, sovjetförband, tror ni inte det?”

”Hur då? Skulle det vara de våra? Dom har ju redan sårat en av oss ...”

Den civile lyckas övertala soldaterna att inleda förhandlingar med fienden. Själv åtar han sig att vara förhandlare mellan dem och i sällskap med en av soldaterna återvänder han till Mjasnitskgatan. Nu visar det sig att de stridande hör till ett och samma kompani. Mellan dem uppstår nu en typisk rysk ordväxling.

”Är ni blinda, för f-n?” ”Och ni då?”

”Vi trodde att det var kadetterna!”

”Det trodde vi också!”

Striden upphörde till ömsesidig glädje och man bad den civile om cigaretter och eskorterade honom bort under välvilliga råd:

”Ni borde inte gå dit, kamrat, dom kan ju sy in er där!”

Det förekom säkert många sådana där misstag och antagligen var det tjugtals soldater som fick betala med livet för det. Under denna första tid var staden uppdelad i skikt som en smördegsgotten: här var ett skikt med ”de våra” och så ovanpå det ett skikt med ”fienden” och så på nytt ett skikt med ”de våra” och så ”fienden” igen.

I de kaotiska smågatorna i Moskva sköt folk ner varandra bakifrån, från sidan, hur som helst. Ofta hände det om nätterna att det blev skottlossning inom de egna leden, när alla greps av dödsskräck på de mörklagda gatorna, då ljuset inte fungerade.

Omkring Kreml står sovjettrupperna, men på Trubatorget står en grupp kadetter, som håller på att lägga beslag på en lastbil full med gevär och tar en trupp rödgardister till fånga. Det berättas att en trupp orädda soldater på ungefär 100 man uppenbarade sig i de upproriskas

högkvarter och sade:

”Var har era kadetter satt sig fast någonstans? Hit med gevär så ska vi ta kål på dom!”

De fick gevären men slöt sig till kadetterna! Och detta lilla ”misstag” förvärrade naturligtvis blodbadet.

Soldaternas hjärtliga förhållningssätt till den vanlige stadsbon, som smugit sig ut på gatan för att ”rekognoscera” litet, var helt häpnadsväckande. Man blev alldeles förundrad när man såg en proletär i grå uniformsrock, utsvulten, nerstänkt av smuts och riskerande livet i varje sekund, stå där bekymrat och försöka övertala en korrekt klädd ”borgare”:

”Medborgare! Vart ska ni? Dom skjuter där borta! Om dom råkar träffa er — det Gud förbjude! — så kan vi inte ta ansvaret för det!”

”Men jag har ju inte varit utom dörren på tre dar!” ”Är sen då! Det är inte dags för promenader nu . . .” Man skulle ha lust att fråga de där människorna vilka de egentligen kämpar mot, då de så omtänksamt vakar över sina ”klassfienders” liv.

Om man skulle fråga det, skulle de svara:

”Mot kadetterna. Dom är ju folkets fiender ...”

Och just dessa så godmodiga men uttröttade och plågade människor dödade på ett omänskligt grymt sätt kadetter som redan var sårade. De spräckte skallen på dem med sina gevärskolvar. Och när just dessa samma soldater såg att en folkmassa på en av smågatorna med våld tog sig in i en butik för att plundra, fyrade de av tre skottsälvor mot folket, så att nära tjugoo dödade och sårade blev liggande kvar på gatan. Sedan hjälpte soldaterna butiksinnehavaren att spika bräder för dörrarna, som brutits upp, och för fönstren som krossats.

De är hemska, dessa människor, de är i lika hög grad i stånd till oegennyttiga och självuppopfrande hjältedåd som till skändliga brott och råa våldshandlingar. Man hatar dem, och på samma gång tycker man synd om dem av hela sitt hjärta, och man känner att man inte har kraft nog att kunna förstå rutenheten och samtidigt ljusglimtarna på botten i själen hos sitt eget folk.

Kanonerna dundrar på. Kreml bombarderas någonstans från Vorobjov-bergen.²⁰ En man, som ser ut som en förklädd militär, säger föraktfullt:

”Dom skjuter med granatkartescher, dom idioterna! Det är då tur det, annars skulle dom skjuta sönder hela Kreml!”

Han berättar utförligt för de uppmärksamma åhörarna, i vilka fall man bör använda granater för att döda människor och när man bör gå fram med explosiva granater, s.k. brisantgranater.

”Men dom där idioterna skjuter granater med hög sprängverkan. Det är meningslöst och dumt.”

En man är inte helt övertygad och hör sig för: ”Kanske dom skjuter så med flit för att skrämja, för att slippa döda någon?”

”Vad skulle det tjäna till?”

”Kanske av ren mänsklighet . . .”

”Äsch, vad skulle vi ha för mänsklighet?” svarar lugnt kännaren av mördandets teknik.

Kajorna väsnas motbjudande och kretsar över de våta hustaken. Kulsprutorna smattrar och någonstans i närheten kör en pansarbil och skickar ut kulor. Gevär och revolverar smäller oupphörligt. Man får intrycket att människor strömmat samman i väldiga hopar och går bröstganges fram mot varandra, man mot man. Men så kommer det en lastbil farande förbi i hög fart, fullproppad med beväpnat folk, och man ser hur de skjuter rakt ut i luften — det

måste vara för att de vill egga sig själva i sin ”revolutionära glöd”, för att slippa tänka på vad de egentligen gör.

*

Otäcka små runda kulor smattrar som hagel mot husens plåttak och faller ner mot gatans stenbeläggning. Åskådarna rusar fram för att plocka upp dem ”som minne” och kryper i gatsmutsen.

På en del hus nära Kreml är väggarna sönderskjutna av granater. Antagligen har tiotals oskyldiga människor dödats. Lika vanvettigt som granaterna flög genom luften, lika vanvettigt var detta blodbad, detta slaktande av människor, och ödeläggelsen av Moskva, som pågick under sex dagar.

Till karaktären var detta blodbad i Moskva som de mardrömslika barnamorden i Betlehem. På ena sidan unga rödgardister, som inte ens lärt sig att hålla ett gevär i händerna, och soldater, som knappt förstod vad det var fråga om, för vems skull de gick i döden och för vilken idé de dödade andra människor — och på den andra sidan en ynkligt liten hop kadetter, som tappert gjorde sin ”plikt” så som de blivit lärda.

Det är naturligtvis en oförsämd lögn att alla kadetter skulle vara ”barn till borgare och godsägare” och att de därför måste förintas. Det är politiska äventyrare och galna dogmatiker som hittat på det där. Och om en människas ställningstagande skulle bestämmas av den klass hon tillhörde — om hon hörde till den ena eller den andra klassen — då skulle också adelsmannen från Simbirsk, Uljanov-Lenin, stå i de ryska storgodsägarnas led bredvid herr Purisjkevitj, och herr Bronsjtejn-Trotskij skulle ägna sig åt handelsresandens yrke.

Ungdomarnas situation i detta fördömda land är förskräcklig! Alltsedan 1860-talet har vi ideligen försökt att med hjälp av ungdomarnas huvuden bryta oss igenom enväldets murar. Under femtio års tid har den ryska ungdomen hållit på att utplånas, den har försmäktat i fängelser, på tukthus, i straffläger, och nu ser vi det tragiska resultatet av denna ”politik”: i hela Ryssland finns det inte kvar några dugliga människor, inte ens sådana som rätt och slätt kan arbeta. Enväldet har gjort slut på vårt lands andliga resurser, och kriget har skördat hundratusentals ungdomars liv. Revolutionen, som sprider sig utan att inge folket någon entusiasm, kan synbarligen inte fostra några andligt starka människor, utan man fortsätter att fördärva ungdomen.

Jag vet att för de vansinniga dogmatikerna är det likgiltigt hur det går med folkets framtid. De betraktar folket som försöksmaterial för sina sociala experiment. Jag vet att alla känslor och tankar, som söndersliter hjärtat på varje uppriktig demokrat, är främmande för dem. Jag talar därför inte för deras sak.

Men är det verkligen så att hela demokratin har sparat ur? Finns det verkligen inga människor som känner avsky för allt som försiggår och som skulle kunna jaga bort dessa sekterister som kommit på avvägar?

Något att tänka på för arbetarna!

Nr 177 10 (23) november 1917

Vladimir Lenin inför ett socialistiskt system i Ryssland enligt Netjajevs metod — ”genom träsket för full maskin”. Både Lenin, Trotskij och alla andra som följer dem mot undergången i verklighetens gungfly är liksom Netjajev uppenbarligen övertygade om att man allra lättast får ryssen med sig ”genom att locka honom med rätten att handla på ett vanhedrande sätt”, och se där, nu bringar Lenin och Trotskij och alla de andra kallblodigt vanära över hela vår revolution. De vanärar arbetarklassen, i det de tvingar den att ställa till med blodbad, de uppviglar till pogromer och till att häkta människor, som inte gjort sig skyldiga till någonting,

sådana som A.V. Kartasjev²¹, M.V. Bernatskij, A.I. Konovalov m.fl.

Då Lenin tvang proletariatet att gå med på att avskaffa tryckfriheten, lagfäste han och hans tillskyndare härigenom åt demokratins fiender rätten att täppa till munnen på demokratin. Under hot om hungersnöd och våld för alla, som inte samtycker till Lenins och Trotskij's despotiska välde, rättfärdigar nu dessa "ledare" enväldet, mot vilket alla vårt lands bästa krafter så länge har kämpat under stora offer.

"Lydnaden hos dessa skolpojkar och dumbommar", alltså de som följer Lenin och Trotskij i spåren, "har nått sin höjdpunkt" i det de förbannar sina anförare bakom deras rygg och än överger dem, än ansluter sig till dem på nytt, för skolpojkar och dumbommar hörsammar när allt kommer omkring alltid underdånigt dogmatikerna och väcker hos soldaternas och arbetarnas okunniga massa orealistiska förhoppningar om ett bekymmersfritt liv.

Lenin-anhängarna, som tror att de är några socialismens Napoleon-hjältar, ryter och rasar och fullbordar härigenom Rysslands upplösning — det ryska folket kommer att få betala för det med strömmar av blod.

Lenin själv är naturligtvis en person med ovanlig styrka. I tjugofem år har han stått i främsta ledet bland dem som kämpat för socialismens seger, han är en av den internationella socialdemokratins mest framträdande gestalter, han är begåvad, han besitter en "ledares" alla egenskaper, men detta innebär samtidigt frånvaro av moral. Han har en herremans fullständigt likgiltiga inställning till de stora massornas liv och död.

Lenin är en "ledare" och på samma gång en rysk herreman, han är inte utan vissa av de egenskaper som utmärkte detta nu utdöda samhällsskikt, och följaktligen anser han sig ha rätt att anställa ett experiment på det ryska folket, ett grymt experiment, som på förhand är dömt att misslyckas.

Vårt folk, plågat och bragt till undergångens brant genom kriget, har redan fått betala för detta experiment med tusentals liv och kommer att få betala med åter tiotusentals liv, vilket innebär förlusten av ledare för folket för långa tider framöver.

Den här oundvikliga tragedin bekommer inte Lenin det minsta, han som är en dogmernas slav, och inte heller hans medarbetare, d.v.s. hans egna slavar. Livet i all dess komplexitet känner inte Lenin till, han känner inte de stora massorna, han har inte levt tillsammans med dem, men i böckerna har han lärt sig hur man ska få upp dessa folkmassor på bakbenen, och hur — det allra lättaste man ska få deras instinkter att blossa upp. Arbetarklassen är för sådana som Lenin vad järnet är för metallarbetaren. Kan man väl då, under dessa förhållanden, av detta järn gjuta en socialistisk stat? Det verkar omöjligt, men — varför inte ta och försöka? Vad är det Lenin riskerar, om inte experimentet lyckas?

Han arbetar som kemisten i sitt laboratorium, fast med den skillnaden att kemisten använder sig av död materia men har ett arbete som ger värdefulla resultat för livet självt, medan Lenin arbetar med levande material och för revolutionen mot dess undergång. Förnuftiga arbetare som håller på Lenin borde begripa, att ett hänsynslöst experiment med den ryske arbetaren är på gång. De bästa krafterna inom arbetarleden kommer att offras och för en lång tid kommer den ryska revolutionen att stanna upp.

Obekväma tankar

Nr 178 11 (24) november 1917

Den kände ryske forskaren Junker, specialist på folkstammarna i Sudan, säger: "De stackars vildarna vänder sig med fasa bort från människokött, medan folk som uppnått en relativt hög grad av kultur förfaller till kannibalism." Vi ryssar har otvivelaktigt uppnått "en relativt hög grad av kultur", härom vittnar som allra tydligast den glupskhet, med vilken vi har kastat oss

och fortfarande kastar oss över folk, som politiskt är fientligt inställda mot oss, för att sluka dem.

Nästan ända sedan revolutionens första dagar har vissa personer inom pressen, glupska som kannibaler av stammen "Njamjam", angripit demokratin och börjat gnaga på huvudena på soldater, bönder och arbetare, och ursinnigt pådyvlat dem något slags passion för "frön"²². Man anklagar dem för att de saknar kärlek till fosterlandet och personlig ansvarskänsla för Rysslands öde och för alla dödliga synder överhuvudtaget. Ingen torde kunna förneka, att folkets lättja, det evinnerliga frötuggandet, den sociala passiviteten och allt annat som man förebrår det, är den bittra sanningen, men man borde inte uttrycka det så även om man använder samma ord. Och man borde betänka att folket inte gärna kan vara bättre än det är, för vi har inte särskilt bemödat oss om att göra det bättre.

En sjuklig hysterisk retlighet inom oss har i stället för "en helig vrede" tagit i bruk hela förrådet av skällsord, och man tänker inte på de följder, som sådana ord oundvikligen måste framkalla i hjärtat på dem som döms.

Man kan tycka att de "kulturella" ledarna för vissa pressorgan borde ha förstått vilken utmärkt tillgång detta ursinne och alla felriktade angrepp på demokratin är för dessa äventyrare, och hur fint detta hjälper demagogerna i deras strävan efter att få massorna i sitt psykologiska grepp.

Denna enkla tanke har inte uppstått i de kloka politikernas huvuden, och om vi nu ser framför oss folk som fullständigt har förlorat alla mänskliga drag, så måste skulden till denna nedslående företeelse till hälften läggas på de ärade medborgare, som har försökt att inympa känslor för kultur hos folk med hjälp av ord som upplevs som slag på käften och likt piskrapp.

Är det för sent att tala om detta? Nej, det är det inte, den "nya" regimen, som så skamligt använder sig av de vanliga metoderna att förkväva det fria ordet, har täppt till munnen på pressen bara temporärt. Snart kommer tidningarna på nytt att kunna tala och naturligtvis måste de då säga allt som vi alla måste känna till, till vår egen skam och bättring.

Men om vi stoltserar inför varandra i våra ynkliga skrudar av maktlös vrede och ilsket hat för stunden, om vi på nytt fortsätter med att spy ut gift i vårt arbete och att väcka hatiska instinkter och obehärskade känslor, då måste vi på förhand vara på det klara med att vi påtar oss ansvaret för allt. Människorna kommer att ge tillbaka för de oförrätter som slängs i ansiktet på dem.

Vrede kan man inte undgå, men det står i vår makt att göra den mindre motbjudande. Även ett knytnävsslagsmål har sina lagar som gäller. Jag vet att det är löjligt att i det Heliga Ryssland tala om ridderliga känslor av respekt för fienden, men jag tror att det skulle vara till stor nytta, om vi klädde vår egen gnatiga vrede i mindre oanständiga ord.

Om var och en överlåter åt sin motståndare att vara värre än han själv så kommer våra orddueller att få större slagkraft, de kommer att bli mer övertygande och rent av vinna i skönhet.

Uppriktigt sagt skulle jag vilja säga: var mer mänskliga under denna tid av tilltagande brutalitet. Men jag vet att det inte finns ett enda hjärta som skulle ta emot dessa ord. Nåväl, men låt oss då åtminstone vara mer taktiska och behärskade, när vi uttrycker våra tankar och känslor. Vi får inte glömma att när allt kommer omkring är det oss som folket tar efter ifråga om ondska och hat ...

Obekväma tankar

Nr 179 12 (25) november 1917

Man förebrår mig för att jag ”efter tjugo års tjänst hos demokratin har kastat masken” och förrått mitt folk. Herrar bolsjeviker har laglig rätt att definiera mitt beteende så som det behagar dem, men jag måste påminna dessa herrar om att jag aldrig låtit mig förblindas av ryssarnas förträffliga inre egenskaper, jag har aldrig böjt knä för demokratin, och den har aldrig framstått för mig som något så heligt att den inte skulle kunna kritiseras och bli föremål för diskussion.

År 1911 yttrade jag följande i en artikel om ”författare — autodidakter”: ”Skändligheter måste avslöjas och om vår bonde, 'muzjiken', är ett vilddjur, så måste man kunna säga det, och om en arbetare säger 'Jag är proletär!' i en kastmänniskas avskyvärda tonfall, detsamma som en adelsman använder när han säger 'Jag är adels-man', då måste man kunna skratta ut den där arbetaren utan förbarmande.”

Om nu en viss del av de arbetande massorna, som väckts av sina galna härskare, visar upp en anda och metoder som hos en kast, i det man brukar våld och terror, just det våld, som de främsta ledarna kämpat mot så länge, kan jag naturligtvis inte sälla mig till denna del av arbetarklassen. Jag tycker att metoden att täppa till munnen på *Talet* och andra borgerliga tidningar med knytnäven bara därför att de är demokratin fiender, skämmer ut demokratin som sådan.

Känner demokratin möjligen att den har fel när den handlar, fruktar den möjligen kritik från sina fiender? Är kanske de konstitutionella demokraterna så starka, att det bara går att besegra dem genom fysiskt våld?

Att avskaffa tryckfriheten är fysiskt våld och det är inte värdigt en demokrati!

Att hålla den gamle revolutionären Burtsev fängslad, som tillfogat tsarregimen så många hårda slag, att hålla honom fängslad bara för att han så gärna spelar rollen att vara den som rensar upp inom de politiska partierna, det är en skam för demokratin. Att sätta hederliga män i fängelse, t.ex. en sådan som A.V. Kartasjev och begåvade arbetare som M.V. Bernatskij och kulturarbetare som A.I. Konovalov, som har gjort så mycket gott för sina arbetare, det är en skam för demokratin.

Att med våld och terror skrämna sådana människor som inte vill vara med i Trotskij's ursinniga dans på ruinerna av det som en gång var Ryssland, det är skamligt och brottsligt. Men så får det inte vara, det bara ökar hatet mot arbetarklassen. Den kommer att få betala för sina ledares misstag och brott med tusentals liv och med strömmar av blod.

Obekväma tankar

Nr 185 19 november (2 december) 1917

Tidningen *Pravda* skriver: ”Gorkij har börjat tala ett språk som passar för en fiende till arbetarklassen.”

Det är lögn. Jag vänder mig till de mest medvetna representanterna för arbetarklassen och säger till dem följande: Det ryska proletariatet låter sig ledas mot undergången av fanatiker och ansvarslösa fantaster, som inom arbetarmassorna har väckt förhoppningar som är helt orealistiska under nuvarande historiska omständigheter, och proletariatets undergång kommer att framkalla en långvarig och utdragen reaktion av hemskaste slag.

I samma nummer skriver *Pravda* vidare:

Det kan inte undvikas att varje revolution medan den pågår för med sig även en del negativa

företeelser, som automatiskt betingas av själva klyftan gentemot den gamla tusenåriga statsordningen. När den unge kämpen skapar det nya livet, stoltserar han med sina muskler på armarna och gör sig lustig över andras malättna välstånd, och småborgarna, just de som Gorkij har skrivit om, börjar med höga rop profetera om den ryska statens och kulturens undergång.

Jag kan inte anse att sådana händelser som plundrandet av nationell egendom i Vinterpalatset, plundrandet av Gatjina och andra palats är "oundvikliga". Jag förstår inte vad upphävandet av den gamla tusenåriga statsordningen har att göra med vandaliseringen i Lilla Teatern i Moskva och med stölderna i vår berömda skådespelerska M.N. Jermolovas loge.

Jag ska inte här räkna upp alla vansinniga förstörelser och plundringar som förekommit, men jag hävdar att ansvaret för dessa skändligheter, som anställts av huliganer, också faller på proletariatet, som uppenbarligen inte förmår utrota huliganismen i sina egna led.

Vidare vill jag också påpeka följande: "Den unge kämpen, som skapar det nya livet", gör tryckandet av böcker allt svårare för att inte säga omöjligt, för det finns tryckerier, där sättarna bara till 38 % fyller den barnsligt låga norm för lärlingar som gäller och som är fastställd av boktryckarnas förbund.

Proletariatet, som till antalet utgör bara en mycket liten grupp i förhållande till Rysslands halvt analfabetiska lantbefolkning på över 100 miljoner människor, måste förstå hur viktigt det är för proletärerna att böckerna blir billigare och att det trycks allt fler böcker. Proletariatet förstår inte det och det är till nackdel för proletärerna själva. De måste också inse att de sitter på bajonettspetsar och det är allom bekant att det inte är någon säker position.

Det finns överhuvudtaget många andra negativa drag, men var är de positiva? De märks inte, om man bortser från Lenins och Trotskijs "dekret", och jag betvivlar att proletariatet har varit med och deltagit i tillkomsten av dessa "dekret". Nej, om proletariatet hade förstått vad som stod i de här pappersdokumenten, skulle de inte fått komma ut, inte i den form de har nu.

Artikeln i *Pravda* avslutas med följande lyriska fråga:

Vid den lysande festlighet, som alla världens folk kommer att delta i, då de före detta motvilliga motståndarna sällar sig till oss under broderliga omfamningar, kommer väl Gorkij då, han som så hastigt har övergivit den äkta revolutionära demokratins anhängare, att bli en välkommen gäst i sällskapet?

Naturligtvis kommer varken artikelförfattarna eller jag att få uppleva den där "lysande festligheten", för långt dessförinnan kommer det att gå tiotals år av strävsamt vardagslit med kulturarbetet för att man ska kunna åstadkomma en sådan fest. Men på en sådan tillställning, där den halvt analfabetiska och despotiska folkmassan kommer att triumfera med sin lättvunna seger och där då liksom alltid tidigare människans personlighet förblir förtryckt, finns det för mig ingenting att göra, och för mig är det då ingen fest. Men i vems händer makten än vilar har jag i alla fall som människa rätt att få förhålla mig kritisk till den.

Och jag förhåller mig synnerligen misstänksam och kritisk till en ryss som kommit till makten. Han som intill helt nyligen har varit slav, han kommer att bli den mest tygellöse despot, så snart han tillkämpat sig makten och rätten att få bestämma över sin nästa.

Obekväma tankar

Nr 194 6 (19) december 1917

Arbetarklassen har med oerhörd energi skapat en egen intelligentia, och den består av idel små Bebefigurer, som ska spela rollen som arbetarklassens verkliga ledare och som på ett uppriktigt sätt ska vara språkrör för arbetarna när det gäller materiella och andliga intressen.

Till och med under de svåra förhållanden, som råder i en polisstat, har arbetarintelligentian utan att spara sina egna krafter och med risk att komma i fängelse ärligt och framgångsrikt

lyckats kämpa för sina idéer och oavbrutet spridd den sociala medvetenhetens ljus bland de oupplysta arbetarmassorna och visat dem vägen till frihet och kultur.

Det kommer en tid då historiens opartiska röst kommer att förkunna för världen hur storartat, hjältemodigt och framgångsrikt den proletära intelligents arbete har varit från början av 1890-talet och fram till början av kriget.

Det fördömda kriget har krävt tiotusentals liv bland våra bästa arbetare, och de har ersatts vid maskinerna med folk som gått till krigsindustrin för att slippa göra krigstjänst. Alla dessa ersättare är människor som är främmande för all proletärpsykologi, de är politiskt omogna, utan klassmedvetenhet och har inte proletärens naturliga önskan att skapa en ny kultur. De är helt upptagna av småborgarens önskan att till varje pris ordna för sin egen personliga välfärd så snabbt som möjligt. Det är människor som till sin natur är ur stånd att ta emot och förverkliga den rena socialismens idéer.

Och nu står återstoden av denna arbetarintelligens, som inte har gått under i krig eller under inbördes stridigheter, plötsligt där och är hårt ansatt av de breda massorna, människor med en helt annan psykologi, människor som talar proletärens språk men som inte känner som en proletär, människor som far fram utan hämningar och dömer arbetarklassens toppskikt att utlämnas till vanära och utfärdar dödsdomar över dem.

Instinkterna som väckts i denna oupplysta massa söker utlopp i en primitiv anarkilusta, och ledarna ur de upproriska småborgarleden praktiserar nu Proudhons ömkliga idéer i stället för Marx' idéer, samtidigt som de utvecklar en slags Pugatjov-upprorets anda i stället för socialism. De propagerar i alla sammanhang för en allmän nivellering och resultatet blir en moraliskt och materiellt sett torftig nivå. Att tala om det här känns svårt och smärtsamt, men det är nödvändigt att tala om det, för det är just de medvetna bland proletärerna som kommer att få svara för alla felsteg och olyckor som de andra gör sig skyldiga till.

Nyligen var det några representanter för en av de lokala fabrikskommittéerna som sade om sina egna arbetare när de talade med direktören: ”Det är helt obegripligt hur ni har kunnat komma överens med det här vilda gänget!”

Det finns fabriker där arbetarna kommit på att man kan dra iväg med maskindelar av koppar och sälja dem. Det finns väldigt mycket som vittnar om den vildaste anarki bland arbetarmassorna. Men jag vet också, att det finns sådant som tyder på motsatsen. På en fabrik, till exempel, köpte arbetarna själva materialet för sina arbetsprodukter och använde sin egen lön till det. Men det är helt undantagsvis som sådant händer, medan exemplen på motsatsen kan räknas i hundratal.

Den ”nye” arbetaren är inte van att arbeta inom industrin, och han har inte insett industrins betydelse för hela den kulturella utvecklingen i vårt bondeland. Jag är säker på att en medveten arbetare inte kan sympatisera med sådana brott som arresteringen av Sofia Vladimirovna Panina. I hennes Folkets hus på Ligovka var det hundratals proletärer som lärde sig att tänka och känna på samma sätt som i Nizjnij Novgorods Folkets hus, som byggdes med hennes hjälp. Hon är en upplyst kvinna och har ägnat hela sitt liv åt kulturell verksamhet bland arbetarna. Och nu sitter hon i fängelse! Redan Turgenjev påpekade att tacksamhet aldrig följer på en god gärning, men det är inte tacksamhet jag talar om utan om att man bör uppskatta ett nyttigt arbete. Arbetarnas intelligens borde kunna göra det. Före detta ministern A.I. Konovalov, en genomhederlig man, lät vid sin fabrik i Vitjuga uppföra ett Folkets hus, som kan stå som modell för en sådan institution. Och nu sitter Konovalov i fängelse! Ansvar för sådana vettlösa arresteringar kommer med tiden att läggas på arbetarklassen.

Mitt ibland sådana personer som sägs ”uttrycka det revolutionära proletariats vilja” finns det en massa bedragare av olika slag, sådana som tidigare varit säkerhetspolisens handgångna

män och rena äventyrare. Ett exempel: A.V. Lunatjarskij, en inskränkt person fast svag för poesi, tvingar proletariet att acceptera skalden Jasinskij som sin skald, en författare med dåligt anseende. Det innebär att arbetarklassens fana smutsas och att proletariet demoraliseras.

Man vill sparka ut kadetterna²³ ur den Konstituerande församlingen. Bortsett från att en anseelig del av landets befolkning önskar att just kadetterna ska uttrycka deras åsikt och vilja i den Konstituerande församlingen och att följaktligen kadetternas utestängande skulle innebära att hundratusentals människors vilja undertrycks, bortsett alltså från detta orättfärdiga, som jag inte vill dröja vid, vill jag framhålla, att de konstitutionella demokraternas parti omfattar vårt lands mest kulturmedvetna personer, de skickligaste arbetarna inom alla intellektuella arbetsområden. Det är i högsta grad nyttigt att stå ansikte mot ansikte med en intelligent och beslutsam motståndare; en bra fiende uppfostrar sin motståndare genom att den senare blir klokare och starkare. Arbetarintelligentian borde förstå detta. Och än en gång: den borde betänka att allt som sker nu sker i dess eget namn. Över arbetarintelligentian, över dess omdöme och samvete kommer historien en gång att förkunna sin hårda dom. Allt är inte bara politik, man måste också ha kvar en smula samvete och andra mänskliga känslor.

Obekväma tankar

Nr 195 7 (20) december 1917

”Proletariet är skaparen av den nya kulturen” — dessa ord rymmer en underbar vision av rättvisans, förståndets och skönhetens seger, en dröm om människans seger över det vilda och det tämjda djuret. I kampen för att förverkliga denna dröm har tusentals människor ur alla samhällsklasser gått under.

Proletariet sitter vid makten och nu har det fått möjlighet att skapa fritt. Det är rätt tid och plats att fråga: hur kommer detta skapande till uttryck? Dekreten från ”folkkommissariernas regering” är bara tidningsföljetonger och ingenting annat. Det är litteratur som så att säga är ”skrivet i sanden”, och fast det finns värdefulla idéer i dessa dekret, så ger oss den aktuella verkligheten i alla fall inga möjligheter att förverkliga sådana idéer.

Vad kan revolutionen erbjuda som är nytt, hur kan den ändra på det djuriska sätt att leva, som vi har här i Ryssland, kommer den att sprida ljus så att det märks i massornas mörker?

Ända upp till 10 000 ”lynchningar” har man räknat till under revolutionens gång. På det här sättet dömer demokratin sina ”syndare”: i närheten av Alexander-torget blev en tjuv ertappad. Folkmassan började omedelbart misshandla honom och ordnade med omröstning om man skulle skjuta eller dränka honom. Man beslöt dränkning och slängde ut mannen i det iskalla vattnet. Men på ett eller annat sätt lyckades han simma undan och ta sig upp på stranden. Men då tog sig en ur hopen fram till honom och sköt ned honom.

Vår medeltidshistoria är en period av avskyvärd grymhet, men t.o.m. då var det brukligt att låta en redan hängd förbrytare löpa om repet brast.

Vad har alla våra lynchrättegångar för följd och verkan på det uppväxande släktet? Här kommer fler exempel. En tjuv, halvt ihjälslagen, förs bort av soldaterna till Mojkan²⁴ för att dränkas. Han är helt översköld av blod, ansiktet är sönderslaget, det ena ögat är borta. En hop barn följer efter. Sedan kommer några av barnen tillbaka från Mojkan, hoppar omkring på ett ben och ropar: ”Dom doppade honom flera gånger under vattnet, så han blev dränkt!”

Detta är våra barn, de framtida utformarna av människans liv. De kommer inte att värdera ett människoliv högt, och ändå är människan — det får man ju inte glömma — själva kronan på naturens skapelse, det allra finaste som existerar på jorden. Kriget har nedvärderat människan, hon är inte värd ens en liten bit bly, och vi kände förut med rätta stor upprördhet över denna

nedvärdering och förebrådde ”imperialisterna” för det, men vem ska vi förebrå för det dagliga bestialiska massmördandet av människor?

*

Till följd av olika omständigheter har tryckning och utgivning av böcker upphört nästan fullständigt, och på samma gång förstörs det ena efter det andra av våra mest värdefulla bibliotek. Alldeles nyligen blev familjerna Chudekovs och Obolenskij's egendomar och flera andra plundrade av bönder. Bönderna roffade åt sig allt som hade något av värde i deras ögon, och biblioteken satte man eld på, pianon och flyglar högg man sönder med sina yxor, tavlor skar man sönder. Föremål som hör hemma inom vetenskapen och konsten och allt sådant, som man använder sig av inom kulturen, har inte något värde i lantbefolkningens ögon, och man kan just undra om de har något värde i de stora massornas ögon i staden.

Boken är den bästa förmedlaren av kultur. De som håller på med böcker i sitt yrke borde kunna sträcka sig till vissa uppoffringar och ge ut förnuftiga böcker. De är ju mer än andra intresserade av att skapa en gynnsam miljö som skulle kunna främja utvecklingen och förverkligandet av olika ideella mål.

Våra läromästare, sådana som Radisjtjev²⁵, Tjernysjevskij²⁶, Marx och andra, satte både sin frihet och sitt liv på spel för sina böcker. Men vad gör nuförtiden de tekniska framställarna av böcker för bokens spridning?

I snart två veckor har folkmassorna om kvällarna och nätterna plundrat vinkällare och druckit sig fulla och slagit varandra i huvudet med buteljer, skurit sig i händerna på glasskärvor och vältrat sig i blod liksom svinen vältrar sig i sin smuts. Under de här dagarna har vin för flera tiotals miljoner rubel runnit bort och säkert kommer det att bli för hundratals miljoner till.

Om vi skulle sälja den här dyrbara varan till Sverige skulle vi kunna få guld i stället eller varor som absolut behövs här i landet, t.ex. textilier, läkemedel och maskiner.

Folket i Smolnyj²⁷, som vaknat upp, men litet väl sent, hotar med stränga straff för fylleri, men fyllbultarna är inte rädda för hotelserna utan fortsätter att göra slut på en vara, som för länge sedan borde ha beslagtogs och förklarats vara den utarmade nationens egendom. Den hade kunnat komma alla till nytta genom en inbringande försäljning.

Under dessa orgieartade vinplundringar skjuter man människor likt ursinniga vargar, och undan för undan vänjer sig folket vid att kallblodigt ta död på sin nästa.

I *Pravda* skrivs det om slagsmål mellan berusade, som om det skulle vara ”provokation från borgarna”. Det är lögn, naturligtvis, men verkar som en liten röd signal, som kan få blodet att flyta i ännu stridare strömmar.

*

Stölderna blir allt vanligare, plundringarna tilltar, fräcka människor övar upp sig i att ta mutor lika skickligt som tjänstemännen på tsartiden. Skumraskfigurer som håller till vid Smolnyj försöker med utpressning på den skräckslagne stadsbon. Råheten hos representanterna för ”folkkommissariernas regering” ger anledning till skarp kritik och det med rätta. Vilken liten oansenlig person som helst går omkring och njuter av sin makt och uppträder gentemot medborgaren som mot en besegrad, d.v.s precis likadant som tsarens polis förr gjorde gentemot en sådan som han. Man ryter åt alla, ryter som poliskonstaplarna i Konotopa och Tjuchloma. Allt det här försiggår ”i proletariets namn” och ”för den sociala revolutionen”. Det betyder att det är djuret inom oss som triumferar, vårt asiatiska påbrå, och det driver oss mot undergången.

Men var finns ”den ryske arbetarens idealism”, som Karl Kautsky skriver så smickrande om? Var och hur praktiseras socialismens moral, den ”nya” moralen? Jag är beredd på att någon av

”realpolitikerna” ska parera med att fråga föraktfullt: ”Vad är det ni vill? Det här är ju en social revolution!” Nej, jag ser då inte något som är typiskt för en social revolution i de här gräsligheterna! Det här upproret är typiskt för sådana ryssar som inte är socialister i själ och hjärta och som inte har några som helst socialistiska ambitioner.

Obekväma tankar

Nr 205 19 december 1917 (1 januari 1918)

Revolutionen gräver sig ner allt djupare ...

Den lössläppta demagoin hos folk, som ”fördjupar” revolutionen, bär frukt, och det är tydligt att den verkar som ett gift på de mer medvetna och upplysta representanterna för arbetarklassens intressen. På alla verkstäder och fabriker börjar redan undan för undan en förödande kamp ta form mellan utbildade arbetare och yrkesarbetare och de utbildade börjar påstå att metallarbetarna, svarvarna och gjutarna o.s.v. är ”borgare”.

Revolutionen tränger allt djupare ner till förnöjelse för dem som utför experiment på arbetarklassens levande kropp. Och de arbetare som upplever stundens tragik, känner den största oro för hur det ska gå med revolutionen.

”Jag fruktar”, skriver en arbetare till mig, ”att den dag inte är långt borta, då massorna, som är missnöjda med bolsjevismen, för alltid kommer att förlora hoppet om en bättre framtid och för alltid kommer att förlora tron på socialismen. Snart kommer de att rikta blickarna tillbaka mot det förflutna, mot det nattsvarta enväldet, och därmed kommer folkets befrielse att dröja i hundratals år.

Jag tror att det kommer att bli så, för bolsjevismen kommer inte att infria alla förhoppningar hos de upplysta massorna, och jag vet faktiskt inte vad vi, som befinner oss bland dessa massor, ska göra för att inte tron på socialismen och på ett bättre liv på jorden ska slockna.”

En annan rapporterar: ”Var och en som åtminstone har fått någon — låt vara summarisk — utbildning känner sig helt främmande mitt ibland den stora förslöade massan. Det känns som att plötsligt ha blivit lämnad helt ensam, efter det att man tidigare varit bland bröder.” Sådana klagomål hörs allt oftare och varslar om att en djupgående schism inom arbetarleden är på gång. Men andra arbetare påstår i brev till mig så här: ”Ni borde glädja Er, kamrat, proletariatet har ju segrat!”

Jag kan bara säga att det inte finns någonting för mig att glädjas över, proletariatet har inte besegrat någon eller någonting. Liksom proletariatet självt inte blev besegrat när polisregimen tog strupgrepp på det, så är fallet för bourgeoisien nu, då proletariatet tar strupgrepp på den. Bourgeoisien är ännu inte besegrad: idéer besegrar man inte med fysiska våldsmetoder. De segrande brukar vara storsinta — kanske för att de är så uttröttade — men proletariatet är inte storsint, såsom man kan se i alla dessa fall med S.V. Panina, Boldyrjev, Konovalov, Bernatskij, Kartasjev, Dolgorukij²⁸ och andra, som sitter i fängelse av okänd anledning.

Förutom de nämnda personerna sitter tusentals arbetare och soldater i fängelse och försmäktar av hunger!

Nej, proletariatet är inte storsint och inte heller rättvist, men ändå skulle ju revolutionen införa ”största möjliga rättvisa” i landet.

Proletariatet har inte segrat, i hela landet pågår blodbad, hundratals, ja, tusentals människor är i färd med att mörda varandra. I *Pravda* skriver galna människor och eggjar upp varandra: ”Slå ihjäl borgarna! Slå ihjäl Kaledins anhängare!” Men borgarna och Kaledins anhängare, det är ju just våra bondsoldater, våra arbetarsoldater! Det är de som mördas, och det är de som i sin tur skjuter ned rödgardisterna!

Om bara inbördeskriget kunde begränsas till att Lenin grabbade tag i småborgaren Miljukovs²⁹ kalufs och Miljukov grabbade tag i Lenins yviga lockar! ”Varsågod, mina herrar! Lugga på bara!”

Men det är inte herrarna som slåss utan de livegna, och det finns ingen anledning att tro att detta slagsmål ska sluta snart. Och man kan inte känna någon glädje när man ser hur vårt lands friska krafter avtar, när man ömsesidigt förgör varandra. Och på gatorna drar tusentals människor omkring och skriker precis som om det vore för att håna sig själva: ”Leve freden!”

Har man gått och plundrat bankerna? Det skulle ha varit bra om det funnits spannmål i bankerna, som man kunde ha mättat barnen med. Men det finns ingen spannmål i bankerna, och den ena dagen efter den andra går utan att barnen får tillräckligt att äta, deras hälsa blir allt sämre och dödligheten ökar.

Det inbördes blodbadet leder till totalt kaos för järnvägarna. Därför skulle man, även om bönderna skulle leverera säd, inte kunna transportera den tillräckligt snabbt.

Men det som förvånar och skrämmer mig mest av allt är att revolutionen inte visar några tecken till att skapa någon andlig pånyttfödelse hos människan, den gör inte människorna mer ärliga, mer uppriktiga och rättframma och den bidrar inte till att höja deras självaktning och moraliska uppskattning av det egna arbetet.

Det finns naturligtvis folk som stoltserar som brottaren i ringen, som lyckats få ned sin motståndare ”på rygg”. Sådana människor är det inte ens värt att tala om. Men i den stora massan kan man överhuvudtaget inte märka att revolutionen har väckt några sociala känslor. Människans värde är lika obetydligt som förut. Den gamla tidens vanor och sedvänjor är alltjämt kvar. ”Den nya överheten” är lika grym som den gamla, men den verkar till det yttre vara ännu mer brutal. De gastar och stampar i golvet på polisstationerna idag precis som de gjorde förr. Och mutor tar de precis som tjänstemännen gjorde förr, och man föser massvis med folk i fängelse. Allt gammalt och förkastligt från förr är ännu så länge kvar.

Och det är ett dåligt tecken! Det vittnar om att det bara är en omflyttning av det fysiska våldet som har skett, men genom den omflyttningen ökar inte den andliga styrkan!

Men meningen med livet ligger i att vi ska utveckla all vår andliga kraft och förmåga.

”Men det är för tidigt att tala om det, först måste vi ta makten i våra händer, så att vi kan klara av alla prövningar!” Så ropar man nu. Men det finns inte något mer fördärvbringande gift än makten över människor. Vi måste ständigt ha det i minnet för att inte makten ska förgifta oss!

Obekväma tankar

Nr 207 21 december 1917 (3 januari 1918)

Det står en liten hop vanliga medborgare på Fontankastranden och tittar bort mot bron, som är avspärrad av en stor svart folkmassa. Man tittar och konstaterar lugnt, ja, faktiskt likgiltigt:

”Man håller på och dränker tjuvar.”

”Har dom fått tag på många?”

”Det är visst tre stycken.”

”En av dom, en ung en, har dom slagit ihjäl.”

”Nej, är det sant?”

”Ja visst! Vad trodde du annars?”

”Dom måste ju slå ihjäl dom, annars kan ju inte vi andra klara oss ...”

En kraftig gråhårig man, röd i ansiktet, påminnande

på något sätt om en slaktare, säger övertygat:

”Det finns ju inga domstolar nu, det betyder att vi själva måste vara domare för varandra.”

En luggsliten person med stickande ögon säger:

”Är det inte lite väl enkelt, att vi själva ska göra det?”

Den gråhåriga svarar lugnt utan att se på honom:

”Ju enklare, desto bättre. Huvudsaken att det går fort!”

”Hör, hur han skriker!”

Det blir tyst i folkhopan. Alla vill höra. På avstånd, från floden, hörs ett vilt förtvivlat skrik.

*

I och med att herrar folkskommisarierna avskaffat de gamla domstolarna ”i proletariats namn” har de befast i ”gatans” medvetande dess rätt att agera ”folktribun”, en satanisk rättighet. Även tidigare, före revolutionen, njöt gatans folk hos oss av att misshandla, man hängav sig åt denna förkastliga ”sport” med förtjusning. Ingenstans händer det att man misshandlar någon så ofta som hos oss, och med sådan iver och förtjusning som här i vårt gamla Ryssland. ”Slå på käften”, ”ta strupgrepp”, ”slå rakt i bröstkorgen”, ”slå in njurarna”, ”tvåla in ansiktet”, ”bryta nacken av”, ”klämna såsen ur näsan”, allt sådant är idel favoritsysselsättningar hos oss ryssar. Sådant skryter man med! Människorna hos oss har vant sig alltför lätt vid det, därför att man slagit dem alltsedan barnsben, deras föräldrar slår dem, och deras husbönder, och polisen slår dem.

Och nu har de här människorna, som uppfostrats med hugg och slag, själva fått rätt att fritt misshandla andra. De använder sig av sin ”rättighet” med uppenbar njutning och på ett otroligt grymt sätt.

”Ståndrätt” i pöbelns regi hör till ordningen för dagen, och betänk att för varje gång den utövas, tilltar och förvärras den hänsynslösa och perversa grymheten hos folkmassorna.

När arbetaren Kostin försökte försvara sådana som man höll på att slå ihjäl blev han själv också ihjälslagen. Det står klart att man slår ihjäl var och en som ger sig på att protestera mot gatans ”ståndrätt”.

Behöver man tala om att ”ståndrättegångarna” inte skrämmer någon, att plundringar och stöldar på gatan blir allt fräckare?

Men det värsta och mest skamliga är att grymheten på gatan tilltar, och att skulden kommer att läggas på arbetarklassen, för man kommer givetvis att säga att ”arbetarregeringen har släppt lös de djuriska instinkterna hos den oupplysta massan på gatan”. Ingen kommer att tala om hur djupt det smärta varje arbetare att uppleva alla dessa ”ståndrättegångar”, allt detta kaos av lössläpplighet.

Jag vet inte vad man ska göra för att bekämpa de här avskyvärda blodiga uppgörelserna på gatan, men folkskommisarierna måste omedelbart ta itu med detta med all kraft. För de kan ju inte vara okunniga om att ansvaret för det blod som utgjuts på gatan faller både på dem och på den klass, vilkens intressen de försöker tjäna. Detta blod besudlar proletariats fana, det befläcker dess ära, tar död på dess sociala idealism.

Bättre än någon annan inser arbetaren att stöld, plundring, rånmord, allt detta betyder djupa sår i vår samhällskropp, han förstår att människorna inte föds till mördare och tjuvar, utan att de blir det. Och — det säger ju sig självt — en medveten arbetare måste särskilt hårt bekämpa gatans rätt att lyncha människor, som av nöd tvingas till brott som strider mot ”den heliga äganderättens lag”.

Demagogins frukter

Nr 208 22 december 1917 (4 januari 1918)

Nedan anförda brev har kommit till redaktionen för *Det nya livet*:

Avdelningen för kanontillverkning på Putilov-fabriken.

Har beslutat att tilldela Er, författare vid *Det nya livet*, en varning, en åt Strojjev, som en gång i tiden var författare, och åt Bazarov, Gimmer-Suchanov, Gorkij, och åt alla, som sätter ihop *Det nya livet*, att ert Organ inte motsvarar vårt liv som vi har gemensamt, ni går med försvararna. Men kom ihåg, rör inte vid vårt arbetar-Liv, proletärens, vid demonstrationen i söndags, det var inte ni som ordnade med demonstrationen, så därför får ni heller inte kritisera den. Och överhuvudtaget: vårt parti är i majoritet, och vi understöder våra politiska anförare, verkliga socialister, folkets befriare från Borgarnas och kapitalisternas förtryck, och Framdeles om det kommer att skrivas sådana kontrarevolutionära artiklar så svär vi arbetare att vi ska stoppa er tidning, det kan ni slå er i backen på, och om ni vill så fråga er Socialist, den så kallade neutralisten, han har varit på Putilov-fabriken med sina urmodiga tal, fråga honom om han fick tala, nej, fick han, men snart kommer det också för ert organ att bli förbjudet, det börjar likna kadetternas, och *om ni ilskna och gammalmodiga författare kommer att fortsätta er polemik också mot regeringsorganet Pravda*, då ska ni veta att vi slutar i vårt Narva-Peterhof-distrikt att sälja Er tidning i det området.

Putilovs fabrik Kanonavdelningen

Skriv svar annars blir det Repressioner.

Helt ursinnigt skrivet!

Med sådant ursinne talar barn som har läst skräckböcker av Gustave Aimard och inbillar sig vara fruktansvärda indianer!

Barnen måste man ju naturligtvis undervisa. Och till uppbyggelse för författarna till det ursinniga brevet, antingen ni är en eller flera, ska jag säga följande:

Man får inte resonera så som ni gör: ”Det var inte ni som ordnade med demonstrationen så därför får ni inte heller kritisera den.”

Något politiskt eller ekonomiskt förtryck av arbetarklassen har vi inte heller utövat, men vi har alltid kritiserat och kommer alltid att kritisera varje människas förtryck av någon annan, oberoende av vem som utövar förtrycket.

De personer, vilkas namn ni nämner i brevet, har inte kämpat mot skurkars och uslingars envælde för att det skulle ersättas av primitiva vildars politiska rövarvälde.

Man hotar oss med att om vi kommer att fortsätta vår polemik också mot regeringsorganet *Pravda*, då ...

Jo, vi kommer att fortsätta vår polemik mot regeringen, som leder arbetarklassen i fördärvet. Vi anser att det är vår plikt att göra det — en plikt för alla ärliga medborgare och fria socialister.

Obekväma tankar

Nr 209 23 december 1917 (5 januari 1918)

Man tänker arrestera Iraklij Tsereteli³⁰, en begåvad politiker, en ytterst hedervärd människa.

För hans kamp mot monarkin, för hans försvarande av arbetarklassens intressen och för spridandet av socialismens idéer har den gamla regimen belönat Tsereteli med straffarbete och tuberkulos!

Nu vill regeringen, som utger sig för att agera i hela proletariatets namn, belöna Tsereteli med fängelse. Varför? Det kan jag inte begripa! Jag vet att Tsereteli är allvarligt sjuk, men det är ju

självkärligt att jag aldrig skulle vilja sårta denna modiga människa genom att försöka väcka medlidande med honom. Och vem skulle jag i så fall rikta mig till? Allvarliga och förståndiga människor som har sitt förnuft i behåll känner sig leva som ”i en öken, som, tyvärr, inte är obebodd”! De är maktlösa i stormen av lidelser som väckts. Makten över våra liv ligger i händerna på personer, som befinner sig i ett permanent tillstånd av ”upphetsning och överretning”. Och i lagen säger man att man ska ha överseende med sådana brottslingar. Men ändå anser jag att de är ”till-räknliga” på något sätt och ska svara för sig ordentligt.

”Inbördeskriget”, d.v.s. förstörelsen av vår demokrati till skadeglädje för fienderna till demokratin, har förorsakats av dessa slags människor, som hela tiden driver på och förvärrar situationen. Och nu framgår det klart även för proletariatet, som är förhäxat av demagogernas vältalighet, att det inte är arbetarklassens praktiska intressen som leder dem utan de härskande idéerna hos teoretikerna bland anarkisterna och syndikalisterna.

Dessa sekterister och fanatiker väcker undan för undan fåfänga och orealistiska förhoppningar och dunkla instinkter hos den oupplysta massan och isolerar intelligentian, som är sant proletär och socialistisk och medvetet revolutionär. De berövar arbetarklassen dess hjärna.

Och om de bestämmer sig för att sätta hela arbetarklassens öde på spel, vad rör då dem en mans öde, en av deras äldsta och bästa kamrater, en mans liv, en av socialismens ärligaste förkämpar. Precis som för den halvgalne protopopen Avvakum³¹ sätts dogmen högre än människan.

Hur kommer allt det här att sluta för den ryska demokratin, som man mer och mer försöker urvattna och ta musten ur?

Nr 214 31 december 1917 (13 januari 1918)

Vad kommer Det nya året att föra med sig åt oss? Ja, det beror på oss själva.

För att bli handlingskraftiga människor måste vi absolut tro på att dessa vansinniga dagar, befläckade med smuts och blod, är de storslagna dagarna för ett nytt Rysslands födelse.

Se, just nu, då människorna, bedövade av förkunnelsen om jämlikhet och broderskap, rånar sin nästa ute på gatan, rånar honom in på bara kroppen, då kampen mot dyrkandet av egendom inte hindrar folk från att tortera och döda de obetydligaste överträdarna av lagen om äganderättens helgd, och då de ”fria medborgarna”, upptagna med skumraskaffärer, plundrar varandra på det mest hänsynslösa och skamliga sätt, under dessa dagar av de största motsättningar, just nu, alltså, försiggår det nya Rysslands födelseprocess!

Det är svåra födslovänder: det sker till dånet av de gamla levnadsformernas sammanbrott, mitt bland de murkna spillrorna av smutsiga kaserner, i vilka folket i trehundra år kippat efter andan och formats till småsinta, ondskefulla och outvecklade människor.

I denna explosion av all slags gemenhet och uselhet, som hopats under den mest avskryvda monarkis bly-tunga kåpa, i denna dyvulkans utbrott går den gamla ryska människan under, den självbelåtna dagdrivaren och drömmaren, och i hans ställe ska den modige och sunde arbetaren träda fram, utformaren av det nya livet!

Den ryska människan är inte vacker idag — nu mindre är någonsin ! Eftersom hon inte är övertygad om varaktigheten hos det som hon tillkämpat sig, och eftersom hon inte upplevt den rätta glädjen över sin befrielse, retar hon upp sig på ett småaktigt sätt och prövar fortfarande, om hon verkligen är fri. Och dessa prov står henne dyrt, både henne själv och dem hon prövar.

Men livet, vår stränga och obarmhärtiga läromästare, kommer snart att fånga in henne i sina tvångsbojor, och hon kommer att tvingas till att arbeta, att under kamratligt samarbete glömma allt småaktigt, trälaktigt och skamligt, som hon nu förlamas av.

Nya människor skapas genom nya villkor i vår tillvaro — och de nya villkoren skapar nya människor.

En människa, som inte har upplevt slaveriets lidanden och inte heller vanställts genom förtryck, träder ut i världen, och det kommer att vara en människa som ej är i stånd att förtrycka andra.

Låt oss tro på att denna människa kommer att inse arbetets betydelse för människans utveckling och värdera det högt.

Ett arbete som utförts med kärlek blir ett skapande arbete. Om bara människorna lärde sig att älska sitt arbete, skulle också allt övrigt gott komma dem till del !

Demagogins frukter

Nr 3 (217) 5 (18) januari 1918

Några anställda vid Petrograds kommunala inrättningar skriver följande till mig:

Då vi känner till Era litterära verk antar vi att Ni är den som bäst kan reagera på stundens krav och har mest hjärta för de förtryckta människorna. Då vi också vet vilken auktoritet Ni åtnjuter bland folket, väntade vi oss att även nu få höra från Er ett kraftfullt ord som kunde förena alla arbetande människor och inte alls något sådant som Ni skriver i Er ”Demagogins frukter” (*Det nya livet* Nr 208). Då vi läser Era rader, förstår vi inte vad Ni ville säga med dem till ”barnen” på Putilov-fabriken, vi antar att Ni lät en hel del vara osagt i denna viktiga fråga. Antingen gjorde Ni det avsiktligt, för att inte gemene man skulle förstå vad det var fråga om, eller också ville Ni helt enkelt inte svara mer upplysande och mer detaljerat. Vi tycker att om Ni vill undervisa dessa barn och om ett av barnen frågar något, så ska läraren svara på alla frågorna klart, exakt och, vilket är särskilt viktigt, objektivt, men det verkar inte som om Ni gjort det, det verkar som om Ni gjort det bara för att polemisera.

Jag förstår inte varför ”dessa anställda” är förvånade, jag tycker att jag har svarat författarna till brevet från Putilov-fabriken helt klart och tydligt. De skrev till mig: ”Om ni tänker kritisera Folkkommisariernas regering kommer vi att förbjuda *Det nya livet*.” På det svarade jag: ”*Det nya livet* kommer att kritisera Folkkommisariernas regering lika väl som vilken annan regering som helst.” Till ytterligare uppbyggelse tillfogade jag: ”Medarbetarna på *Det nya livet* har inte kämpat mot en skara uslingars och skurkars självhärskardöme bara för att rena vildar skulle efterträda dem.”

Eftersom hot om fysiskt våld innebär hot från rena barbarer, borde fria medborgare inte tillgripa sådana metoder i sin ideella kamp.

Allt är så klart som något bara kan vara — vad är det då som ”de här anställda” inte kan begripa?

”De anställda” skriver vidare:

Vi kan fortfarande inte förstå på vilket sätt Ni anser att Råds-regeringen, där arbetarklassen är i majoritet, kan bringa arbetarklassen på fall. Det är som om man skulle lyfta sig själv i håret.

Av förhållandet att ”arbetarklassen är i majoritet i Regeringen” följer inte att arbetarna skulle förstå allt som utförs av Regeringen. ”Rådsregeringen” söker intala arbetarna att det går att upprätta ett socialistiskt system i Ryssland.

Det nya livet har i en serie artiklar, som inte bemötts med några invändningar i fråga om sitt innehåll från regeringsorganens sida, hävdad och kommer också i fortsättningen att hävda att det i vårt land saknas förutsättningar för att man skulle kunna införa socialism och att Smolnyj-regeringen behandlar den ryske arbetaren som spånstickor: den tänder eld på stickorna för att se om det inte kan bli revolution i hela Europa som följd av den ryska brasan.

Detta innebär att man handlar ”på en slump”, utan att ha misskund med arbetarklassen, utan att tänka på arbetarnas framtid eller på Rysslands öde — låt Ryssland brinna upp till ingen nytta, låt landet förkolna till aska, huvudsaken är att man får utföra experimentet!

Så handlar fanatiker och utopister, men så får inte den intelligenta och upplysta delen av arbetarklassen handla. Därför säger jag om och om igen: man bedriver ett experiment med det ryska proletarietet, för vilket proletarietet får betala med sitt eget blod, sitt eget liv och ännu värre — med långvarig besvikelse över själva socialismens ideal! Vi måste betänka att om ”tsarerna genom sin godtycklighet var i stånd att förrinta hela generationer”, så är alla de människor som förgiftas av viljan till makt inte bättre än tsarerna.

Brevet från dessa ”anställda” är skrivet i ilska och spetsat med diverse tvetydigheter i stil med anspelningar på min ”egen villa” o.s.v.

En gång för alla förklarar jag nu för denna grupp anställda och andra specialister på tvetydigheter att jag aldrig har haft och inte heller nu har någon egen villa. Jag lever på det kapital, som mina livserfarenheter och mina kunskaper ger mig, vilket jag av hela min själ skulle önska såväl gruppen anställda som även alla andra människor, som uppriktigt hatar ”egendom” ända tills de själva får någon. Men även om jag hade en egen villa, skulle jag inte känna mig som någon syndare för det.

Jag skulle vilja fråga ”gruppen” och alla andra som har skickat mig ilska epistlar: varför är ni så arga hela tiden, medborgare? Varför är era brev så späckade med näsvisa frågor, spydigheter och pikar? Nu är ni ju i alla fall inte några ”förtryckta människor” utan segrare, och ni borde ju känna glädje över segern och ha det lugna självförtroende som de människor har som ser sina heligaste önskningar gå i uppfyllelse. Ni har väntat så länge och med stort tålamod på att rättvisa ska vederfaras er, och nu är det er plikt att vara rättvisa mot alla, att se till att rättvisan segrar, som man längtat efter i hela världen.

Men ni är ursinniga hela tiden, skriker och gastar! Varför gör ni det? Ni kan inte ändra på de vidriga levnadsvillkoren om ni inte först ändrar era känslor, er inställning till er själva och till er nästa.

9 januari — 5 januari

Nr 6 (220) 9 (22 januari) 1918

Den 9 januari 1905, när de modfällna och illa behandlade soldaterna på tsarregimens befallning sköt mot de fridsamma och obehäpnade arbetarmassorna, rusade intellektuella och arbetare rakt mot soldaterna, de ofrivilliga mördarna, och skrek rakt i ansiktet på dem: ”Vad är det ni gör, era uslingar? Vilka är det ni dödar? Ser ni inte att dom ni skjuter på är era bröder, dom är ju obehäpnade, dom har ju ingenting emot er, dom är på väg till tsaren för att han ska hjälpa dom i deras nöd! Dom kräver det inte ens, dom bönfaller, utan att hota, utan vrede, helt underdånigt! Tänk på vad ni gör, era idioter!”

Man kunde vänta sig att dessa enkla ord, så rakt på sak, som tillkommit i sorgen och smärtan över de oskyldigt dödade arbetarna, skulle finna vägen till den ”blide” ryske bonden i den grå soldatrocken.

Men den käre blide bonden antingen slog dessa ärliga människor medvetlösa med gevärskolven eller spetsade dem på sin bajonett eller skrek, darrande av ilska: ”Undan med er! Vi skjuter!”

Men de gick inte undan, och då siktade man på dem och sköt. Tiotals och hundratals döda tornade upp sig på stenläggningen. Tsarens soldater besvarade förebråelserna och övertalningsförsöken med slavens ynkliga ord: ”Vi har våra order. Vi vet ingenting, vi har våra order . . .”

Och som automater sköt de mot folkmassorna. Motvilligt, kanske med tungt hjärta, men — de sköt i alla fall!

Den 5 januari 1918 demonstrerade en skara obehäpnade demokrater — arbetare och tjänstemän — i Petersburg helt fredligt för den Konstituerande församlingen.

I nära hundra år har de bästa ryssarna i landet levt med tanken att åstadkomma en Konstituerande församling, ett politiskt organ, som skulle kunna skänka hela den ryska demokratin ordets frihet. I kampen för detta mål har tusentals människor ur intelligentian, tiotusentals arbetare och bönder omkommit i fängelse, i förvisning, i straffläger, i galgen eller fallit för soldaternas kulor. Över offeraltaret för denna heliga tanke har floder av blod strömmat, och nu har ”folkkommissarierna” gett order om att skjuta sönder demokratin och demonstrerat till denna idés ära. Jag vill påminna er om att många av ”folkkommissarierna” själva under loppet av sin politiska verksamhet har inpräntat i arbetarmassorna hur nödvändigt det är att kämpa för att en Konstituerande församling ska kunna bildas. *Pravda* ljuger när den skriver att demonstrationen den 5 januari hade organiserats av borgare, bankirer etc. och att det var just ”borgarna” och Kaledin-anhängarna som marscherade upp mot Tauriska palatset³².

Pravda ljuger, och den vet mycket väl att borgarna inte skulle vara betjänta av att en Konstituerande församling bildades. De skulle inte alls kunna agera bland 246 socialister från ett enda parti och 140 som var från bolsjevikernas.

Pravda vet att arbetare från Obuchov- och Patronnyjfabrikerna och andra fabriker deltog i demonstrationen och att arbetare från Vasilij-öns distrikt och från Viborgs och andra distrikt marscherade med till Tauriska palatset under det ryska socialdemokratiska partiets röda standar.

Det var just dessa arbetare som man sköt på, och hur mycket *Pravda* än ljuger så kommer den inte att kunna fördölja detta skamliga faktum.

”Borgarna” kanske glädde sig, när de såg hur soldaterna och rödgardisterna ryckte de revolutionära standaren ur händerna på arbetarna, stampade på dem och brände upp dem över eldar. Men det kanske inte var *alla* ”borgare” som glädde sig vid denna åsyn, för även bland dem finns det ju ärbara människor, sådana som uppriktigt älskar sitt folk och sitt land.

En sådan person var Andrej Ivanovitj Sjingarjev, som nesligt mördades på ett fruktansvärt grymt sätt.

Det fanns dessutom arbetare från Petrograd, som helt obehäpnade blev nedmejade den 5 januari. De mejades ner utan förvarning, de fick inte veta att man skulle öppna eld mot dem. De sköts från bakhåll, kulor avfyrades genom springor i staketen, på ett fegt sätt, precis som om de hade varit mördare.

Och precis som den gången, den 9 januari 1905, var det folk som frågade dem som sköt om de inte hade tappat förståndet: ”Vad är det ni gör, era idioter? Det är ju era egna som marscherar upp där! Ni ser ju att de har röda standar överallt och där finns inget enda plakat med något fientligt mot arbetarklassen, inte något upprop som är fientligt mot er!”

Och på samma sätt som tsarens soldater, som var mördare på befallning, svarade de:

”Vi har våra order! Vi har order att skjuta!”

Och precis som den 9 januari 1905 utbrast mannen på gatan, likgiltig för allt och alla, och alltid bara åskådare till livets tragedier, med beundran i rösten:

”Dom pepprar på bra!”

Och inom sig tänkte han med kall beräkning:

”På det här sättet gör de snart slut på varandra allihop!”

Ja, sannerligen! Bland arbetarna sprider sig redan rykten att rödgardister från Erikson-fabriken har skjutit på arbetare från Lesnyj-fabriken och rödgardister från någon annan fabrik har skjutit på Erikson-fabrikens arbetare.

Det vimlar av sådana här rykten. De kanske inte är sanna, men det hindrar inte att de märkbart påverkar arbetarmassorna psykologiskt sett.

Jag frågar ”folkkommissarierna”, bland vilka det ju måste finnas sansade och förståndiga människor: de måste väl inse att när de lägger snaran om halsen på sig själva, kommer de att förkväva demokratin i Ryssland och förstöra allt som man åstadkommit genom revolutionen, eller hur?

Inser de inte detta? Eller tänker de så här: antingen ska vi ha makten — eller också åt h-e med allt och alla?

Till en av folkets intellektuella

Nr 7 (221) 11 (24) januari 1918

Ni avslutar Er artikel i *Pravda* med följande ord:

Jag skulle gärna vilja tro, att Gorkij har vänt ryggen åt den sociala revolutionen, som vi upplever nu, endast därför att han under dess första kaotiska dagar inte har kunnat urskilja dess verkliga härliga ansikte, men att han redan nu börjar skönja det och snart är beredd att dela glädjen och sorgen med oss alla som lever med i oktoberrevolutionens glädje- och sorgeämnen.

Nej, ärade kamrat, jag kommer inte att ”glädjas” med Er och jag tror inte att Ni gläds. Vad finns det att glädjas åt? Skulle det vara för att det sant revolutionära men till kvantiteten så obetydliga ryska proletarietet håller på att utplånas i inbördes blodbad i södern? Eller för att man har börjat skjuta på detta proletariet på Petersburgs gator? Eller för att arbetarintelligen-tian, som är av samma kött och blod som den stora oupplysta massan, terroriseras av den och håller på att uppsugas i den, då den inte förmår påverka den? Eller för att vårt lands industri, emedan den är skakad i grunden, inte kan bidra till att antalet arbetare ökar i fortsättningen?

Det är absurt att tänka sig en social revolution utan ett proletariet, en sådan utopi är nonsens, och inom kort kommer proletariet att försvinna genom eget förvållande under interna strider och helt korrumpert på det sätt ni själv beskriver. Ett proletariet utan demokrati hänger i luften, ni fördriver ju demokratin från proletarietet.

Vilka tänker ni gå samman med för att åstadkomma revolution? Är det med bönderna? Eller med soldaterna? Med bajonett och kulor kanske? Men ni måste väl begripa, att det inte är någon social omvandling som försiggår nu utan ren förstörelse av själva grunden till det som skulle ha kunnat bli underlag för en sådan revolution i framtiden! Proletariatets ledare, såsom jag redan sagt så många gånger, begagnar sig av proletarietet som tändhatt för att sätta fyr, för att sätta igång med revolution i hela Europa!

Innan vi får någon framgång med det, kommer Rysslands arbetarfolk att krossas av Europas soldater. Tror ni verkligen att Tyskland, England, Frankrike och Japan kommer att tillåta er, ni som är så svaga och utan vapen, att underblåsa en eld som skulle kunna förtära dem själva också?

Nej, tro inte det, ärade kamrat!

Vi står ensamma och kommer att förbli ensamma ända tills vårt vansinne får oss att förgöra varandra.

Och våra vänner i utlandet, hur är det med dem?

I utlandet finns väldisciplinerade och patriotiskt inställda soldater, bland vilka några är av den

uppfattningen att vi är förrädare och bedragare och andra anser att vi är ett okunnigt folk, fullständigt ur stånd att bygga upp en egen stat åt oss.

Nej, det finns ingenting att glädjas åt, kamrat, det är dags att vakna upp! Såvida det inte är för sent.

Obekväma tankar

Nr 9 (223) 13 (26) januari 1918

Kriget har obestriddligen spelat en stor roll i hela revolutionens förlopp. Materiellt sett har enväldet bragts på fall, armen har demoraliserats och den vanlige invånaren, mannen på gatan, har lagt sig till med en stor portion fräckhet. Men lyckligtvis är det inte kriget som fött vår revolution, och tur är det, därför att en revolution som framkallas av krig är en revolution utan verkan. En sådan uppstår bara under extraordinära förhållanden och får stöd från utlandet, och i det långa loppet visar det sig att den inte kan hålla sina positioner.

Dessa kloka och rent av profetiska ord har Trotskij yttrat år 1905. Jag har tagit dem ur hans bok *Vår revolution*, där de står att läsa i all sin prydno på sidan 5. Det har gått ganska lång tid sedan dess och numera tänker Trotskij antagligen annorlunda. I alla händelser är han nog inte beredd att påstå att ”en revolution, som framkallas av krig, är en revolution utan verkan”.

Men dessa ord har inte förlorat sin betydelse och sin sanning — tvärtom! Vad som händer idag bekräftar sanningen i dessa ord.

Kriget 1914— 1917 lade makten i händerna på proletariatet, just ”lade”, ty ingen kan påstå, att proletariatet självt av egen kraft tog makten i sina händer. Makten hamnade i händerna på proletariatet, därför att soldaten, tsarens försvarare, som hade plågats under tre år av krig, vägrade fortsätta att försvara Romanov-ätten och kämpa för tsarens intressen. Han hade gjort det så ivrigt år 1906, men med resultatet att det revolutionära proletariatet fullständigt utplånades. Vi måste komma ihåg att de som började revolutionen var soldaterna i Petrograd-garnisonen. När dessa soldater en gång tar av sig vapenrocken och sprids åt alla håll ute i landet, till sina hemorter, kommer proletariatet att stå där ensamt, vilket inte kommer att kännas särskilt trevligt.

Det vore naivt och dumt att begära att soldaten, som då åter förvandlats till bonde, skulle hänge sig åt proletariatets idealism som sin religion och att han skulle införa en proletariatets socialism i det dagliga livet där borta i sin by.

Bonden har förvärvat ett och annat genom kriget, och soldaten genom revolutionen, och bägge vet utmärkt väl att det som garanterar bäst skydd för människans frihet är penningen. Försök bara att ändra på denna deras fasta övertygelse eller åtminstone få dem att rucka litet på den! Man måste också betänka att proletariatet år 1905 var både kvantitativt och kvalitativt överlägset proletariatet idag och att industrin då inte var så i grunden lamslagen som nu.

En revolution som uppstår genom krig är dömd att misslyckas, om proletariatet börjar lyda sina ledare och förstör själva kärnan i de ”borgerliga” industriföretagen i stället för att ägna sig åt att energiskt skapa om sitt samhälle. De borde tvärtom lära sig bemästra själva tekniken i företagen och driva dessa vidare och skaffa sig full kontroll över dem.

Revolutionen kommer att misslyckas på grund av bristande resurser, om proletariatet mer och mer fördjupar klyftan mellan sig och demokratin genom att det håller till godo med folkkommisariernas fanatiska oförsonlighet. Proletariatets ideologi är inte någon egoistisk klassideologi. Dess främsta läromästare, Marx, Kautsky och andra, lägger på dess ärbara skuldror uppgiften att befria alla människor ur socialt och ekonomiskt slaveri.

Livet överallt i världen styrs av social idealism, den storartade drömmen om broderskap mellan alla människor. Tror då proletariatet, att det kan förverkliga just den drömmen genom

att begå våld mot sina ideologiska motståndare? Social kamp är inte detsamma som blodiga slag på käften, såsom den ryske arbetaren får lära sig av sina skrämde ledare.

Revolution — det är något stort och ädelt, något som är nödvändigt för vår pånyttfödelse, och inte någon vansinnig blodig kamp som förstör nationens alla rikedomar och resurser. Revolutionen kommer att bli utan resultat och tyna bort om vi inte lägger ned i den allt det bästa som finns i våra hjärtan, och om vi inte slutar med eller åtminstone inte ständigt ökar vår grymhet och ondska, som nu förgiftar massorna och länder den ryske arbetarrevolutionären till så stor skam.

Obekväma tankar

Nr 11 (225) 17 (30) januari 1918

Allt som innebär grymhet eller tanklöshet appellerar alltid till känslorna hos den obildade och primitiva människan. Nyligen sade matrosen Zjeleznjakov, som översatte sina ledares eldiga tal till massans korthuggna enkla språk, att för det ryska folkets välfärd kan det vara tillåtet att döda om det så skulle vara en hel miljon människor.

Jag anser inte att det är skrävel det han säger och fast jag bestämt tar avstånd från uppfattningen att det skulle finnas omständigheter som kan rättfärdiga massmord, så tror jag ändå att en miljon ”fria medborgare” i vårt land kan komma att bli dödade. Och till och med ännu fler! Varför skulle man inte döda dem?

Det finns många människor i Ryssland, och mördare finns det gott om, och sedan, när det går så långt att de ska dömas, finner de makthavande, folkkommissarierna, alltid några dunkla förhinder, såsom var fallet vid rättsundersökningarna med anledning av de vederstyggliga morderna på Sjingarjev och Kokosjkin. Att likvidera oliktankande är en gammal beprövad metod för Rysslands regering när det gäller inrikespolitiken. Alltifrån Ivan den förskräcklige till Nikolaj II har våra politiska ledare använt sig gång på gång av denna enkla och praktiska metod mot sammansvärjningar. Och varför skulle Vladimir Lenin ta avstånd från en sådan enkel metod? Han avstår ju faktiskt inte heller, eftersom han öppet förklarar att alla medel är tillåtna, när det gäller att utrota fienden.

Men jag förmodar att med sådana här deklARATIONER kommer det att bli långvariga och mycket hårda strider för demokratins försvarare och för de bästa inom arbetarklassen, när de kämpar mot en sådan grym anarki, som ledarna i Smolnyj så ivrigt arbetar på att åstadkomma.

Det är just detta som är ett hot för Ryssland, de här förenklade ”översättningarna” av anarkistisk-kommunistiska paroller till folkets enkla språk.

Roman Petkevityj — jag vet inte om hans titel som han förkortar i brevet ska vara fänrik eller professor³³ skriver till mig:

Era dispyter med bolsjevikerna är ett oerhört stort misstag, ni kämpar mot nationens anda, som är för en pånyttfödelse. I bolsjevismen kommer den ryska andens särprägel till uttryck, det unika hos den. Märk väl uttrycket: 'Åt var och en sitt!' Varje nation skapar i den sociala kampen sina speciella och individuella metoder att gå fram, som är karakteristiska bara för just den nationen. Fransmännen och italienarna är anarkosyndikalister, engelsmännen är mer benägna att acceptera fackföreningsrörelsen och tyskarna en socialdemokrati, som är uppbyggd efter militaristisk modell och som fungerar perfekt hos ett folk som är så helt utan begåvning.

Vi däremot är enligt vad våra stora läromästare, t.ex. Dostojevskij och Tolstoj, har förkunnat, ett messianistiskt inställt folk, som har fått uppgiften att gå längre än alla andra och därför gå i täten. Det är just vår anda som ska befria världen från historiens bojar.

Och så vidare, och så vidare. Han skriver i en ton som moskovitiska nyslavofiler använde, de som var så högljudda vid krigets början.

Så bortkommen ryssen egentligen är, vad han misstar sig!

Obekväma tankar

Nr 13 (227) 19 januari (1 februari) 1918

Varje regering, hur den än kallar sig, strävar efter att styra den stora massans vilja och även att tukta och fostra denna vilja efter sina principer och målsättningar. De mest demagogiska och skickliga regeringarna brukar försköna sin strävan att styra folkviljan och fostra den med orden "vi uttrycker folkets vilja". Det är förstås inte sant, för i det långa loppet betvingar regeringens intellektuella grupper massornas instinkter, och om de styrande organen inte lyckas med det, brukar de fysiskt våld för att undertrycka folkviljan, om den är oförenlig med deras mål. Antingen det sker med hjälp av en resolution, som på förhand är utarbetad på en byrå inom regeringen, eller det sker med bajonetter och kulor, eftersträvar regeringen alltid och orubbligt att övertyga folket om att den leder det på den säkraste vägen till lycka.

Det här sättet att gå fram i politiken är absolut nödvändigt för varje regering. Eftersom den är fullt och fast övertygad om att den utgör folkets hjärna, känner den sig manad genom denna sin position att bibringa folket den uppfattningen att det förfogar över den klokaste och ärligaste tänkbara regering, som uppriktigt och hängivet tjänar folkets intressen.

Folkkommissarierna strävar nämligen just mot det målet och drar sig inte för att skjuta, mörda och arrestera sådana personer som har en avvikande åsikt, och det gör ju vilken annan regering som helst inte heller. Man skyr ju inte heller några medel när det gäller att förtala och beljuga fienden.

Men folkkommissarierna försöker skaffa sig folkets förtroende utan att egentligen alls känna till ryssarnas innersta väsen, och de tar inte med i beräkningen den hemska psykologiska atmosfär som vi har fått genom de meningslösa lidandena under ett nära 4-årigt krig. Det speciellt ryska draget har i den ryska folkmassan blivit ännu mer framträdande, allt det elaka och ondskefulla.

Herrar folkkommissarier förstår inte alls att när de kastar ut sin paroll "social revolution" så översätter det själsligt och fysiskt förpinade folket denna paroll till sitt språk kort och gott med orden "Slå till bara, plundra och förstör ...!" Och så förstör folket de få platser som finns kvar i Ryssland med modern jordbruksteknik. De förstör städerna i Persien, landets vinodlingar, fruktodlingar, t.o.m. bevattningssystem, de förstör allting, överallt i landet.

Och då folkkommissarierna bara alltför värtaligt skriker i panik om hur absolut nödvändigt det är att bekämpa "borgaren", uppfattar den oupplysta massan det som en direkt uppmaning att mörda, och det har man ju också gjort.

När jag säger att folkkommissarierna "inte förstår" vilket eko deras hysteriska rop om en annalkande kontrarevolution framkallar i folkets hjärtan, så visar jag med full avsikt lite overseende med dem, men jag ursäktar dem inte för det! Om de har klättrat upp i "regeringsställning", så måste de också veta vilka de styr över och vilka förhållanden som råder.

Människorna är sjuka, de har lidit och plågats obeskrivligt, de är fyllda av hat, ondska och hämndlystnad! Dessa känslor ökar hela tiden och folkets vilja bestäms av hur starka dessa känslor är.

Känner herrar folkkommissarier sig manade att inrikta denna vilja hos ett sjukt folk mot förgörelse och undergång? Eller anser de sig i stånd att kurerat och organisera denna vilja? Är kommissarierna tillräckligt starka och fria för att kunna utföra denna deras andra och absolut nödvändiga uppgift?

Denna fråga måste de ställa sig lika beslutsamt och rakt på sak som ärliga människor gör. Men tyvärr finns det inget som kan få en att tro att de är i stånd att pröva denna fråga efter bästa förstånd och med ärligt samvete. De är omgivna av den ryska massan, som bragts till

uppror, och de har blivit intellektuellt och moraliskt blinda och okänsliga och är redan nu som värnlösa offer för det smärtsamma förflutna och för det vilddjur som de själva har väckt till liv.

”Något litet att glädjas över!”

Nr 15 (229), 21 januari (3 februari) 1918

Det kom en person från Moskva och berättade småskrattande följande historia: En arbetare kom gående på gatan sent då plötsligt två manspersoner i soldatrockar och med var sitt gevär i händerna kom runt hörnet och gick myndigt rakt på honom och skrek:

”Halt! Har ni vapen?”

Hastigt drog han fram en revolver ur fickan och utan att tveka siktade han mot dem.

”Ja, upp med händerna!”

”Hjältarna” blev rädda, gevären var tydligen inte laddade, och han kommenderade dem:

”Lägg gevären på marken! Ta av vapenrocken! Och nu — ta av stövlarna! Och nu byxorna! Se så, spring nu gatan fram och ropa på hjälp!”

”Hjältarna” gjorde lydigt allt han hade befallt, de sprang barfota och utan byxor i snön och ropade så högt de kunde på hjälp.

Arbetaren tog deras kläder som låg på gatan, tog deras gevär och gick med allt till poliskommissariatet och berättade om det lustiga som inträffat ...

En liknande episod ägde rum nära Pusjkinplatsen:

Två tjuvar anföll en fabriksförman, som var på väg från fabriken till hållplatsen. De flög på honom och kommenderade:

”Hit med vapnen!”

Mannen räckte dem en oladdad revolver, men en annan, med skott i, låg kvar i bakfickan på byxorna. De slet av honom pålsen, lade beslag på 52 tusen rubel i kontanter och gjorde sig redo att dra vidare och sa:

”Tacka du din skapare att du fortfarande är i livet!”

Med någon annan skulle historien härmed ha varit slut. Men förmannen var en klok karl och han bönföll dem:

”Kära bröder, jag är arbetare. Det är ju inte mina Pengar, det är fabriken, de ska till direktören, det är arbetarnas löner. De kommer inte att tro att jag har blivit bestulen, de kommer att påstå att jag själv har stulit dem. Jag har ju inga märken eller sår. Jag har själv 2 tusen rubel till. Ni ska få dem om ni skjuter hål i min kavaj så att det syns att jag har blivit överfallen.”

Tjuvarna, de godmodiga gossarna, förstod vad han menade, de tyckte till och med att det var skojigt och började peppra kavajen full med kulor. Han höll ut sidan på kavajen och skott efter skott gick in så att till och med tyget smulades sönder.

”Såja, nu räcker det”, sa de.

Men han bad dem:

”Bara ett till!

”Slut på kulorna”, sa de.

”Finns det ingen kvar?”

”Nej inte en enda.”

”Nå, då så”, sa förmannen och drog den laddade revolvren, ”ge hit pengarna och rocken, annars ...”

Vad kunde de göra? Gossarna blev rädda och gav honom tillbaka allt. Han tittade upp och fick se en droksläde litet längre bort vid kuskhållet och sa till dem: ”Ta hit släden och kör mig till stationen!” Det gjorde de. Det måste man ju när man känner en revolver i nacken!

*

Det dyker upp allt fler historier i den stilen. Folk berättar dem nästan utan att bli upprörda, de är rent av roade. Vill man bakom detta skämtsamma tonfall dölja sin egen rädsla, det är ju rädsla som genomsyrar hela historien, eller vill man skyla över sin egen förvildning, som man dunkelt anar för egen del? Jag begriper mig inte på det, men för mig själv står det i alla fall klart, att de som härjar och plundrar folk på gatan är helt ordinära ryssar och kanske till och med sympatiska människor som dock nu lärt sig ”att ta dagen som den kommer”. Och det är just det hemska, att det är ”helt vanliga” människor!

Jag antar, att de här bedrifterna på gatan går till så att några, kanske två personer, sitter någonstans i ett hörn och pratar helt lojt och säger:

”Ja-a, faktiskt, nu har vi kommit så långt, att vi får uppleva den absoluta friheten!”

”Ja visst! Ingen polis, inga domstolar!”

”Fantastiskt!”

Och när de nu talat om det här nya sättet att leva, som de inte är vana vid, det är ju människor som inte har en aning om vad som är rätt och riktigt, vad som är kultur, livets värden, människor som fostrats i ett land där de högsta ämbetsmännen uppträtt som professionella tjuvar, dessa människor tar sig till att säga:

”Tänk om vi skulle sticka iväg ett tag, ut på gatan och hjälpa någon borgare att bli av med en del?”

”Kanske ge ifrån sig sin päls?”

”Ja, varför inte?”

”Jag har läst i tidningen att man kan skinna dom in på bara kroppen.”

”Ja, kör till!”

”Kör i vind, nu ska vi greja något!”

Så går de till verket, går ut och ”arbetar”. Det händer att de får ta död på en och annan borgare, som envisas med att göra motstånd, ibland fångar de in flera på en gång — lynchar dem — det finns ju ståndrätt, gatans lag — man slår dem tills de dör! Och bäggedera — mördandet och ståndrätten — är ju helt självklara genom sin fasansfulla ”enkelhet”!

Så går livet vidare i ilfart! Några plundrar och dödar, andra dränker eller skjuter ihjäl plundrarna, ytterligare andra berättar och skriver om det. Och allting är så ”enkelt”! Ibland rent av roligt!

Men när man tänker på att allt det här försiggår i ett land, där ett människoliv skattas löjligt lågt, där man varken respekterar en människas personlighet eller hennes arbete, och när man betänker med vilken ”självklarhet” man går iväg och mördar folk, så att det har blivit ”vardagsmat”, då grips man verkligen av fruktan för vad det ska bli av Ryssland. Och en händelse som den följande kommer verkligen i ny förklarande belysning i alla sina fruktansvärda detaljer. Tre personer hälsade på hos en bekant. Det var någonting hos denne bekant som de inte gillade och därför dödade de honom. Styckade honom i tolv bitar! De la

bitarna i en säck och slängde säcken sedan i Obvodnyj-kanalen. Enkelt va!

Och mordet på Sjingarjev och Kokosjkin då! Det är något så outsägligt vedervärdigt och simpelt i sådant mördande av sjuka och utmattade personer i fängelse. Det kan väl hända att dessa personer såg sitt fosterland i ett litet snävare perspektiv än andra, men ingen kan väl våga påstå, att de inte arbetade för folket och inte led för dess skull! De var ärliga ryssar, och det finns inte många sådana.

Och nu har de blivit mördade, mördade på det mest gemena sätt! Jag frågar mig: om jag vore domare, skulle jag väl kunna döma de här enkelspåriga individerna för vad de har gjort? Nej, jag skulle inte kunna göra det! Eller försvara dem? Nej, inte det heller, faktiskt. Jag skulle inte känna mig kapabel varken till att döma eller försvara dessa människor, som är en produkt av vår förbannade historia, till skam för oss själva och till åtlöje för hela världen!

Obekväma tankar

Nr 43 (258) 16 (3) mars 1918

Det var vissa personer inom vår intelligentia som anslöt sig mycket tidigt till panslavismens och messianismens idéer. De hade smittats av en viss tysk forskningsmetod och inriktade sig på att upptäcka specifikt ryska drag hos oss, t.ex. den ryska kreativiteten, som de särskilt framhöll. Sådana skadliga idéer spred sig sedan till allt fler människor, och resultatet blev inte bara att antalet panslavister och messianister ökade utan också att folket i stort upplevde sig mer och mer som ”äkta ryssar”. Resultatet blev ett slags sentimentalt avgudande av ”folket”, som hade växt upp i slaveri, dryckenskap och dunkel vidskepelse, och denna förkunnelse spreds av kyrkan. Men det var ju inte det som intelligentian drömde om!

Det ryska folket är på grund av sin egen historia som en ofantlig svampig kropp utan något sinne för en stats organisation och nästan helt otillgängligt för idéer som skulle kunna förädla och höja de egna viljehandlingarna. Den ryska intelligentian, som på ett sjukligt sätt genom andras idéer svällt upp till övermått, är själva huvudet på kroppen, och den står i förbindelse med den övriga delen av den jättelika kroppen inte genom någon fast ryggradsdela, som skulle utgöras av enhetliga mål och önskningsar, utan bara genom en knappt märkbar fin nervtråd.

Människorna i Moskva, avtrubbade och förslöade för att de kuschats genom hugg och slag, hänger sig åt dryckenskap och är underdåniga så att det äcklar en, och de är listiga och luriga på sitt eget sätt. De är som helt främmande människor för dem som hör till den ryska intelligentian, som berikat sig genom kunskaper i böcker och som är fattig på egna erfarenheter av den ryska verkligheten. Kroppen ligger platt mot marken men huvudet växer rakt upp i himlen. Allt är som bekant vackrare på långt håll än på nära håll.

Det är ett experiment vi utför med vår sociala revolution, en sysselsättning som i hög grad roar dem som fått denna utomordentliga fixa idé på hjärnan och som dessutom är så inbringande för alla skojare och bedragare. Som bekant har vi parollen: ”Roffa det roffade!” — det är en av våra mest högljudda och älskade paroller under vår typiskt ryska revolution.

Det plundras på det mest förbluffande och fantastiska sätt. Säkert kommer historien att berätta med stor bravur om det gamla Rysslands självutplundring.

Man plundrar och säljer kyrkor, historiska museer, man säljer kanoner och gevär, man stjälar militärförråd, plundrar palats som tillhört f.d. storfurstar, man stjälar allt som kan stjälas, säljer allt som går att sälja. I Feodosija³⁴ säljer soldaterna till och med människor. Från Kaukasus transporteras turkiska, armenska och kurdiska kvinnor och säljs för 25 rubel styck! Det är synnerligen ”originellt” och vi kan känna stolthet — något liknande har inte ens hänt under franska revolutionen!

De ärliga människorna, sådana som vi alltid har haft ont om, är nästan helt borta. Nyligen

hörde jag en uppmaning i följande ordalag: ”Kom till oss, kamrat, för hos oss finns det ingen enda ärlig människa så när som på tre arbetare!”

Och se nu, här står detta ynkliga okunniga folk med en medfödd läggning för anarkism och utser sig självt till hela världens ledare, till Europas Messias!

Man kunde ju vänta sig att denna kuriösa och sentimentala idé inte skulle störa folkkommissarierna under deras tragiska lek! Men dessa ”folkets ledare” döljer inte sin avsikt att tvinga de sura ryska vedstockarna till att fatta eld och brinna, och lågorna från brasan ska nå ända bort till västvärlden, en värld där den sociala kreativitetens eldslågor redan brinner både klarare och på ett mer sansat sätt än hos oss här i gamla Ryssland.

Brasan är tänd men den brinner dåligt, den osar Ryssland, det smutsiga, det druckna och grymma landet. Och detta olyckliga Ryssland släpas nu iväg att korsfästas på Golgata för hela världens frälsning. Är inte det ”messianism” för hundra hästkrafter?

Västvärlden är förstas bister och misstrogen, helt utan någon sentimentalitet. I den världen bedömer man en människa mycket enkelt: tycker du om att arbeta och vad kan du? Om svaret är ja, alltså om du tycker om att arbeta, då är du en person som världen har användning för, då är du just en sådan människa som kan bidra till att skapa något värdefullt och vackert. Tycker du inte om att arbeta eller kan du kanske inte? Ja, även om du har andra egenskaper — de kan vara hur bra som helst — så är du överflödig i världens stora arbetsverkstad. Det är hela saken!

Och eftersom vi ryssar inte tycker om att arbeta och inte kan arbeta, och eftersom den västeuropeiska världen mycket väl känner till att vi är sådana, kommer det att gå oss mycket illa, värre än vi kan ana ...

Vår revolution har givit fritt spelrum för alla onda och brutala instinkter som hopat sig under monarkins blytungta tak. Men på samma gång har den slängt iväg alla demokratins intellektuella tillgångar, landets moraliska resurser. Vi är vittne till hur man jämt och ständigt sätter fast mutkolvar, profitörer och svindlare bland dem som tjänar sovjetmakten, medan de ärliga människorna, sådana som kan konsten att arbeta, för att inte svälta ihjäl måste försörja sig på att sälja tidningar på gatorna, på att utföra kroppsarbete, eller också ingå i den ständigt ökande skaran av arbetslösa.

Det är som en mardröm, en typiskt rysk absurditet, och — ursäkta att jag säger det! — rena idiotin!

Dagens läge kräver obönhörligen att demokratins krafter förenas. För varje förståndig människa står det klart att det bara är genom en enad demokrati som revolutionen kan räddas från fullständigt fiasko och som man kommer att kunna betvinga de inre fienderna och bekämpa de yttre. Men sovjetmakten inser inte det. Den är uteslutande upptagen med att försöka rädda sig själv från säker undergång.

Med blicken riktad mot ett avlägset fjärran glömmar sovjetmakten att framtiden skapas av nuet. Vi upplever idag att vårt land har en arbetarklass helt utan organisation, som håller på att utplånas genom internt blodbad. Industrin är förstörd till grunden, vi är en stat renskrapad in på bara kroppen, utlämnad åt människornas brutala instinkter, åt hämningslös plundring.

Sovjetmakten står där helt handfallen, den är maktlös i kampen mot dessa människor, hur många människor som den än genom ”olyckshändelse” skjuter ner, människor som inte gjort sig skyldiga till någonting.

Och maktlös kommer staten att förbli ända tills den beslutar sig för att engagera alla ryska intellektuella som håller på den ryska demokratin i den stora uppgiften att bygga upp ett nytt liv.

Obekväma tankar

Nr 44 (259) 17 (4) mars 1918

Idag är det "Förlåtelsens Söndag"!

Enligt gammal sed bad man varandra denna dag om förlåtelse för synder man begått mot varandra, för oför-rätter mot människornas heder och värdighet. Det var på den tiden då det ännu existerade ett samvete i vårt gamla Ryssland, då till och med det okunniga upplysta folket ute på landsbygden i själen dunkelt upplevde en längtan efter social rättvisa, låt vara att den kanske uppfattades snävt — men den uppfattades i alla fall.

Under de mardrömslika dagar som vi upplever nu existerar det inte längre något samvete. Alla minns ju hur den ryska intelligentian, varenda en i dess krets, oavsett vilket parti man tillhörde, var rasande över den skamliga affären med Bejlis, den skändliga beskjutningen av arbetarna vid Lena-verken, pogromerna mot judarna och förtalspropagandan, då man beskyllde alla judar för att vara förrädare mot Ryssland. Vi glömmer ju inte heller hur upprörda vi blev i vårt samvete över rättegången mot Polovnjev och Laritjkin och de andra som mördat Jollos och Gertsensjtejn. Och nu är de oskyldiga och rättskaffens människor Sjingarjev och Kokosjkin mördade, och våra myndigheter har varken kraft eller samvete att ställa deras mördare inför rätta.

Sex unga studenter, som inte gjort sig skyldiga till någonting, har skjutits, och denna avskyvärda handling framkallar inte några som helst samvetskval hos de upplysta i vårt urspårade samhälle.

Tjogtals med "borgare" i Sevastopol och i Jevpatorija³⁵ håller på att mördas, och det finns ingen som tar sig för att fråga dem som ställt till med denna "sociala" revolution, om det inte just är de själva som bär det moraliska ansvaret för dessa massmord.

Något samvete finns inte längre! Känslan för rättvisa gäller helt och hållet fördelningen av de materiella håvorna. Tanken med denna fördelning uppfattar man särskilt väl på sådana ställen där tiggaren kan ge sig till att sälja åt en annan tiggare, något som ser ut som ett bröd men bara är en träbit inbakad i ett tunt degskikt. De halvsvultna tiggarna bedrar och plundrar varandra. Sådant händer ideligen varje dag nuförtiden. Och skulden för allt detta — all smuts och allt blod och all gemenhet och uselhet — kommer fienderna, som sitter och lurar på arbetarklassen, med tiden att lägga på just arbetarklassen själv, på dess intelligentia, som inte klarar av den angelägna uppgiften att få bukt med massans moraliska förfall. Där det finns för många politiker finns det ingen plats för kultur. Och är det så, att politikerna drivs av rädsla för den stora massan och försöker ställa sig in hos den, så som sovjetmakten gör idag, då är det nog helt lönlöst att försöka tala om samvete, rättvisa och respekt för individen. Det är lika lönlöst som att tala om sådant som de cyniska politikerna bara kallar "sentimentalitet" men som det inte går att leva utan.

Obekväma tankar

Nr 47 (262) 21 (8) mars 1918

Medborgare Mich. Nadezjdin frågar mig i *Den röda tidningen*: "Var snäll och besvara frågan: när man på livegenskapens tid kunde spöa hundratals bönder till döds, fanns det då något samvete? . . . och i så fall hos vem då?"

Ja, det fanns det! Under denna mörka tid, då rätten till fysiskt våld var obegränsad, då flammade samvetets undersköna låga upp och upplyste med sitt klara sken det ryska livets förkvävande mörker! Säkert minns Mich. Nadezjdin namn som Radisjtjev²⁵, Herten³⁶ och Tjernysjev²⁶, Belinskij³⁷ och Nekrasov³⁸, en väldig konstellation av ytterst begåvade ryssar, som genom sin originalitet skapat en litteratur helt i särklass genom att den uteslutande

behandlat frågor som rör samvetet och den sociala rättvisan. Det var just den litteraturen som gav kraft och styrka åt vår revolutionära demokratiska intelligens och inspirerade den, och tack vare detta står den ryske arbetaren i stor skuld till dessa författare för den sociala idealism som fortplantats till honom idag. Därför kan man säga att samvetet inte bara hade "bankats in" med käppar och spön, såsom M. Nadezjdin säger, det fanns verkligen där i folksjälén, såsom män som Tolstoj, Turgenjev och Grigorovitj och många många andra, som man kan lita på, hävdar. De kände folket och älskade det på sitt vis, till och med förskönade det lite, överdrev de goda egenskaperna hos det.

Medborgare Nadezjdin älskar tydligen också sitt folk med den där aningen sentimentala och inställsamma kärlek, som ju är ganska typisk för ryssar som älskar folket. Men nuförtiden är den där kärleken ännu mer anfrätt genom allt lössläppt och motbjudande demagogiskt prat.

Nadezjdin säger förebrående till mig: "Det är oförlåtligt av er, Aleksej Maksimovitj, en folkets läromästare, som utgått ur folket, att ösa ut sådana beskyllningar över era egna bröder." Jag har rätt att säga den bittra om än smärtsamma sanningen om folket, och jag är säker på att det är allra bäst för folket självt, att det är jag som först säger denna sanning och inte de folkets fiender, som nu går omkring och tiger och ruvar på hämnd och känner vrede för att vid lämpligt tillfälle spotta ut sin vrede rakt i ansiktet på folket, liksom de gjorde efter åren 1905 och 1906.

Man får inte tro att folket är heligt och rättfärdigt bara därför att det har lidit, därför att det har martyrer; t.o.m. under kristendomens första århundranden var det många som blev martyrer på grund av sin egen dumhet. Och man får inte blunda för det faktum att nu, när "folket" tillkämpat sig makten att utöva fysiskt våld mot sin nästa, har våldet blivit lika brutalt och grymt som då man pinade folket förr i världen.

Mich. Nadezjdins sätt att resonera går i cirkel: eftersom man har pinat folket förr, har folket också nu rätt att pina. Men på det sättet ger han ju folket självt rätt att hämnas för plågor genom att låta andra plågas, och hämnas för våld genom att själv utöva våld mot andra! Hur ska man komma ur denna cirkel?

Nej, det är mycket bättre att vi säger sanningen, den är hälsosam, det är bara den som kan bota oss.

Sådana människor är förkastliga som, när de ser att grannen i byn svälter, låter bli att sälja någon säd till honom för att i stället göra kvass av den eller någon annan smörja, därför att han tjänar mer på det. Man kan inte heller prisa sådana bönder som bestämmer att varje bybo, som säljer sina produkter i grannbyn i stället för sin egen, ska dömas till 3 månaders fängelse.

Nej, låt oss tala enkelt och rakt på sak: bolsjevikerna med sin demagogi har hetsat upp bondens egoistiska instinkter till den grad att det embryo som ska föreställa hans samvete helt förtvinat.

Jag förstår mycket väl att det är obehagligt för *Den röda tidningen* och för *Pravda* och liknande tidningar att höra detta, och särskilt nu när bolsjevismen undan för undan tar ledningen över rättsväsendet i det den försöker få med sig alla fattiga på landsbygden. Den glömmer ju arbetarklassens intressen.

Jag vill påminna Mich. Nadezjdin om några meningar som Lenin yttrar i sitt Moskvaltal:

Om vi sluter fred är det förräderi mot arbetaren i Estland, mot proletariet i Ukraina osv. Men om det blir så att våra kamrater går under, är det då tvunget att också vi måste gå under med dem? Om flera trupper med våra kamrater är omringade av betydande fientliga styrkor och inte kan hålla stånd, blir då också vi tvungna att kämpa? Nej, och återigen nej!

Mich. Nadezjdin kommer säkert att instämma i att det här inte är arbetarklasspolitik utan en taktik som tillämpades i det gamla Ryssland, då man från själva högsätet i Suzdal³⁹ utdelade

föreläsningar.

Ännu mer cyniskt låter det i Lenins tal längre fram:

Med en röst darrande av förtvivlan har Martov kallat oss till strid. Nej, han har inte kallat oss till strid utan till döden, han kallar oss att dö för Ryssland och för revolutionen. Majoriteten i kongressen, *böndernas väldiga massa*, som representerades av 1 500 personer (antalet arbetare på kongressen var helt obetydligt) *förhöll sig helt likgiltig till Martovs förtvivalade vädjan. Massan ville inte dö för Ryssland och revolutionen, den ville leva för att sluta fred.*

I dessa ord framgår ”folkets” fullständiga underkastelse och dödsdomen över arbetarklassen.

Det här är ett helt följdriktigt resultat av den avskyvärda demagogi som fördärvar folkets moral.

Obekväma tankar

Nr 48 (263) 22 (9) mars 1918

Rätten att kritisera ålägger oss att skoningslöst kritisera inte bara fiendens handlingar utan även bristfälligheter hos våra vänner. För att känsla för social rättvisa ska utvecklas inom människan är det både moraliskt och taktiskt sett bättre om vi själva ärligt tillstår våra brister och misstag, innan våra fiender griper tillfället och påvisar dem med skadeglädje. Och om detta skulle hända, skulle de säkert också passa på att triumferande utropa: ”Aha! Ser man på!” Men det insinuanta i detta påpekande kommer inte att uppfattas och giftigheten i detta blir utan verkan.

Vi får inte glömma att motståndarna ofta har rätt, när de anklagar våra vänner, och genom att de talar sant känns slaget desto hårdare. Att röja en tråkig och pinsam sanning om sina vänner i tid, innan fienden hinner säga den, medför ju att fiendens angrepp blir utan verkan.

*

Bolsjevikernas skyddslingar säger nästan varje dag till mig att jag har brutit mig ut ur folkets led. Jag har aldrig känt mig så till den grad ”hopsvetsad” med folket att jag inte skulle kunna se dess brister, och eftersom jag inte har någon lust att klättra upp till topparna, vill jag inte förtiga dessa brister och sjunga demagogiska lovsånger över det ryska folkets oupplysta massa.

Om jag ser att det finns en svaghet hos mitt folk för bottenlägets jämlikhet, en svaghet som härrör sig från den fördärliga asiatiska uppfattningen, att det är enklare, lättare och mindre ansvarskrävande att vara lika med noll, ingenting, om jag alltså ser att det är så, då måste jag tala ut om det.

Om jag ser att sovjetmaktens politik är ”djupt nationell” såsom t.o.m. bolsjevikernas fiender ironiskt tillstår, och att nationalismen i bolsjevikernas politik kommer till uttryck just i ”en nivellering intill fattigdom och nolläget” — så är jag tvungen att tillstå med bitterhet, att dessa fiender har rätt och att bolsjevismen innebär en katastrof för hela nationen. Läget är sådant att med det kaos som blivit en följd av de brutala instinkter som lockats fram och fritt fått härja, hotar bolsjevismen att förstöra de första spröda skott som skjutit upp ur den ryska kulturen.

Vi är alla lite rädda för kritik, och självkritik inger oss rent av motvilja. Vi är lika förtjusta i att ursäkt oss själva som att kritisera andra, men bakom denna benägenhet att overse med sig själv men inte med sin nästa döljer sig en tydlig önskan att vilja rättfärdiga sig även för en synd i framtiden. Detta är ju väldigt förutseende — men fejt!

Den populära hjälten i levande livet och i litteraturen i Ryssland är den ”misslyckade hjälten”. Hjältarna har aldrig tur hos oss. Ryssarna älskar sina arresterade, när man dömer dem till straffläger, och de är genast villiga att hjälpa den tidigare starke mannen mitt ibland dem att ta

på sig brottslingens fångdräkt och bojor.

Den starke mannen tycker man inte om här hos oss i det gamla Ryssland, och delvis beror det väl på att han inte är långlivad hos oss. Livet älskar honom inte, inte heller litteraturen, som hela tiden försöker trassla till det för honom och fånga in hans vilja i ett nät av motsägelser eller jaga in den i obeslutsamhetens mörka hörn eller reducera den kort och gott, dra ner den i nivå med livets övriga eländiga förhållanden, bryta ner och krossa den. Det är inte kämpen, mannen som vill bygga upp livet på ett nytt sätt, som folket väljer ut åt sig och fattar kärlek till, utan den rättfärdige mannen som är beredd att ta på sig vardagsmänniskornas otäcka småsynder.

Av detta material, den okunniga och veliga befolkningen på landsbygden, vill svärmarna och de som lär sig ur böckerna skapa en ny socialistisk stat, ny inte bara till formen utan även till sin art, till sitt väsen. Naturligtvis måste dessa byggherrar ta med i beräkningen materialets alla egenheter, och den mest betydelsefulla och mest inrotade egenheten hos landsbygdsbefolkningen är en vildsint egoistisk äganderättsinstinkt, som ofelbart kommer att förklara krig mot alla arbetarklassens socialistiska aspirationer. Det var bönder som gav dödsstöten åt alla i Pariskommunen, det är något som arbetarna måste hålla i minnet.

Obekväma tankar

Nr 51 (266) 26 (13) mars 1918

Bland de bestämmelser och åtgärder som nyligen publicerats av regeringen i vissa tidningar läser jag med största förvåning en pretentiös proklamation, sammanställd på ett Extraordinarie möte av matrosor tillhörande Republikens Röda Flotta. I denna proklamation tillkännager matroserna:

Vi matrosor har beslutat att om mördandet av våra bästa kamrater kommer att fortsätta ämnar vi träda fram med vapen i hand, och för var och en som dödas bland våra kamrater ska vi döda hundratals, ja tusentals av de rika, som bor i furstliga xypalats och som organiserar kontrarevolutionära förband mot de arbetande massorna, mot sådana arbetare, soldater och bönder som under oktober bar ansvaret för revolutionen på sina axlar.

Vad är nu detta? Är det ett rop av sårad rättfärdighetskänsla? I så fall har även jag som vilken annan medborgare som helst i vår republik rätt att fråga medborgare matrosor: Vad stöder ni er på för fakta när ni påstår att Mjasnikov och Zabello dött på befallning av tyranniska förrädare? Och, om det verkligen finns sådana bevis, varför har man inte offentliggjort dem?

Varför har regeringen ansett det vara nödvändigt att bland sina ”åtgärder och beslut” ta med det hemska rytandet om den ryska revolutionens ”skönhet och stolthet”?

Betyder det här att regeringen ger sitt samtycke till det sätt att agera som matroserna utlovat?

Eller sätter den sig förgäves emot en sådan metod?

Och slutligen: var det inte regeringen själv som ingav matroserna denna vilda idé att ta hämnd genom fysiskt våld?

Jag tror att regeringen i den senare frågan, om den rannsakar sitt samvete, måste inse sin egen skuld i detta.

Förmodligen minns alla vad *Pravda* skrev, när någon dagdrivare som hade tråkigt tagit sig för att punktera däcket på den bil som Lenin åkte i. Man tolkade punkteringen av bildäcket som ett attentat mot Vladimir Iljitjs liv, och så skrev man helt hotfullt: ”För varje huvud som faller av de våra kommer vi att ta hundra av borgarnas!”

Där ser man tydligt vad denna dårskapens och feghetens aritmetik har utövat för inflytande på matroserna, de begär ju inte bara hundra huvuden utan tusenden för varje enstaka människas

huvud. Ryssens värdering av sig själv stiger. Det kan regeringen räkna till sin förtjänst.

Men för mig liksom antagligen också för alla som ännu inte förlorat förståndet helt och hållet verkar matrosernas hotfulla tillkännagivande inte som ett rop på rättvisa utan som ett vilt tjut från lössläppta vilddjur som blivit skrämde.

*

Jag vänder mig direkt till matroserna, författarna till denna proklamation. Säkert är ni beväpnade, mina herrar, och kan följaktligen utan att bli straffade slå ihjäl och skjuta ner så många ”borgare” ni har lust till. Det är inget tvivel om den saken, era kamrater har redan prövat på att anställa massmord på den borgerliga ”intelligentian”. Efter mordet på flera hundra upplysta människor i Sevastopol och Jevpatorija förklarade de: ”Det som är gjort är gjort och vi kan inte dömas för det!”

Dessa ord låter till hälften ångerfulla och till hälften hotfulla och i de orden, herrar matros, finns den triumferande despotens blodiga ande kvar helt och hållet, just den despoti som hörde ihop med tsarismen, som ni avskaffat till det yttre men inte till dess anda. Ni förmår inte slå ihjäl den, den lever kvar i bröstet hos er och får er att ryta som vilddjur och berövar er alla mänskliga drag.

Ni, mina herrar, får inte glömma att ni har blivit uppfostrade med hugg och slag, med mördande runt omkring er, och därför, när ni säger ”vi kan inte dömas för det”, så är det inte för att ni upplever någon slags rätt till makt utan bara för att ni vet att under tsartiden var det ingen som dömdes ensam för alla massmord. Ingen blev dömd för mordet på tusentals människor den 9 januari 1905, för att arbetarna på Lena- och Zlatoust-verken blev nerskjutna, för massakern på era kamrater vid Otjakov, för alla de massmord som överhuvudtaget anställdes på tsartiden.

Det var alltså i denna atmosfär av ostraffade förbrytelser som ni har växt upp och detta blodiga minne från den gamla tiden kommer ännu fram i ert rytande.

Precis som tsarregimen visade när hundratals matros, arbetare, bönder och soldater dödades, att den saknade all moral, bevisar den röda flottans matros nu idag genom sin hotfulla proklamation att de endast med kulor och bajonetter ser sig i stånd att kämpa för social rättvisa. Det är naturligtvis lättare att döda än att övertyga, och den här enkla metoden begriper människorna bra, uppfostrade som de är under mördande, och själva har de också blivit uppfostrade att mörda.

Jag frågar er, herrar matros: var någonstans finns det någon skillnad — och i så fall på vilket sätt? mellan den brutala psykologin på tsartiden och er egen psykologi? Tsarens anhängare var uppriktigt övertygade om att ett lyckligt Ryssland förutsatte att man mangrant utrotade alla som hade en avvisande inställning till regimen. Nu tycker ni och handlar på precis samma sätt!

Jag upprepar: att döda är enklare och lättare än att övertyga, men var det inte övergreppen mot folket som gjorde att tsarregimen blev störtad? Inte blir vårt land vare sig rikare eller lyckligare, inte heller blir ni bättre på något sätt eller mer mänskliga av att ni fördelar mellan er alla Rysslands materiella rikedomar! Nya levnadsförhållanden kräver en ny andlighet. Kan ni verkligen skapa ett sådant nytt andligt innehåll? Att döma av era ord och handlingar är ni ännu inte mogna för det. Ni är fortfarande sådana där vilda ryssar som förstörts och plågats av den gamla regimen. Den satte sina spår i ert kött och blod med alla sina hemska sjukdomar och med sin besinningslösa despoti.

Genom att handla så som ni gör ger ni framtida reaktionära krafter anledning att åberopa sig på er, och de kan då förebrå er och säga er rakt i ansiktet: ”Under socialistisk regim, då det var ni som hade makten, handlade ni precis likadant som vi före revolutionen, ni dödade folket

massvis! Och på det sättet har ni gett oss rätt att döda er.”

Hör på, matrosar! Ni måste komma till besinning! Ni måste försöka uppträda som människor. Det är svårt, men det är absolut nödvändigt!

Obekväma tankar

Nr 53 (268) 28 (15) mars 1918

Allt oftare skriver alla sorters människor till mig: ”Vi tror inte på folket.” ”Jag har förlorat tron på folket.” ”Jag kan inte tro på folket, inte heller på partierna eller på ledarna!”

Allt det här är uppriktiga klagorop från människor, som blivit helt utom sig av alla de svåra slag som drabbat dem genom det naturvidriga och eländiga liv som man lever här i Ryssland. Det är rop som kommer ur hjärtat på folk som vill älska och tro!

Men, mina ärade brevskrivare må förlåta mig, deras röster verkar inte komma från sådana som verkligen vill lära sig något, som verkligen vill arbeta. De som suckar är just det där ryska folket, som mina brevskrivare vägrar att tro på, de vägrar att tro på folkets förmåga till andlig pånyttfödelse, på dess förmåga till skapande arbete. Mina ärade brevskrivare måste medge att de är kött av samma kött som detta folk, ett folk som alltid visat att det fullständigt saknar tro på sig själv och nu i synnerhet mer än någonsin tidigare. Det är folket som under hela sitt liv har levt på en slump, en dag i sänder, och levt på drömmar om hjälp någonstans utifrån, från Gud och från den helige Nikolaus, vår kära jultomte, och ”från kungar och potentater i främmande land”, från en ”husbonde” som ska komma någonstans ifrån och ställa allt till rätta för oss. Till och med nu, när folket i fysiskt hänseende är fullständigt ”herre över livet”, fortsätter man ännu med att hoppas på den där gode ”husbonden”!

För den ena delen av folket är den där husbonden ”Europas proletariat”, för den andra delen är det tysken, organisatören av den järnhårda ordningen. En del kan tro att Japan ska rädda dem, men ingen enda förlitar sig på sina egna krafter.

Tro är alltid bra för att trösta själen, för att lugna den, och den gör att människan inte urskiljer allt så tydligt, genom den upptäcker hon inte de plågsamma motsättningarna i livet. Så det är helt naturligt att vi alla strävar efter att så fort som möjligt få något att tro på, tro på någon ”barin”, som kan ”lösa tvisterna” och ordna allt på bästa sätt både inom oss själva och i världen omkring oss. Vi har mycket lätt för att tro. Narodnikerna målade upp bybonden för oss precis som en pepparkaksgubbe, och vi var genast beredda att tro på honom, det var ju en riktigt god bonde vi hade, som en fin kines, vad var den europeiska bonden jämfört med honom!

Det var verkligen trevligt att tro på våra Karatajevanhängares utomordentliga själsliga egenskaper — de var ju inte bara bönder utan så genuint mänskliga! Gleb Uspenskij tillfogade oss ett svårt slag med sin bok Jordens makt, men de troende lade inte märke till honom. Tjechov, som ni älskar så ömt, visade upp ”bönderna” för oss i en ännu mörkare belysning. Man skällde på honom för hans bristande tro på folket. Ivan Bunin målade bönderna i ännu tjockare och mörkare färger och fick höra att han var godsägare och förblindad av klasshat mot bönderna. Naturligtvis lade man inte märke till att Ivan Volnyj, Semjon Podjatjev och andra som också var bondeförfattare och själva var bönder, framställde bonden i ännu dystrare färger än Tjechov och Bunin, till och med ännu dystrare än sådana som öppet var verkliga fiender till folket som Rodionov, författaren till boken *Vårt brott*, som blev en sådan sensation.

Hos oss tror man, inte för att man vet och älskar, utan för att få ro i sitt sinne, det är en slags kontemplativ tro, steril och utan kraft, den ”är död”. Vi är inte i stånd till att uppleva en tro som kan förflytta berg. Nu då vårt folk öppet har avslöjat inför hela världen sina själsliga

rikedomar, som lagrats upp under århundraden av nattsvart mörker, avskryvligt slaveri och bestialisk grymhet, nu börjar vi ropa: ”Vi tror inte på folket!”

Det är på sin plats att fråga de icke-troende: men vad var det ni trodde på förut och varför trodde ni då? Ser ni inte att allt som nu verkar frånstötande på er fanns hos folket redan på Stenka Razins och Emeljan Pugatjovs tid och under potatisupprorens och kolerans tid, under judepogromernas och reaktionens tid 1907-1908? Vad trodde ni då på?

Den gode och ärlige hantverkaren studerar och prövar först det material som han vill arbeta med, innan han skrider till verket med att framställa föremålet.

Våra samhällsbyggare har tänkt ut en helgedom för vårt nya liv och har kanske haft en ganska bra uppfattning om vilka materiella resurser det finns för folkets liv, men de har inte en aning om hur själva den andliga miljön är beskaffad som de lever i och vilka inre resurser de har.

Det är absolut nödvändigt att studera och lära av allt, och det är särskilt nödvändigt att vi lär oss älska vårt arbete, att vi inser den positiva verkan, som det har.

Att ha tro känns väldigt skönt, men det är kunskapen som är det viktiga. Politik är som dåligt väder, den kan inte undvikas, men den måste förädlas, och då blir det nödvändigt att bedriva kulturarbete. Det har länge varit på tiden att börja med sådant arbete och inte bara låta de hätska politiska känslorna reagera. Känslan för godhet och skönhet måste odlas upp. Man måste kunna tro på sig själv, på sin förmåga till skapande arbete, det övriga kommer av sig självt.

Vi har kommit till världen för att protestera, heter det, för att ta upp kampen mot livets styggelser och övervinna dem.

Det känns behagligt att tro på något, men det är mycket bättre att ha känsla för den egna värdigheten och att inte klaga över sådant som vi alla har lika stor skuld till.

Obekväma tankar

Nr 56 (271) 31 (18) mars 1918

Det kom en person till mig ute från landsbygden, en av de där obotliga optimisterna, som, envisa som synden, aldrig tappar humöret, aldrig klagar eller sörjer över något; tyvärr finns det inte många sådana i Ryssland.

Jag frågar honom:

”Nå, vad har ni för nytt och intressant att berätta?”

”Å, det är inte så mycket, herrn, inte så mycket alls. Men det intressantaste och viktigaste är att borgarna blir allt fler! Är ni förvånad, skrattar ni? Ja, jag var också förvånad i början fast skrattade gjorde jag ju inte, jag tyckte det var sorgligt, för hur kan sådant komma sig? Ett socialistiskt fosterland och så plötsligt detta — att borgarna blir fler och fler! De ökar och ökar, skjuter upp som svampar ur jorden! En sådan där liten rackare, men stark och kraftig, det syns. Jag tittade lite närmare på honom och tänkte efter: vad kan man göra åt honom? Det är en ödets nyck, man kommer inte förbi honom, han är som en vägg som man inte kan riva ner.”

”Men, får jag fråga, var kommer då borgarna ifrån?” ”Från alla håll och kanter! De kommer fram ur bonden som förtjänat lite pengar under kriget, bara så där lite grann, tre till fem tusen cirka, kanske ibland tjugo! Han har rånat och plundrat sin godsägare, man kan ju inte påstå att det precis är ärligt, men pengarna känns bra för det. Och allt det där som skrivs och pratas om beträffande bonden, att han skulle ha blivit en fyllbult, en kortspelare, är inte sant. Det finns sådana som dricker som är värre än de, som inte ens duger till att leva. Byns drägg super,

oduglingar, som stinker av vodka, det gör dem detsamma vilken regim som sitter vid makten, de är i alla fall dömda till undergång och död. De dricker faktiskt vilka farligheter som helst, som de också dör av ganska snabbt, och därigenom befriar de byn från huliganer och allt slags löst folk. En orubblig lag råder där: precis som koleran prövar kroppen om man har bra mage, så prövas genom alkoholen om kroppen överhuvudtaget har någon motståndskraft alls. Ja, småkräken dör undan för undan, det är synd om dem, så klart, men i alla fall ligger det en viss tröst i det också. Och det är inte klokt så hårt de spelar! Det finns mycket pengar hos alla, och de roar sig minsann. Men lägg det på minnet, att den som vinner är alltid den som är mest kallblodig och beräknande, så det är inget fel på den saken. Det är naturens lag som råder: den starke vinner över den svage.

Det kom en soldat, som också hade en hel del pengar på sig, och han satte sprätt på dem och kammade in ännu mer pengar. Soldaterna har bildat egna avdelningar och det tjänar de på. Att hålla en distriktskommittékostade oss 1 500 rubel, men soldaterna tar in 52 000 rubel. Och överhuvudtaget, det är ett otroligt plundrande rent ut sagt som pågår hela tiden ute på landsbygden, men ni ska få höra, det är inte så förskräckligt hemskt i alla fall ... Och tänk att det finns en kvinna där till på köpet, det är inte klokt vad hon är styv och snabb på att roffa åt sig pengar!

En matros dök upp, också han en karl med pengar, och jag såg två stycken som inte drog sig för att berätta att de hade samlat ihop 30 000 rubel var! Hur kunde de det? Ni förstår, när armén hade gett sig iväg, transporterade de iväg turkiska armenier på torpedbåtar till ryska hamnar och tog tusen rubel i betalning för varje armenier.”

”Men står sig penningvärdet idag då?”

”Ja, det är ingen fara! Det har vi tagit med i beräkningen. Själva pengarna sätter man inte värde på längre, man samlar inte på dem mera. Man har med sig sedlar i låga valörer som växelpengar, men de stora pengarna placerar man i egendom, man köper upp allt som har någorlunda värde. Och ni skulle bara se hur ivrig den nye ryske bonden är att skaffa sig boskap och föda upp den! Särskilt kvinnorna! Ja, det är ett förunderligt släkte till att vara girigt och samla på hög! Och inte nog med det det finns de som är så framsynta, att de redan börjar ta med i sina beräkningar alla behov för framtiden. I grann-distriktet, till exempel, är det tio stycken, soldater och bönder och någon slags matros som har ett tegelbruk. Vår trakt är inte särskilt rik på skog, men det finns en del i alla fall, vad ska man då med ett tegelbruk till, långt bort från järnvägen? Jo, förstår ni, kamrater, säger de, vi räknar med att när allt lugnar ner sig igen så kommer folk att bygga tegelhus åt sig, därför att det är många nu som har samlat på hög, och då duger det inte längre med trähus! Hos oss i staden finns det en fanjunkare som har byggt upp en anläggning för hästuppfödning, och han har skaffat sig tre hingstar, och nu har han planer på att utvidga och driva hästavel i stor skala. Sådana där projekt är ganska vanliga nu, ideligen hör man talas om sådant.

Ja, ja, det är klart, det är ännu långt till socialism, och det skulle ju vara naivt att räkna med någon socialism hos oss ute på landsbygden, i vårt kära gamla Ryssland. Hade vi verkligen räknat med det? Nå, än sen, vi har tagit fel och ett misstag har man rätt att göra, det gör alla. Men problemet är att det är landsbygden som skapar borgaren, han som är så stöddig och vet sin betydelse. Han blir nog en riktig jordägare, ska herrn få se, en man med ett 'fädernas land'! Försök bara att ta ifrån honom det som han anser vara sitt! Då ska ni allt få se, han har ju vapen nu också! Och om han kanske nu under den första tiden kastar sig över billiga varor från Tyskland, så kommer det inte att vara så länge. När det bara gått så där cirka tio år, kommer han att inse vad hans egna billiga varor egentligen är värda, och då kommer han säkert inte att dra sig för att på nytt dra ut i krig mot tysken.

Ja, där står vi nu: socialismen har fött en ny borgare! Naturligtvis har mycket blivit förstört eller stulet, men än så länge har det som man lagt vantarna på inte hamnat utanför Ryssland,

det har bara fördelats bland fler av dess invånare. Antalet 'borgare' har ökat i vårt land, och det ska jag säga er att hur 'småborgerliga' de än är så är de väldigt sturska, det kommer alla att få känna på!”

”Nå men arbetarklassen då?”

”Arbetarklassen kommer också att få känna på dem, om den inte vill gå med på böndernas politik och inte vill inse hur viktiga landsbygdens intressen är ...” Allt detta verkar vara rena ironin och låter groteskt! Det förefaller emellertid som om det skulle finnas en god portion sanning i det hela, och sanningen, hurdan den än är, ska alltid förkunnas med hög röst till allas vår uppbyggelse.

Obekväma tankar

Nr 62 (277) 9 april (27 mars) 1918

Häromdagen fick jag följande brev som jag högeligen anbefaller mina kamrater att läsa, alla de som är övertygade om att de är i färd med att bygga upp ett ”socialistiskt fosterland”!

I Er senaste artikel skriver ni att soldaterna för ut en hel del pengar på landsbygden och ni undrar väl var de fått allt k apital [sic!] ifr an? H ar har ni ett exempel: min bror var inte soldat under kriget, han hade n agot l att arbete i Petrograd och sedan fick han t janst som vakt vid j arnv agen och d ar passerade t ag med brännvin, som han och kamraterna skulle bevaka. Och n ar han arbetat d ar i tvåa m anader kom han hem med 5 000 rubel. Och han f ortj nade pengarna  rlit [sic!]: n ar ett t ag stannade brukade de öppna en vagn och fylla en tunna med det som var i (eller hur de nu bar sig åt) och sedan h llde de brännvinet på flaskor (han var inte den enda) och så bommade de f r vagnen och kontrollören plomberade den och så var allt i ordning. Pengarna fördelades allt efter vars och ens ställning och så h ll det på i 2-3 m anader. Han kom hem färre veckan, satte in pengarna på banken, alla var glada och tävlade om att bjuda hem honom och han skaffade sig en brud som var förmögen, pengar s ker pengar! *Inte en enda hade n agot att säga om det här, bara jag, hans syster, en vanlig bondkvinna, tycker att det  r skamligt, och det känns så hemskt att jag har en bror som  r tjuv, en som har stulit från staten. Och det finns hundratusentals sådana!*

Bondkvinna från X-guvernemetet. X-distriktet, namnet på byn skriver jag inte ut.

”Den enkla bondkvinnan”  r en hederlig människa. Byn anger hon inte, antagligen för att hon  r rädd för att grannarna annars skulle sk ra av halsen på henne.

Kamrater och uppbyggare av det socialistiska paradiset i gamla Ryssland! ”Se på fåglarna under himmelen, de så ej, ej heller skörda de, ändå samla de in i sina lador”, betrakta dem och s g uppriktigt:  r detta de paradisiska fåglarna?  r det inte svarta korpar och kommer de inte att hacka ihjäl stadsproletariatet?

Jag vet att ”den enkla bondkvinnans” brev inte kan bringa de benh rt övertygade ”h r-och-nu-socialisterna” att vackla i sin orubbliga tro. Deras tro kan inte rubbas ens av tiotals eller hundratals liknande vittnesbörd om hur den nuvarande atmosfären  r ute bland ”byns fattiga”. Inte heller ett sådant vittnesmål som den lilla scenen som Ivan Volnyj fick tryckt i nr 12 av *Folkets sak*.⁴⁰

Ivan Volnyj, själv bonde, deltog i händelserna 1905 — 1906, han blev slagen och miss-handlad, skolkamraterna släpade iväg med honom till f ngelset. Han har utst tt mycket lidande men lyckats bevara sin själ intakt. Han är fylld av hängiven kärlek, och utan vrede, helt sannf rdigt förmådde han skriva ner den dystra redogörelsen för de ”Svarta hundradenas” agerande på landsbygden efter 1906. Han  r ett  rligt sannf rdigt vittne, och jag vet hur svårt det  r för honom att säga den bittra sanningen om sina egna, hans hjärta sörjer av uppriktig kärlek till dem. Han  r en man som man både kan och måste lita på. Men verklighetens landsbygd  r långt grymmare än vad t.o.m. de mest sanningsenliga och de mest begåvade författarna förmår skildra.

Jag rekommenderar herr Gorlov på *Pravda* just de här källorna för studium av livet ute på landsbygden. Herr Gorlov är mycket häftig av naturen och eftersom han förmodligen är en ärlig människa, borde han veta vad han talar om och vad det är som han försvarar. Men det gör han inte. Han har inte rätt att prata strunt och påstå, att jag skulle ”med förakt ha spottat folket rakt i ansiktet”! Det som han behagar kalla ”med förakt ha spottat ...” är min fasta övertygelse som jag kommit fram till under 10 års tid. Om herr Gorlov är läskunnig, borde han veta att jag aldrig har varit förtjust i den ryska landsbygden och att jag inte kan känna någon hänförelse över ”byarnas fattiga”, som till sin natur är avogt inställda till stadsproletariatets mentalitet, idéer och målsättningar.

Det är naturligtvis självklart att anhängarna av ”socialismen här och nu”, i det de stöter arbetarklassen allt längre bort från sig, måste finna stöd på landsbygden i stället. De kommer att bli de första som vrålar högljutt över ”björnens” famntag, och en massa Gorlov-typer, som först själva borde lära sig förstå innan de börjar undervisa andra, kommer att instämma i deras vrålande under bittra tårar.

Herr Zinovjev⁴¹ har utmanat mig på offentlig ord-duell. Jag kan inte tillmötesgå herr Zinovjev i hans önskan, för jag är ingen vältalare och tycker inte om att framträda offentligt. Dessutom är jag inte kapabel att tävla i vältalighet med professionella demagoger.

Vad skulle förresten en sådan duell tjäna till? Jag uttrycker mig i skrift och varje läskunnig person kan ta del av mina artiklar likaväl som han har rätt att låta bli att förstå dem eller låtsas att han inte förstår dem.

Herr Zinovjev påstår att jag ”stryker borgarna medhårs” när jag fördömer alla grymheter och våldshandlingar etc. som begås av folket. Angreppet är inte särskilt kvickt och dessutom grovt felaktigt, men något annat är inte att vänta sig av sådana som herr Zinovjev. Det var inget bevänt med att han, Zinovjev, inför arbetarna förteg att jag ständigt framhåller för dem, när jag bedömer deras handlingssätt, att det är just demagoger i stil med Zinovjev som fördärvar arbetarna och att bolsjevikerna med sin ohämmade demagogi väcker massornas dunkla instinkter och åstadkommer att arbetarintelligentian på ett synnerligen tragiskt sätt står där som helt främmande för sina egna. Och jag säger också att den politik, som sovjetmyndigheterna bedriver, är en förräddarpolitik gentemot arbetarklassen. Och detta är något som herr Zinovjev borde säga till arbetarna i stället!

Obekväma tankar

Nr 81 (296) 1 maj (18 april) 1918

De mer kulturmedvetna inom arbetarklassen börjar inse, hur nödvändigt det är för en arbetare att ha vetenskapliga och tekniska kunskaper. De intelligenta arbetarna känner, att industrin är något som hör till deras uppgifter och att det är den som är förutsättningen för kulturen, garantin för ett lands välstånd, och att arbetaren behöver en ordentlig portion vetenskapliga kunskaper och erfarenheter för att det ska bli fart på industrin igen och för att den ska utvecklas vidare. Om denna nya uppskattning av kunskaperna och arbetet vittnar skrivelser som ställts samman av olika arbetare, som alla är medlemmar

i fackföreningar. De kräver att man ska inrätta museer och institut för olika produktionsgrenar, t.ex. för tillverkning av glas, keramik och porslin.

Typiskt nog framhåller arbetarna att det först och främst är nödvändigt att snarast möjligt utveckla konsthantverket. Här visar sig, kan man nog säga, ett emotionellt behov av kreativitet hos folket och dess medfödda händighet och fingerfärdighet. Det är som om folket anade att tysken, som är beredd att låta sina egna produkter, uselt och billigt skräp, översvämma vårt land, inte alls kan tävla med oss ifråga om konstnärliga hantverksprodukter.

”Tysken, som är väldisciplinerad intill perfektion som en maskin och är ett lydigt redskap i händerna på den kraft som styr honom, kan imitera allt på ett fantastiskt sätt, alltifrån filosofi till kautschuk, men han förstår sig inte på själva poesin i arbetet.” Ja, så har man sagt om tysken. Och det ligger en hel del sanning i det!

Vi genuina ryssar är anarkister av naturen, vi är grymma och far fram som vilda djur, i våra ådror flyter alltjämt slavarnas blod, tjockt och ondskefullt, det giftiga arvet från tatarernas och slaveriets onda tider, det är också sant. Det finns inte ord starka nog för att förbanna ryssen, man gråter tårar av blod över honom men man fortsätter ändå att svära över honom, för han, den uslingen, har förtjänat alla skällsord och så är det än idag! Vi skriker och skäller på honom, och det med all rätt, som på en hund, som hyser kärlek till sin vildsinte husbonde, en kärlek som hans husbonde inte kan begripa sig på.

Ett folk som är det mest syndfulla och besmutsade folk på jorden, som går till överdrift både när det gäller gott och ont, som berusar sig på vodka och blir vanställt av cyniska våldshandlingar, är grymt till ytterlighet och på samma gång otroligt godhjärtat, detta folk är när allt kommer omkring ett begåvat folk.

Nu när polis- och byråkratisystemets variga böld har spruckit och varet som samlats under århundraden har sipprat ut och spritt sig över hela landet, nu får vi alla uppleva den plågsamma och bittra vedergällningen för synderna i det förflutna, för vår asiatiska eftersläpning, för all den passivitet, med vilken vi uthärdat allt våld som begåtts mot oss.

Men den här explosionen av allt vidrigt i vår själ, denna stormvind som för med sig all förruttnelse och driver bort den, är ju övergående, det är som en process av rening och tillfrisknande hos en sjuk organism, för ”sjukdomen kryper upp till ytan”, som man säger, den kommer fram i all sin anskrämlighet!

Men ändå — man vägrar tro att det är en dödlig sjukdom och att vi ska duka under för den! Nej, vi ska inte dö av den om vi bara börjar sköta oss ordentligt, håller vänskap med varandra och arbetar på idogt.

Den ryska intelligentian måste på nytt ta på sig den stora uppgiften att bota det andligt sjuka folket. Nu kan den ju också arbeta i större frihet, och helt säkert kommer den proletära arbetarintelligentian, den mest upplysta delen av den, den som för närvarande håller på att dras ner och förkvävas av de oupplysta massorna, att vara med och delta i arbetet på att åstadkomma andlig förnyelse i vårt land.

Den proletära och demokratiska intelligentians uppgift är att förena alla landets intellektuella krafter och samla dem kring det kulturella uppbyggnadsarbetet. Men för att det ska lyckas är det nödvändigt att avstå från partipolitisk sekterism. Vi måste inse att ”den nya människan” inte bara kan formas genom politik och att man inte tjänar sanningen genom att göra metoder till orubbliga trossatser. Genom sådant skulle vi bara anställa ännu mer skada och splittra våra krafter.

Vi har inte så mycket krafter kvar! Vi får inte slösa med dem, vi måste hushålla med all energi, samordna de olika projekt och planer, som olika personer, grupper och organisationer står för, och skapa en enda stor organisation som kan stå i spetsen för allt kulturellt upplysningsarbete. Ett sådant arbete skulle sikta till att återställa vår andliga hälsa och åstadkomma en pånyttfödelse i landet. Det verkar som om en del av intelligentian, de som är minst inriktade på sekterism och som ännu inte har fördärvats av parti- och fraktionspolitikens härjningar, börjar uppleva att det är nödvändigt att sätta igång med ett omfattande kulturarbete. Det är verklighetens tragiska förhållanden som tvingar fram det.

Representanter för olika politiska åsikter har gjort försök att organisera en icke-partiansluten förening under mottot ”Kultur och frihet”. Deras försök visar att det är i högsta grad angeläget. Utan tvivel kommer en sådan sammanslutning, om den tar sin uppgift tillräckligt

allvarligt, att kunna fullfölja ett sådant åtagande att organisera alla de personer och grupper som är bäst lämpade och som verkligen uppriktigt vill engagera sig i detta arbete för hela landets bästa. Men för att arbetet ska bli framgångsrikt är det även här ett första villkor att ge ut ett informationsblad, där man skisserar upp mer eller mindre detaljerat hur man tänker sig uppläggningsen av ett sådant kulturellt upplysningsarbete. Det är nödvändigt att veta vilka krafter vi kan räkna med, och vi måste veta vem som tänker göra vad, och var någonstans, för hos oss händer det ofta att, fast man arbetar inom samma område, den ene inte har reda på vad den andre gör.

Om vi ger ut två publikationer i landet, av vilka den ena tar som sitt mål att utförligt rapportera om allt som sker inom de teoretiska och tillämpade vetenskaperna, och den andra åtar sig att redogöra för det kulturella upplysningsarbetet, kommer båda tidskrifterna att vara till oerhört stor nytta för folkets intellektuella och emotionella fostran. Vi måste arbeta, ärade medborgare, vi måste arbeta, endast däri ligger vår räddning, inte i något annat!

Den sadistiska njutning vi upplever, när vi griper tag i strupen på varandra för att ta död på varandra där vi står vid avgrundens brant, är en pervers njutning, även om den för stunden på något sätt skulle trösta oss i vår enorma förtvivlan. Men det är faktiskt inte värt mödan att vi så ivrigt hänger oss åt att plåga och pina varandra till döds. Vi borde tänka på att det finns tillräckligt många som i sin tur skulle vilja och även skulle kunna ta död på oss!

Låt oss istället arbeta på vår räddning och låt oss inte gå under ”såsom avarerna, av vilka det varken finns frände eller släkt kvar”!

Obekväma tankar

Nr 82 (297) 3 maj (20 april) 1918

Häromdagen var det några fördömda ”snusförnuftiga” personer som dömde en sjuttonårig yngling till 17 års straffarbete för att han uppriktigt och ärligt hade förklarat att han inte erkände sovjetmakten.

Bortsett från att det finns flera tiotals miljoner människor i Ryssland som inte heller erkänner auktoriteten hos Folkkommisariernas regering, och att det inte går att utrota alla dessa människor, anser jag det vara på sin plats att påminna de stränga men korttänkta domarna om vilken bakgrund som den här ärlige ynglingen har, som blivit dömd på ett sådant absurt och extremt sätt.

Denne yngling är av samma kött och blod som de rättframma människor utan fruktan, som i årtionden i en atmosfär med polisbevakning, spioneri och angiveri oförtrutet arbetat på att slå in portarna till tsardömet fängelser och som med fara för sitt eget liv och sin frihet fört ut frihetens, rättigheternas och socialismens idéer till arbetarnas och böndernas oupplysta massor. Den unge mannen som stod där som en andlig arvtagare till de människor, som fängslats av sina fiender och sedan lämnats att försmäktas i fängelser på grund av sitt förakt för den segrande motståndaren, vägrade att svara vid polisens förhör.

Denne yngling har växt upp med dessa upplyftande exempel för ögonen, föredömliga personer, de ädlaste människor som Ryssland frambragt, som i hundratals tusentals gått under i förvisning, i fängelser, i läger för hårt straffarbete och på vilkas kvarlevor vi nu ämnar bygga upp ett nytt Ryssland. Han är en romantisk idealist som hänger sig åt önsketänkande och han känner motvilja mot allt vad ”realpolitik”, våld och bedrägeri heter, och han avskyr politiken hos alla fanatiker, som är omgivna — så som de faktiskt själva erkänner — av bedragare och klåpare.

Att fostra och lära upp en modig och ärlig yngling under de usla förhållanden som rått och idag fortfarande råder hos oss har krävt en enorm satsning av andlig kraft, nästan ett helt

århundrade av intensivt arbete.

Och nu upplever vi att dessa människor, för vilkas frihet man har utfört det här arbetet, inte begriper att en ärlig fiende är bättre än en oärlig vän och därför dömer en modig ung man för att han — och det har han full rätt till — inte kan och inte vill erkänna en regim som trampar friheten under fötterna. Det finns en väldigt rolig och kvick fabel om en gris som stod under en månghundraårig ek — kanske de kloka domarna kan ta sig tid att läsa den ! De borde absolut ta del av den moral som kommer fram i fabeln!

*

I.D. Sytin har arresterats i Moskva. Det är en man som nyligen firat 50-årsjubileum som bokförläggare. Han har varit minister för Folkupplysningen och gjort långt mer nytta där för den ryska landsbygden än greve Dmitrij Tolstoj och andra bland tsarens ministrar. Man kan konstatera att hundratals miljoner kalendrar och småhäften från Sytins förlag har minskat analfabetismen åtminstone med hälften. Under hela sitt liv har han försökt dra till sig de bästa krafterna bland intelligentian till hjälp i sitt arbete, och det är inte hans fel att han blivit missförstådd av den i sin ärliga strävan att låta sina böcker tjäna ett ”förädlade” syfte. Han lyckades i alla fall dra till sig uppmärksamhet och hjälp från sådana personer som L.N. Tolstoj, A.P. Tjechov, N.A. Rybakin, Vachterov, Kljuzjov, A.M. Kalmykova⁴² och flera andra. Det var han som grundade förlagshuset Förmedlaren. Han gav Charkov-kommittén för främjandet av läs- och skrivkunnigheten idén till utgivningen av *Jordbrukets uppslagsverk* i flera delar. Under femtio år har Ivan Sytin, själv autodidakt, utfört ett oerhört arbete av obestridligt värde för kulturen. Skulle Sytin ha verkat i Frankrike eller England, så kallade ”borgerliga” länder som bekant, skulle Sytin ha betraktats som ett geni och efter hans död skulle man ha rest en staty över honom som en folkets vän och arbetare i upplysningens tjänst.

I det ”socialistiska” Ryssland, landet med ”den största friheten på jorden”, har man satt Sytin i fängelse sedan man först förstört hans stora välorganiserade och tekniskt avancerade företag och lagt beslag på allt vad den gamle mannen ägde. Det skulle naturligtvis ha varit klokare och till större nytta för Sovjetregimen om man hade tagit Sytin över till sig, han som var den främste organisatören av bokförlag, för att ta itu med uppgiften att återupprätta bokförlagsbranschen, som rasat samman, men en sådan tanke dök aldrig upp. I stället tog man sig för att belöna denne arbetare, med en så enastående förmåga och med så stora insatser bakom sig, med fängelse! Genom den här ingrodde ryska dumheten hopas nyckerna och absurditeterna i högar på vägarna och stigarna mot landets pånyttfödelse! På det här sättet slösar Sovjetmakten bort sin energi på vansinniga och både för sig själv och för hela landet — skadliga företag, som dikteras av ondska, hat och illvilja, och socialismens fiender observerar och registrerar noga varje felsteg, varje misstag, frivilligt eller ofrivilligt, från Sovjetregimens sida.

Obekväma tankar

Nr 89 (304) 14 maj (1) 1918

Sovjetregimen har återigen täppt till munnen på några tidningar som har visat en fientlig inställning till den. Det tjänar ingenting till att påpeka att det är ovärdigt att använda en sådan metod mot sina fiender. Det tjänar inte heller någonting till att påminna om att rättskaffens människor på tsartiden alla var överens om att det var simpelt att utfärda förbud för tidningar, det tjänade inte något till. Allt sådant är lönlöst, eftersom begreppen hederlighet och ohederlighet helt klart ligger utanför makthavarnas intressen och kompetens att bedöma. Det är dåraktiga makthavare som tror att de ska kunna bygga upp ett nytt statskick på den gamla statens grundvalar, på godtyckets och våldets grundvalar.

Här har vi nu några nya påhitt, som förresten inte är nya och som tillkommit genom att de

kloka kommissarierna hittat på ett nytt sätt att agera inom politiken.

Genom att förvägra vissa organ rätten att utöva kritik, som är obehaglig för de styrande, uppnår de styrande i alla fall inte sitt mål utan förvärrar bara läget och ökar genom det här småaktiga agerandet den fientliga inställningen till herrar kommissarier och till revolutionen.

Herrar kommissarier utfärdar dråpslag utan att skilja på vem som är motståndare enbart till deras vansinniga handlande och vem som rent principiellt är fiende till revolutionen överhuvudtaget. I det de tar strupgrepp på de förra försvagar de den revolutionära demokratins röst, ärlighetens och sanningens röst. När de täpper till munnen på de senare skapar de martyrer bland dem som är motståndare till demokratin.

Genom regimens handlande får den växande reaktionen en martyrskapets gloria över sig, den får nytt tillskott av energi och får förevändning att rättfärdiga sig även för ett framtida gement handlande, ett handlande som inte bara går ut över hela demokratin som sådan utan som i första hand riktar sig mot arbetarklassen. Arbetarklassen blir den som först får betala för det, och den kommer att få betala mer än någon annan för ledarnas dumheter och misstag.

Herrar kommissarier vinner ingenting på att undertrycka yttrandefriheten utan tillfogar tvärtom revolutionens sak oerhörd skada.

Varför är de då så rädda och varför är de så fega? Realpolitiker som de är och i stånd till, som man kan förmoda, att rätt bedöma betydelsen av de krafter som är förutsättningen för livets skapande, tror de verkligen att de genom yttre mekaniska medel kan upphäva ordets makt? Folk med erfarenhet från underjordisk verksamhet måtte väl veta att det förbjudna ordet har en speciell slagkraft.

Och så till slut: har de verkligen till den grad förlorat tron på sig själva, att de kan skrämmas av en motståndare som talar öppet så det hörs vida omkring? Och nu försöker de åtminstone delvis täppa till munnen på honom!

Människor som man förföljer för en idé, även om det så skulle vara en reaktionär idé, får alltid något visst ädelt skimmer över sig och väcker sympati.

För in yttrandefriheten igen, yttrandefrihet i dess högsta form, för när motståndarna pratar på, tappar de kontrollen till slut och säger dumheter, och det kan bli till stor nytta!

Obekväma tankar

Nr 92 (307) 17 (4 maj) 1918

De negativa sidorna är alltid betydligt fler än de positiva, som åstadkoms genom människans äldste känslor, som ett resultat av hennes mest upphöjda drömmar. Det är en helt uppenbar men tyvärr sorglig sanning. Ju mer genomförbara våra strävanden verkar vara att arbeta för frihetens, rättvisans och godhetens seger, ju mer motbjudande verkar allt det djuriskt enkla vara som står i vägen för de sant mänskliga värdena. Skräp och smuts syns alltid bättre vid solsken, men det händer ofta, att vi alltför envetet hakar upp oss på saker som står hindrande i vägen för oss i vår längtan efter något som är bättre och att vi då lätt slutar lägga märke till solens strålar, som om vi inte kände den livgivande kraften från dem.

Att Ryssland står vid undergångens brant, det började vi ropa ut redan för tre år sedan under sorg, fruktan och vrede. Och redan långt dessförinnan talade vi om fosterlandets säkra undergång, i viskningar, halvhögt, på ett språk som var förvanskat, halvt outtalat, under trycket av tsardömetts censorer och angivare. I tre år har vi upplevt ständiga katastrofer, allt högre hörs ropen om Rysslands undergång, och de yttre villkoren för vårt lands fortlevnad som stat verkar alltmer osäkra och oroväckande. Landets inre upplösning kommer alltmer i dagen, och man kunde tycka att det för länge sedan skulle ha störtat ned i avgrunden på grund

av sin totalt felaktiga politik, som leder till kollaps. Men ännu har landet inte störtat samman, och det gör det inte heller i morgon om vi inte själva vill det. Vi får inte glömma att allt avskryvart liksom även allt underbart skapas av oss själva. Vi måste väckas till medvetande om vårt eget personliga ansvar för landets öde på ett sätt som vi aldrig någonsin tidigare har upplevt.

Att vi lever uselt och eländigt pratar man om alldeles för mycket, det vet vi ju alla, det har vi gjort länge, men på tsartiden var det i alla fall ännu uslare! Då drömde vi om friheten utan att själva känna den livgivande skapande kraften hos den, men nu känner hela folket den äntligen. Folket använder friheten på ett egoistiskt, brutalt och abnormt sätt, så är det nu. Men det är tid att förstå och uppskatta detta oerhörda, att vårt folk, som har växt upp under det grymmaste slaveri, idag har befriat sig från de tunga och förnedrande bojorna! I vårt inre har vi ännu inte kommit över slaveriets verkningar, och fortfarande är vi inte helt säkra på att vi verkligen är fria. Ännu kan vi inte på ett värdigt sätt använda de gåvor som friheten skänker oss, och på grund av allt detta — i första hand på grund av att vi inte är helt säkra på att vi verkligen är fria — är vi så brutala och grymma på ett vedervärdigt och motbjudande sätt och samtidigt så löjligt rädda och skrämda för varandra.

Och ändå är vårt gamla Ryssland helt igenom ända ned till sin mest primitive vilde helt fritt idag! Vårt land är skakat, inte bara till det yttre utan även till det inre, i sina grundvalar och i sina grundvalars grundvalar och så vidare i det oändliga, ända in i sin asiatiska kärna, vilket allt kommer fram i folkets apati och passivitet. Det ryska folket vrålar som djur av sina plågor och lidanden, och det kan inte undvikas att allt det här påverkar oss, vi förändras ideligen i vårt inre, vi ändrar uppfattningar och skaffar oss nya värderingar, mer eller mindre riktiga. Det är på tiden att vi inser att hur stark och girig den yttre fienden än är, så är det i alla fall den inre fienden som är allra värst för det ryska folket. Ryssarna är för sig själva den värsta fienden genom att de inte fått lära sig att hysa aktning och respekt för människan och för ett fosterland, som de aldrig upplevt. De visar ingen respekt för kunskap som de aldrig själva fått eller lärt sig att uppskatta hos andra. I stället har man ansett kunskapen som ett herrskapens påfund och följaktligen är det ingenting som angår bönderna. De har levt på sin uråldriga asiatiska slughet utan tanke på morgondagen med det dåraktiga talesättet som förebild: ”Så har en dag förgått — Gud vare lov!” Nu har den yttre fienden verkligen visat dem, att slugheten hos det jagade djuret ingenting är jämfört med en välorganiserad hjärnas fasta vilja. Nu måste människorna ägna vinterns sex långa månader åt eftertanke och arbete och inte åt halvslummer och sysslolöshet i ett halvsvältande tillstånd. De måste förstå att fosterlandet inte är något som bara är begränsat till ett guvernements eller distrikts område utan att det är ett stort och väldigt land med outtömliga resurser.

De kan få riklig lön för sin möda, och de kommer att få lust att studera och bli botade till kropp och själ.

Revolutionen är som ett kramptillstånd och när man övervunnit detta tillstånd måste det ske en kraftansamling mot ett mål, uppställt av revolutionen själv. Den stora franska revolutionen skakade och plågade det hjältemodiga franska folket under tio år, innan fransmännen verkligen upplevde hela Frankrike som sitt fosterland. Vi vet ju också hur tappert de kämpade för sin frihet mot alla den europeiska reaktionens styrkor. Folket i Italien genomförde under fyrtio år ett tiotal revolutioner, innan man lyckades få till stånd ett enat Italien.

Där folket inte på ett medvetet sätt tagit del i skapandet av sin egen historia, kan det inte ha någon känsla för fosterlandet och kan inte känna sig ansvarigt för landets olyckor. Nu deltar hela det ryska folket i skapandet av sin egen historia — det är en oerhört betydelsefull händelse. Vi måste ha det till utgångspunkt när vi bedömer vad som är bra och dåligt och vad som plågar och gläder oss.

Ja, folket är halvsvältande och utmattat och begår en massa brott. När det gäller konsten kan

man använda talesättet att folket betar sig ”som tjuren i en porslinsaffär”, men tyvärr gäller detta också alla andra områden i livet nuförtiden. Folket är som en väldig resurs, men en otympligt organiserad sådan, samtidigt som det finns väldiga talanger som säkerligen kan utvecklas på många sätt. Det finns de som ursinnigt och utan att blinka förkastar och förföljer den revolutionära demokratin och kämpar för att rycka till sig makten, även om det så skulle vara bara för en tid. Man vill tvinga demokratin att underordna sig de privilegierade klasserna och deras snävt egoistiska intressen, men då glömmer man den enkla men för dem ofördelaktiga sanningen: ”Ju fler arbetande och fritt och klokt tänkande människor det finns och ju högre kvalitet på arbetet det blir, desto snabbare kommer processen att fortskrida med att skapa nya och högre levnadsformer ute i samhället. Om vi tvingar alla hjärnor i varje land att arbeta energiskt, kommer det att skapas underverk överallt!”

Eftersom vi inte är vana att leva med alla vårt hjärtas och vårt förstånds resurser, har vi blivit trötta på revolutionen — det är en alltför tidig och farlig trötthet för oss alla. Jag personligen tror inte på denna livsfarliga trötthet, jag tror den kommer att försvinna om en hurtig uppmuntrande röst tar upp tonen så det hörs, och en sådan röst kommer vi att få höra.

Under en sammandrabbning i väst var det en fransk kapten som förde fram sitt kompani till anfall mot fiendens ställningar. Med förtvivlan såg han hur den ena soldaten efter den andra stupade för de dödande kulorna, och — ännu värre — av fruktan, av bristande tro på sina egna krafter, av förtvivlan inför en uppgift, som föreföll honom ogenomförbar. Då ropade kaptenen, värdigt en människa som fostrats i hjältars historia: ”Stå upp, ni döda!” De som slagits till marken av skräck reste sig och fienden kunde besegras.

Jag tror intensivt på att den dag är nära, då det också ska komma någon till oss, som älskar oss mycket och som förmår förstå oss och förlåta allt och ropa: ”Stå upp, ni döda!” Och vi kommer att resa oss upp, och våra fiender kommer att besegras. Det tror jag sannerligen på!

Obekväma tankar

Nr 93 (308) 18 (5) maj 1918

Vi känner inte så mycket till livet på landsbygden nuförtiden, bara då och då, av en slump, när röster fram från levande människor till oss ”ur Rysslands djup”. Därför tycker jag det är angeläget att publicera nedan anförda brev, som jag erhöll häromdagen.

”Djupt ärade vän och kamrat!” Därpå följer flera rader med vänliga utjutelser och brevets kärna är följande:

Vi har fått uppleva här i byn väldigt många nyheter på sista tiden, särskilt under sista veckan. Den 3 och 4 april kom det rödgardister till vår by Baska, ungefär 300 stycken, och de plundrade alla bönder på deras egendom, d.v.s. de gjorde utpressning och begärde från en del tusen rubel, från andra två och ända upp till sex tusen rubel. Allt som allt blev det 85 350 rubel som de tog med sig från vår by. Och hur mycket, förutom pengarna, de tog med sig av våra medborgares egendom, av spannmål, mjöl, kläder osv. finns det inga möjligheter att hålla räkning på men från Sergej Timofejevitch stal de hans hingst, men de fick aldrig uppleva att de kunde använda den till något, för när de hade kommit till byn Tolstovka stupade han, nära kyrkan. Och hur de piskade människorna med sina läderremmar går inte att beskriva, och de piskade så ursinnigt att håret reser sig på huvudet bara man tänker på det, det är helt förfärligt! Under de här dagarna fick vi Baska-invånare uppleva något så fruktansvärt att jag inte har krafter till att beskriva alla dessa fasor. Alla tyckte att det skulle ha varit lättare att överleva alla helvetets plågor än allt torterande och plågande som dessa ogärningsmän ställde till med.

Några speciella nyheter förutom detta finns inte från vår by. Men när rödgardisterna hade gett sig iväg började vi göra som de. Vi, den fattigaste klassen, som bodde i Baranovka, i Boldasjevo och i Slavkino, vi satte i gång med att plundra, precis som rödgardisterna. Vi plundrade de förmögna medborgarna och vi anställde också nattliga räder i grannbyarna. Kort och gott, hela livet börjar bli

så man inte kan härda ut! På återseende, så länge, välkommen på besök och tills dess — lev väl!

Den här enkla berättelsen övertygar med all önskvärd tydlighet om författarens sanningsenlighet. Berättaren avslöjar sig själv som en äkta ryss, en sådan som redan tidigt lärt sig att tåla allt. Om en sådan talar om "helvetets plågor" så är det mera för att försöka med stilkonster än av upprördhet i sitt sinne över plundring och blodiga sammandrabbningar. Det här är en människa som har sett hur "byns fattigaste" återvände från krigstjänst till sin hemby som den rikaste bonden. Och nu ser han hur denne, "den rikaste", på nytt blir "den fattigaste". Han vet att när rödgardister, som plundrat de rika, tar platsen efter dem, går det också för sig att plundra rödgardister.

Han anser den här hoppa bock-leken outhärdlig, men inte i så hög grad att han inte skulle kunna bjuda hem sin gode vän. Hoppa bock-leken gör honom upprörd men tycks inte träffa hans känsla för rättvisa särskilt djupt, och det är högst troligt, att han med förtröstan ser fram mot att det också ska bli hans tur en gång att förvandla de rikaste till de fattigaste. Allt det här liknar en karikatyr, en fars, men tyvärr är det "livets sanning", framsprungen ur djupet av all djuriskhet hos landsbygdens befolkning genom lösenordet "roffa det roffade"!

Därför plundrar man girigt "dessa fattiga byar", från vilka man kan stjäla upp till 85 000 rubel per by. Man plundrar därför att man bara alltför väl har i minnet det kloka ordspråket som präglats av cyniska plundrare och andra dumma förtvivlade människor som haft otur: "Med ärligt arbete tjänar man inte ihop något stenpalats!" Bonden med sitt arbete är helt utlämnad åt vädrets onda makter och han sliter som ett djur, ja, som en fånge dömd till straffarbete. Och arbetet utförs med uråldriga metoder och inte med hjälp av någon modern teknik. Ett sådant arbete kan inte väcka någon lust till ett "rättskaffens och idogt" hederligt arbete. Alltså rövar och plundrar man, uppmuntrad från ovan av en synnerligen klok regim, som förkunnat för staden och hela världen liksom ett slags lösenord av nyaste mode för att bygga upp ett välfärdssamhälle: "Fram till grytorna!", vilket översatt till dagens språk betyder: "Roffa det roffade!"

Man kommer att tänka på ett par rader i ett lustspel: "Skulle vi väl förebrå bonden för att han är bonde? Han har ju varit van vid det sen vaggan!"

Bonden själv kan man inte anklaga, han går bara på lydigt på den väg som han fått sig anvisad av kloka personer, personer med gott förstånd, utan att själv begripa något av det hela.

Obekväma tankar

Nr 94 (309) 19 (6) maj 1918

På frågan om vem som bär skulden till arméns sammanbrott finns i vissa kretsar ett helt entydigt svar i beredskap: det är socialisterna. Det är en av basrefrängerna i den oändligt utdragna sången om Rysslands undergång, ett Ryssland som ännu inte har gått under och synbarligen inte vill gå under. Det är en av de grundläggande anklagelserna mot socialisterna som förs fram av patrioterna, som älskar sitt Ryssland med kärleken hos hungriga vargar, men ändå är det en av de anklagelser som är minst träffande, det är faktiskt en högst felaktig anklagelse!

Att armén absolut skulle komma att kollapsa förkunnades ju redan i en rapport från Försvarskommittén, som utfärdades i tsarens namn år 1916, men det har man glömt, för det skulle ju inte gagna saken för de nitiska personer som författat dokumentet med anklagelsen mot socialisterna.

Nyligen råkade jag få i mina händer en bunt brev adresserade till mig från fronten under åren 1916-1917. Jag måste publicera några här, för där talas det mycket klart och tydligt om orsakerna till arméns sammanbrott. Här är t.ex. ett brev från mars 1916:

Det här brevet skickar jag i hemlighet med en kamrat som ska resa på permission, för i vanliga brev kan man inte skriva om någonting, eftersom militärcensuren granskar allt och om de finner två tre ord som rör vissa saker så ställer de genast till med undersökning om vem som har skrivit det, vilket kompani han tillhör, vilken pluton, och så får man sig 25 rapp med knutpiskan eller också blir man kommenderad till vakttjänst vid skyttegravarna inom skotthåll för tyskarna, så att tysken kan skjuta på en. Det har hänt många gånger, men tyskarna ska ha tack, de skjuter inte utan ropar: ”Var inte rädd, du ryss, vi tänker inte skjuta på dig, vi vet att det är dina överordnade som beordrat dig dit.”

Vi är på hundra stegs avstånd från fienden, så det är överhuvudtaget helt omöjligt att klättra upp. Han skjuter så in i h-e, på 40 dagar har han skjutit ner 112 soldater från vårt regemente utan att det varit öppen strid. Vi står i lera upp till knäna, det är iskallt, snö, sjukdomar härjar. Och till mat får vi bara någon slags eländig tunn grynvälling, någon enstaka gång med lite kött i, men för det mesta utan. Och säger man att man är hungrig svarar de, att de ju hela tiden kommer med bröd till en. Och hur mycket sen! Åt 48 personer ger de 7 limpor på 11 skålpund om dagen! Och man är ju igång hela natten — gräver skyttegravar. Visserligen kan man köpa bröd i förrådet, men svart bröd kostar 20 kopek för ett skålpund och det vita kostar 45 kopek. Så var så god, ät på du!

I ett annat brev, från juni samma år, är det en underofficer, en frivillig, som tre gånger blivit belönad med Sankt Georgs-korset, som klagar:

Jag är en vanlig enkel soldat, jag har gått ut i strid inte av några egoistiska skäl utan av kärlek till fosterlandet, av hat till fienden. Nåväl, i alla fall har även jag börjat förstå att allt inte står rätt till, att vi inte kan hålla ut så länge till. Nu, sedan jag kommit hem från sjukhuset, kommit tillbaka från Ryssland, förstår jag vad allt kaos beror på, nämligen på att människorna ute vid fronten är totalt slutkörda, de har inga krafter kvar längre och det finns inte tillräckligt med folk. Men bakom fronten finns det tiotusentals som inte gör någonting, de bara går omkring och driver till ingen nytta och äter sig feta, äter upp hela Ryssland in på bara benknotorna. Det är rena skandalen, vem har ställt till med detta kaos?

Det är inte socialisterna som har ställt till med detta. En ung man vid artilleriet meddelar:

Kårchefen A. säger till vissa officerare som han gillar: ”Ta för er så mycket ni vill, ta från alla de här människorna, alla de här oduglingarna, sätt igång bara! Vad väntar ni på?”

Hans gunstlingar tog med sig några kompanier och förde soldaterna rakt mot tyskarnas skyttegravar utan skydd av artilleriet, och soldaterna dödades men officerarna fick ordnar. En sårad fotsoldat sade till mig: ”De dödar oss som löss — det är rena katastrofen! Än är det koleran, än börjar de krig. O Herre Gud, om man ändå kunde fly!”

Vad har socialisterna med detta att göra! Jag frågade en kavallerist med Sankt Georgs-korset som var sårad: ”Är det svårt i skyttegravarna?”

Han svarade: ”Soldaterna har det svårt, jag förstår inte hur de kan härda ut! Men jag, till exempel, jag var ju bara täcket, men soldaten, stackaren, han var ju själva underlaget, bädden! Ni förstår, när det var dåligt väder, då vattnet samlades i stora mängder i skyttegravarna, nere på botten, där det var lera, så var det soldaterna som fick ligga där, och vi, som var officerare, skyddade dem ovanifrån! De fick reumatism och vi fick frostsador i stället!”

En känd författare skrev år 1916: ”Från morgon till kväll piskar man soldaterna för att de inte arbetar med att gräva skyttegravar, man piskar soldater, flyktingar, judar. Men de kan ju faktiskt inte arbeta, de orkar inte de är helt slut!”

Soldaterna bakom fronten visste hur det stod till framme vid fronten, de fick veta det av sårade, invalider, av soldater med förfrusna kroppsdelar, med tuberkulos. Och bland eftertrupperna har det uppstått en speciellt hopplös stämning, som aldrig kan leda till seger.

Folket i eftertrupperna har börjat sjunga skämtvisor i den här stilen:

*Sörj inte du rekryt,
på er alla gör ju tysken slut!*

*Store Vite Tsar, vad gör du?
 Varför ställde du till med krig så plötsligt?
 Plötsligt skall vi ledas ut till slakt,
 knuffade iväg så som man gör med dårar!
 För vi har inte lust att göra tjänst
 hos Romanov för hans soldater
 får sig en bajonett rakt genom kroppen.*

Och flickorna som följde sina fästmän till tåget — de var ju redan på förhand dömda till döden — ropade ut i vrede:

*Kom du, oväder, kom du storm
 Krossa hela statens hus!
 Och där inne skall vi slå ihjäl
 Den som mannen från oss stjal!*

Förstärkningarna från eftertrupperna anlände, dåligt försedda med vapen, uselt klädda och redan på förhand beredda att ge upp på grund av det som de fått höra innan om läget vid fronten.

Socialisterna rådde inte alls för det här. Här är ett utdrag ur ett brev från en officer ur intelligentian, som på det hela taget var ganska optimistisk:

Den stora massan är så okunnig, att det för många är helt obegripligt vad som försiggår runt omkring den. De tror inte på någon, varken på Kerenskij eller socialrevolutionärerna eller socialdemokraterna eller provisoriska regeringen. Det är bara tomma ord för dem. Jag har med egna öron hört sådana diskussioner att jag höll på att sätta i halsen, och man vet inte vad man ska svara på sådana här uttalanden som t.ex.: ”Det vete tusan vem den där Kerenskij är, han kanske tänker kriga i tre år till!”

Massan tror att socialrevolutionärer och socialdemokrater är en slags eftertruppssoldater som inte vill ut till fronten, fast de skriker: ”Kämpa tills vi segrat!”

En annan officer skriver:

Och ändå har dessa martyrer någon slags instinkt för en organiserad stat, annars kan man inte förklara varför de inte sticker sina bajonetter i marken och flyr.

De flydde till sist i alla fall därför att de inte hade tillräckligt med tålamod, därför att man inom armén visste och kom ihåg vad sådana saker vill säga som att gå till anfall med klubbor i stället för med gevär och att avvärja attacker med stenar i stället för med granater.

Under åren 1914 och 1915 sjöng pressen högljutt lovsånger över den ryske soldatens mod, men 1916, då socialisterna fortfarande teg, tonades lovprisandet ner märkbart. Frammot årsslutet började några ytterst modiga journalister tvivla på den segerrika ryska arméns stridsförmåga, ett tvivel, uttalat vid en mycket illa vald tidpunkt, då nästan hela den reguljära armén hade tillintetgjorts genom strider och sjukdomar och på grund av ledningens avskyvärda beteende mot soldaterna.

Jag skriver inte det här för att försvara socialisterna, jag tycker inte att de behöver något försvar, men det känns så vidrigt att se hur en lögn genom att upprepas tusentals gånger till slut framstår som sanning för många.

Men dagens bittra och objektiva sanning är att hela Ryssland, inte bara dess arm, hade börjat rasa samman långt innan socialisterna fick lov att yttra sig här i landet. Nu åläggs socialisterna av historien det gigantiska arbetet med att kurera och återuppväcka vårt Ryssland.

Nu är det socialisterna som får sig ålagda den ödes-tunga och gigantiska uppgiften att försöka kurera vårt gamla Ryssland och få det på fötter igen.

Obekväma tankar

Nr 100 (315) 26 (13) maj 1918

De intressantaste av alla de dussintals brev som skickats till mig från alla håll är de som skrivits av kvinnor. Förutom alla intrycken från de pågående stormarna runt omkring, som dessa brev är fulla av, är de dessutom till brädden fyllda av sorg, vrede och upprördhet. Men hjälplöshet och apati framkommer inte så ofta där som i männens brev. Varje brev från en kvinna är en veklagan från en själ som plågats till det otroliga i dessa fruktansvärda tider.

När man läser breven känns det i hjärtat som om de alla hade skrivits av en enda kvinna, livets moder, hon, ur vars sköte alla släkten och folk har trätt ut i världen, hon som frambragt och kommer att frambringa alla genier, hon som bistått mannen i hans kamp att omvandla en rent djurisk, primitiv drift till en kärlekens ömma, ljuva och upphöjda berusning. Dessa brev är vredesrop från en varelse som väckt poesin i världen, som har inspirerat konsten och som i alla tider kommer att känna lidelsefull längtan efter skönhet, kärlek och lycka.

Kvinnan i min föreställningsvärld är framför allt modern, även om hon biologiskt sett skulle vara jungfru. Hon är modern inte bara ifråga om känslorna för sina barn, utan även gentemot mannen som hon älskar och överhuvudtaget gentemot människan som sådan, som trätt in i världen tack vare henne och genom henne. I egenskap av en varelse som oupphörligen måste reparera de förluster som livet tvingar på henne i form av död och undergång, måste ju hon mer djupt och häftigt än jag, en man, känna hat och avsky mot allt som bidrar till att öka dödens härjningar och allt kaos omkring oss. Sådan är ju kvinnans läggning enligt min uppfattning.

Är det ett slags idealism?

Ja, kanske. Men om det är idealism, så är det i alla fall en sådan föreställning som finns hos mig rent spontant, på ett naturligt sätt, och som då kan sägas tillhöra mitt psykiska liv. I alla händelser var det inte igår som jag tänkte ut detta, redan under min ungdom hade jag sådana tankar. Men om jag först hade fått dessa tankar igår skulle jag inte känna mig sämre för det, för jag anser, att social idealism är om möjligt ännu angelägnare just under revolution. Då menar jag naturligtvis den sunda livgivande idealism, som måste till för att revolutionen inte ska förlora sin förmåga att göra människan till en mer samhällsmedveten varelse än hon varit innan och för att den inte heller ska förlora sitt moraliska och estetiska berättigande. Utan det här inslaget av idealism skulle revolutionen, ja hela livet, reduceras till en enda torr matematisk uppgift, nämligen att fördela livets håvor bland alla människor.

För att lösa en sådan uppgift behövs det hänsynslös grymhet, som inte ryggat tillbaka för något. Uppgiften skulle kräva strömmar av blod och väcka till liv de djuriska instinkterna hos människan och den skulle ta död på hennes medkänsla för andra så som vi upplever det idag runt omkring oss.

*

De brev som jag talar om är fyllda till brädden av klagan från mödrar över människor som gått under, över hur grymheten brer ut sig och även över att människorna blir alltmer förvildade, gemena och ohederliga och även att moralen överhuvudtaget försämras fruktansvärt snabbt. Breven är fulla med förbannelser över bolsjevikerna, bönderna och arbetarna — en kvinna nedkallar över deras huvuden alla tänkbara onda anslag, alla slags gissel och fälor.

”Häng dem, skjut dem, ta kål på dem”, det är vad kvinnan kräver, modern som tagit vård om alla hjältar och helgon, genier och brottslingar och hederliga människor, Jesu moder och även Judas' moder liksom även Ivan den förskräckliges och den skamlöse Machiavellis, den milde och gode helige Franciscus' från Assisi, Savonarolas, glädjens dystre fiende, liksom modern till konung Filip den andre, han som bara skrattade hjärtligt en gång i sitt liv och det var när

han fick höra om Bartolomeinatten, Katarina av Medicis oerhörda brott, som även hon var född av kvinna, själv var mor och på sitt vis uppriktigt vårdade sig om många människors välfärd.

Trots att kvinnan förbannar grymheten och instinktivt känner hat till död och förintelse ropar hon, kvinnan och modern, som väcker till liv de bästa egenskaperna hos männen, hon som framkallar hans hänförelse och som själv är livets och poesins källa, hon ropar nu:

”Slå ihjäl dem! häng dem! skjut dem!”

Det ligger en fruktansvärd motsägelse i det här, som hotar att upplösa den gloria som skänkts henne av historien. Kanske motsägelsen beror på att kvinnan själv inte är medveten om sin skapande kraft, att hon alltför lätt hänger sig åt förtvivlan som framkallas i hennes moderssjäl av allt kaos som revolutionen föder.

Jag ska inte närmare gå in på den här frågan, men jag tillåter mig ändå att peka på följande omständigheter:

Ni, kvinnor, vet ju att nedkomsten alltid är förenad med smärta, att en ny människa föds i blod — det är ju naturens grymma ironi. Ni skriker som vilda djur när ni föder och ni ler med ett den heliga Guds Moders saliga leende, när ni trycker den nyfödde till ert bröst.

Jag kan inte klandra er för ert genomträngande skrik, jag förstår era smärtor, som framkallar dessa förtvivlade skrik. Jag kan knappast själv uthärda att höra dem, fast jag ju inte är kvinna.

Och av hela mitt hjärta, av hela min själ önskar jag att ni snart måtte le igen den heliga Madonnans leende och trycka till ert bröst den i Ryssland pånyttfödda människan!

Ni kvinnor kan påskynda den utdragna födelseprocessen, ni kan förkorta den hemska tiden av plågor som landet nu upplever. Betänk därför att ni är mödrar och att en levande outtömlig kraft av kärlek lever i era hjärtan. Låt er inte påverkas av onda krafter ute i livet, ni måste stå över sådana yttre förhållanden. Det behövs kraft till det, men ni ska finna den, ty nu, här i Ryssland, är ni mer fria än någonsin, än någon annanstans i världen. Vad hindrar er att visa det allra finaste inom er, ert modershjärta och er moderlighet?

Vi måste komma ihåg att revolutionen rymmer inte bara en mängd grymheter och brott utan även en mängd bedrifter, bevis på hjältemod, ärbardhet, självuppooffring och oegennyttia. Förstår ni inte det? Kanske ni inte ser det för att ni är förblindade av hat och fiendskap?

Och om ni i alla fall — fast ni har letat — inte finner något enda ljust och glatt i allt kaos och i alla stormar som vi nu upplever, så försök ändå själva skapa något ljust och glatt! Ni har ju er frihet och ni är starka genom er livgivande kärlek, ni kan förmå oss män att bli mer mänskliga, mer lika barn.

Det 40-åriga inbördeskriget i Frankrike på 1600-talet förde med sig avskyvärt sedefördärv, förfall och råhet och tänk bara på vilken välgörande och hälsosam betydelse Julie Récamier kom att få för hela landet. Det finns dussintals exempel på hur kvinnor lyckats locka fram mänskliga känslor och idéer som hade en välgörande inverkan på medborgarna. Ni mödrar måste hysa kärlek utan gräns till människorna och ni måste spara på hatet!

Nå men bolsjevikerna då? Nå, än sedan! Tänk på att de också är människor! De är födda av kvinnor liksom vi andra, och det finns inget mer djuriskt hos dem än hos var och en av oss! Deras bästa är utomordentliga människor, som Rysslands historia kommer att känna stolthet över, och era barn och barnbarn kommer också att känna hänförelse över deras prestationsförmåga. Deras handlingssätt är föremål för ytterst allvarlig kritik, till och med elakt förlöjligande, och de kanske utsätts för detta i större utsträckning än vad som är rimligt. De omges av en förkvävande atmosfär av fienders hat och vad som är än värre och än mer fördärvligt för dem — av hyckleri och låtsad vänskap från personer, som likt rävar banar sig

väg till makten, använder sig av den likt vargar och — låt oss hoppas det — sedan dör som hundar.

Håller jag på att försvara bolsjevikerna? Nej, jag kämpar mot dem allt vad jag kan, men jag tar sådana personer i försvar som jag vet är uppriktigt övertygade och ärliga och som uppriktigt vill verka för folkets bästa. Jag vet att de är i färd med att anställa ett av de grymmaste vetenskapliga experiment man kan tänka ut och det på Rysslands levande kropp! Jag är visst i stånd att hata men framför allt vill jag vara rättvis!

Ja, de har gjort sig skyldiga till många synnerligen grova och allvarliga misstag. — Gud har också begått misstaget att göra oss alla dummare än vad som var nödvändigt. Naturen har också gjort misstag på många sätt om man ser det mot bakgrund av våra egna önsknings. Men om ni vill kan jag också dra fram en del som är positivt för bolsjevikerna. Utan att jag vet vart deras politiska aktivitet kommer att föra dem i det långa loppet, så har bolsjevikerna i alla fall i psykologiskt avseende redan gjort det ryska folket en stor tjänst. Det är de som satt den väldiga massan i rörelse, massan som legat i stiltje och slumrat, och genom det har de framkallat hos alla ett aktivt dynamiskt förhållande till verkligheten, som driver oss att handla. Att handla nu är livsviktigt för vårt land om vi ska överleva!

Vårt land kommer inte att gå under nu, det har fått nytt liv, nya krafter håller på att växa fram, och varken dårskapen hos alltför fanatiska politiska innovatörer eller snikenheten hos utländska plundrare, som är blott alltför övertygade om segern, kan någonsin skrämja oss.

*

Vårt Ryssland kommer inte att gå under om bara ni, mödrar, ser till att ni ingjuter i det blodiga och smutsiga kaos som vi upplever idag allt vackert och ömt som ni själva bär i själen.

Sluta skrika av hat och förakt, skrik av kärlek i stället! Det kan väl inte vara så att ni, som skänker liv under lidanden, inte förstår den undergörande kraft som ligger i medlidandet med en människa! Ni har ju allt som behövs för att mildra och förmänskliga — i kvinnornas hjärtan finns alltid mer av solens livgivande värme än i männens. Ni behöver bara tänka på de förbannade män, bolsjeviker och andra, som blivit helt förvildade och förrådde av att försöka rasera den gamla regimens fallfärdiga byggnad. Tänk på hur de var när de var nyfödda! Liksom alla andra spädbarn behövde också de snytas, där de låg hjälplösa! Och det finns väl ingen människa som inte har er att tacka för sina lyckligaste dagar i livet?

Ni mödrar, ni måste tänka på allt som ni åstadkommit i livet med er kärlek! Gör det, så behöver ni inte uppleva det plågsamma trycket av hat, som tar död på den ädlaste av alla känslor, moderskärleken!

Har ni verkligen försökt — försök! — dämpa grymheten i den förbittrade kampen, har ni försökt bygga upp moralen på nytt, förbättra de förhållanden mellan människorna som nu väcker er rättmätiga harm? Ni låter er bara dras med i ett ofruktbart hat till de vuxna, men det vore kanske nyttigare och mer värdigt att skydda ungdomen och barnen för allt fördärvbringande inflytande idag. Ni slösar bort uppmärksamhet och känslor på att välja ut just sådana saker som är vanärande för människan och väcker avsky. Vore det inte bättre att ni i stället efter bästa förmåga sökte skapa sådant som verkar upplyftande på människan både i hennes och i era egna ögon?

Ni, biologiska mödrar i människans värld, ni skulle lika väl kunna vara världens andliga mödrar också! Ja, faktiskt, om ni ställer er klandrande till allt och förebrår världen för att den är som den är, så betyder det ju att ni står över den, att ni kan se mer än andra. Lyft också upp de andra till er där uppe på höjderna!

Moder Ryssland vrider sig krampaktigt i hemska födslovåndor, vill ni att hon ska föda det nya underbara, det goda och vackra, det mänskliga, så snart som möjligt? Tillåt mig då att säga er,

mödrar, att ondskan och hatet är dåliga barnmorskor!

Obekväma tankar

Nr 103(318) 30 (17) maj 1918

Mer än en gång har representanter för tjänstefolk vänt sig till mig med begäran att ”utverka” tillstånd att sätta in platsannonser i tidningar⁴³. Här är en sådan begäran i ett brev som jag fått:

Försök att göra klart för den nuvarande regeringen att den ska välja ut en tidning, den kan välja vilken den vill, där man kan få tillstånd att annonsera om arbete, så att man kan få anställning, så som det var förut. Förut brukade det ju vara så att man skaffade sig en tidning och kunde välja allt efter sin specialitet och svara på annonserna, men nu springer man ju benen av sig på att söka upp alla fackföreningar och dessutom blir man bemött med tvetydiga leenden och grova skämt, och något arbete finns det inte. Låt sovjetmyndigheterna välja ut en tidning, där man kan annonsera efter arbete. Genom annonserna får ju regimen större inkomster, och det betyder ju mycket för den, för den har ju inga pengar.

Jag vet faktiskt inte om de som söker arbete på fackföreningarnas arbetsförmedlingar möts av ”tvetydiga leenden”, men antingen man vill eller inte så får man den uppfattningen att ”grova skämt” och råheten överhuvudtaget redan har gjort sitt inträde inom byråkratin. Det har ”borgarna” redan skrivit en hel del om, men man brukar ju inte tro på borgarna, inte ens när de helt uppriktigt påstår att alla brunetter är mörkhåriga. Men nu är det arbetarna som börjar klaga och så här låter det: ”Jag har inte gjort revolutionen mindre tjänster än de där gossarna på Gorochova-gatan som nu skäller på mig som hundar. Jag är bolsjevik från 1904 och inte från oktober. I två år och sju månader höll jag ut i fängelser och i fem år har jag varit förvisad och satt på svältkost. Såsom vald till ordförande i distriktskommittén vände jag mig till myndigheterna tillsammans med bönderna. De bara skrek åt oss och jag skämdes att se mina kamrater — bönderna — i ögonen och plötsligt frågar de mig: 'Varför skriker de åt oss precis som på tsartiden?' Påverka dem på något sätt så att de tar reson!”

En arbetare, som förebrådde en berusad rödgardist för att han bar sig illa åt, blev arresterad och anklagad för kontrarevolutionära sympatier, och under förhöret, berättar han, ”stack de en revolver i munnen på mig och skrek: 'Svara!' Och jag svarade dem: 'Är vi kamrater eller inte?' Och de till att svara: 'Såna kamrater ska man slå ut tänderna på!' Men tillåt mig säga att man slog oss tillräckligt på käften under tsartiden och om det är så här nu också, så är det ingen idé ...”

Sådana anklagelser hörs allt oftare och jag kan inte förstå vad sådana människor kan skylla på, när de ger anledning till skamliga anklagelser och klagomål. Under den gamla regimen ville man förklara föraktet för en människa ur arbetarklassen med att hon hade ett svins psykologi, svinet glufsade ju i sig vilken ”sanning” som helst. Alltsedan 1905 har grisen grymtat speciellt rått och fräckt eftersom den känner att den har vunnit, och nu är det den som triumferar.⁴⁴

Men nuförtiden finns det inga segrare fast vi slåss hela tiden, det finns ingen som kan känna att han har segrat, och vem skulle han i så fall bravera för? Braverar vi inför varandra bara av gammal vana, därför att man tidigare förödmjukat oss?

”Jag ansvarar inte för armén!”, var det en soldat som svarade på en av de där vanliga förebråelserna på gatan från civila.

Representanterna för myndigheterna, gröngölingar, politiskt blonda igår och intensivt rödhåriga idag, kan inte skylla ifrån sig i stil med soldaten. Varenda en anser sig antagligen vara representant för en ny samhällshumanistisk och rättvis makt och var och en är skyldig att ansvara både för sig själv personligen och för hela armén av folk, som ska bygga upp vårt nya liv. Det är ju det som de är till för, inte sant! Det är ju de som har avlöst de gamla sänings-

männen, de som sådde ut av sitt ”kloka, goda och eviga”⁴⁵? Vad är det för speciellt nytt i det, och hur mycket klokt och gott är det som de direkt för in i vårt vardagsliv, det tunga livet under veckans dagar av svält?

Om de inte har något förstånd så kanske de i alla fall har lite samvete, som kan få dem att fundera över de anklagelser som riktas mot dem just från den klass som de påstår sig tjäna.

Med glupskheten som hos en hungrande — psykologiskt sett är det ju helt förklarligt — framhåller *Petrograds Pravda* varje fördelaktigt ord som yttrats om ”bolsjevikerna”. Antingen det är Izgojev som talar om dem med ironi som hos en jesuit, eller Clara Zetkin med en mängd förtydliganden som tar bort hela berömmet, så återger *Pravda* omedelbart sådana tvivelaktiga komplimanger på sina sidor, uppenbarligen i tron att de också länder tidningen till beröm. Den har också återgivit några ord ur mitt svar på kvinnornas brev och bifogar också denna fråga: ”Kan inte Gorkij nu hålla med om att många av hans 'tankar', som han tidigare talat om, verkligen inte har varit på sin plats, ja, att de faktiskt var obekväma?”

Nej, det kan jag inte hålla med om. Allt som jag har sagt om bolsjevikernas vilda råhet och grymhet, som gränsar till sadism, om deras brist på kultur, om deras bristande kunskaper om det ryska folkets psykologi, och om att de bedriver ett avskyvärt experiment med hela vårt folk och att de håller på att förinta arbetarklassen allt detta och mycket mer som jag sagt om ”bolsjevismen” har sin fulla giltighet också idag.

Obekväma tankar

Nr 105 (320) 1 juni (19 maj) 1918

Professorn i fysik Nikolaj Alexandrovitj Gezechus vid Tekniska Högskolan har skrivits in på Obuchov-sjukhuset ”för symptom på grav undernäring föranledd av brist på föda”. Professor Gezechus var på sin tid lika populär som lärd, och begåvade akademiska lärare i fysik kallade sig efter honom ”Gezechuserna”. Han är nu 72 år och ligger på Obuchov-sjukhuset, uppsväld av hunger och med svullna fötter och ben.

Jag antar att detta inte kräver ytterligare förtydliganden eller beklagande uttjtelser. Jag vill bara påminna om hur det var under den stora franska revolutionen! Man högg huvudet av kemisten Lavoisier men man plågade inte livet ur sina vetenskapsmän genom att låta dem långsamt svälta ihjäl. Med det tillstånd av moraliskt förfall som nu råder hos oss kan allt hända, och kanske någon säger cyniskt: ”Professorn är i alla fall 72 år ...”

Men kanske även den mest förhärdade cyniker blir svarslös om han får veta att det enbart på Obuchovs sjukhusets manliga avdelning finns 134 inlagda ”på grund av undernäring”, ”sjuka på grund av olämplig eller otillräcklig föda”. 59 av dem är under 30 år, och 30 är under 20 år!

Alla de här människorna är kroppsarbetare och behöver mat för att kunna leva ett normalt liv, mat, som kan tillföra deras kropp 3 000 kalorier. Nu däremot, med nuvarande ransoner, får de 500 — 600 kalorier, d.v.s. mindre än en fjärdedel av vad människan behöver. Därtill kommer att långtifrån allt som tillförs magen kan upptas av organismen. Bröd som till hälften består av halm, sillhuvuden och oljekakor är mer till skada än till nytta för människorna.

Hungersnöden i Petrograd har börjat och ökar med förfärande hastighet. Nästan dagligen plockar man på gatorna upp folk, som dukat under av svält, än hör man om en kusk som fallit ihop, än om en generalmajor, än är det en officer som sålde tidningar eller en modist i en hattaffär.

Men värre kanske än den långsamma rent fysiska svältdöden är den alltmer påtagliga psykiska utmattningen. Nyligen kunde läkarna konstatera att personer som utförde intellektuellt arbete gick oerhört kraftigt ner i vikt. Människor av denna kategori livnär sig ju i alla fall bättre än arbetare, och de kan klara sig på 1 000 kalorier mindre än kroppsarbetande människor.

Emellertid tilltar avmagringen hos dem kontinuerligt. Medicinska undersökningar har visat att dessa personer avger en enorm kvantitet fosfor, vilket tyder på en ovanligt hög förbränning av nervvävnad. Slutligen leder det till total förbränning av den psykiska kreativa energin, det som vårt land är i så starkt behov av nu mer än någonsin.

Petrograd som stad ligger i dödsryckningar, och även som centrum för det andliga livet ligger staden i dödsryckningar. Under detta långsamma döende märks den där hemska känslan av undergivenhet och foglighet inför ödet, ryssarnas passiva attityd inför allt i livet.

Jag blev djupt rörd över hur folk från olika samhällsklasser i djupt samförstånd kom och hjälpte den kvinnliga läkaren V.A. Petrova, där hon låg döende i sin smutsiga bostad, bortglömd av alla. Fruarna Z. Vvedenskaja och M.A. Berens meddelar mig att doktor Petrova ”har levt i flera år under dessa hemska förhållanden”. Vi har dröjt lite för länge med hjälpen! Och om vad V.A. Petrova har fått uppleva berättar fru E. Pugovko för mig så här:

Igår igen utbredde sig en fasansfull syn inför mina ögon liksom en mardröm: jag såg en åldrig människas kropp, plågad av hunger och löss som i stora hopar myllrade bland sårskorporna.

Om man ändå kunde återge vad läkarna och även de erfarna sjukbiträdena fick se när de tog hand om Petrova, då hon skulle bada!

Ett av biträdena frågade mig:

”Var har ni hittat henne?” Jag svarade som det var, i hennes bostad.

”Men vem är det då?”

Då jag svarade att hon var läkare, tittade biträdet på mig med vilt uppspärrade ögon och med fingret på Petrova, som satt i karet, nästan skrek hon ut utan att vilja tro mig:

”Vem är det, säger ni? Ska hon vara läkare?”

En replik från en kvinnlig läkare som var med ljöd som en bitter anklagelse:

”Det är tydligen inte alla läkare som har det bra!”

Vi måste absolut göra någonting, vi måste kämpa mot den här processen av fysisk och psykisk utmattning inom intelligentian, vi måste ha klart för oss att intelligentian är landets hjärna, och aldrig har den varit så till den grad nödvändig och dyrbar som nu i dessa dagar.

Av ren självbevarelsedrift måste Petrograds intellektuella omedelbart organisera sig för att rädda sig från hunger och nervös utmattning. Vi skulle kunna börja i liten skala, ordna utspisningslokaler och söka medel till det och på samma gång planera för större insatser.

Vi får inte vara så apatiska och passiva mot oss själva och mot varandra. Om apatin kommer av hunger, kan ju apatin i sin tur bidra till att öka hungern, så att den leder till fullständig katastrof.

Vi får inte tappa bort kärleken och omtanken om nästan på vår väg mot friheten!

Obekväma tankar

Nr 107 (322) 4 juni (22 maj) 1918

Nu när folket tillkämpat sig politiska rättigheter har det fått möjlighet att fritt skapa nya former för samhällslivet, men ändå befinner sig människan fortfarande både till det yttre och till det inre under inflytande från det gamla levnadssättet med allt mögel och all rost som var utmärkande för tsarregimen. Hos de stora massorna finns det inga tecken på medveten strävan att på ett radikalt sätt förändra människans förlegade attityder både mot sig själv, mot sin nästa och mot livet överhuvudtaget.

Livet är späckat med värdefulla idéer, som är helt nya för de stora massorna. Men dessa idéer

tränger in i en sfär av instinkter och känslor, som är grova till arten och få till antalet. I denna sfär assimileras idéerna med stor svårighet, om de alls assimileras, vilket man tyvärr kan och bör betvivla.

Revolutionen, som åstadkommits genom de starkaste människornas ansträngningar, uppslukar och uttömmar mycket snabbt dessa så värdefulla krafter, och processen med att ackumulera och organisera nya krafter drar ut på tiden på ett hotfullt sätt.

Vi måste absolut påskynda tillväxten och utvecklandet av dessa krafter, och vi måste omgående skapa betingelser för att fostra den nya människan, så att vi så snabbt som möjligt kan få fram efterföljare, som kan fortsätta att organisera Ryssland från grunden med all den kompetens och tillförsikt som behövs.

Det räcker naturligtvis inte med bara politisk propaganda för att skapa den nya människan, och naturligtvis räcker det inte heller med att bara organisera vårt tänkande. Vi måste se till att vi organiserar vår vilja, att vi utvecklar och fördjupar våra känslor.

Dessutom måste vi se till att också en oavbruten utveckling av folkets moraliska och estetiska uppfostran kommer till stånd parallellt med folkets politiska uppfostran, för bara på det villkoret kommer vårt folk att fullständigt kunna befria sig från trycket av sin ytterligt tragiska historia. Endast på det sättet kan det befria sig från den gamla livsföringens tvång. Med nya känslor och idéer kommer människorna att kunna ställa upp för sig nya mål som är klara och genomtänkta och som går att förverkliga.

Vi får inte glömma att folket i århundraden har uppfostrats av kyrkans stränga och glädjelösa förkunnelse, som kuvade människan fullständigt och berövade henne all egen vilja. Hon fick höra hur obetydlig hon var inför den mystiska överhet som godtyckligt och ansvarslöst bestämde över hennes öde, och denna tingens ordning bekräftades entydigt genom hela samhällets uppbyggnad, som kommit till stånd genom meningslöst förtryck från Rysslands enväldshärskare.

Denna förkunnelse, som framhåller det mänskliga förnuftets och viljans vanmakt, ställer samtidigt de största krav på ett dygdigt liv. Med sitt hot om evig förtappelse i det brinnande Gehenna har den inte förmått och förmår inte stimulera en aktiv strävan att förbättra livet här på jorden och skapa lycka och glädje. Denna förkunnelse gjorde att människan upplevde sig själv som nedstörtad i en svart avgrund och helt berövad allt eget värde inför Gud. Allt detta kom också fram tydligt i den rådande samhällsordningen, som politiskt och socialt var förankrad hos tsaren som överhuvud. Denna lära, som berövade människan hela hennes egenvärde, inte bara handlingsförmåga, initiativ och förmåga till självverksamhet, trängde också djupt ner i intelligentians led. Den ryska litteraturens främsta alster kom att präglas av den och den bredde ut över hela vårt liv en hopplöshetens, en den tysta sorgens och resignationens slöja.

Det teoretiska motståndet och den öppna kampen mot de förlegade livsformerna och tänkesätten kom inte till stånd genom några idéer från kyrkan eller tsardömet, som man ju kunde vänta sig skulle vara sant mänskligt inställda, utan tvärtom naturligtvis — trots dessa institutioner. Människan ryckte upp sig genom en slags självbevarelsedrift, en primitiv instinkt, som också låg bakom vid renässansens inbrytande. Människan har alltid förstått att vakna i tid och göra uppror mot den föreställning som hon själv skapat åt sig om det obetvingliga ödet.

Att fortsätta detta uppror med förnyade krafter är intelligentians heliga och heroiska uppgift. Det är revolutionen som kan befria och förädla människan. Den börjar inom henne själv, och det kan bara ske genom att hon gör sig fri från alla gamla förlegade föreställningar. När folket anammade vissa föreställningar, omvandlades dessa till känslor, som sedan kom att styra människornas tankar och handlingar. För att sedan bekämpa de väckta känslorna måste man

framkalla andra, som är mer engagerande och positiva.

Vi lever i en omstörtande tid, i en heroisk tidsålder, och vi måste kunna ge folket skådespel, böcker, tavlor och musik — sådant som kan odla upp hos de stora massorna förmågan att känna kampens upphöjdhed. Det är tragedin som starkast kan framkalla känslorna, och tragedins patos kan lättast rycka människorna ur vardagslivets smutsiga nät som hon fastnat i, tragedin framkallar det rent mänskliga inom oss.

Att se en tragedi på teater leder alltid till att människan känner sig upplyft och kommer ifrån sin kaotiska vardagsmiljö. Hjältarnas bedrifter gör ett djupt intryck, och anblicken av människans oerhörda kraft och styrka, som hon utvecklar i kampen mot sitt öde, inger en känsla av högtidlighet.

*

Här har jag lagt fram några betraktelser som, trots att jag endast kort skisserat dem här, ändå framträder klart, som jag hoppas, och jag tillåter mig nu att säga några ord om den praktiska erfarenheten av kulturellt upplysningsarbete, som olika organisationer och grupper numera utvecklar. Jag skall börja med följande fall.

Ett av arbetardistrikten i Petrograd hade inrättat en teater. Scendekoren hade gjorts av en mycket skicklig konstnär och den föreställde muskulösa arbetare med uppkavlade skjortärmar, fabriker och fabriksskorstenar, allt i den kubistiska stilen. Nu blev det så att arbetarna som tittat på denna konst mycket bestämt sade ifrån: ”Ta bort det här, sånt behöver vi inte! Det är viktigt att vi inte tappar bort känslan för naturen, vi måste känna att vi älskar den, älskar fälten, skogarna, de stora vidderna, där solen lekfullt framhäver de olika färgerna. Se till att vi inte förlorar förmågan att uppleva det vackra, det sköna, för vardagens enformighet och tråkighet har vi nog av ändå!”

Så sa man ordagrant, och det var arbetare som sa det. Det är en sund människas rättmätiga och naturliga krav som kommer fram här. Så här talar en människa, som just i konsten söker en kontrast till en verklighet, som bryter ner och plågar henne. Allt motbjudande ute i vardagslivet känner arbetaren till bättre än konstnären, och om konstnären inte kan framställa arbetarens trista liv och förläna det ett skimmer genom inlevelsen hos en medkännande själ, så tjänar hans konst ingenting till. Och förstår han inte heller att som satiriker framställa vardagens helvete i all dess vidrighet, så att bilden, dikten eller berättelsen framkallar djup motvilja mot det dagliga livet och väcker en längtan efter högtid och fest, så tjänar heller inte hans satir någonting till. Om han inte har förmågan att i det alldagliga och invanda få fram det heroiska och betydelsefulla, om alltså konstnären inte förstår att ge allt detta, behöver inte arbetaren hans konst, han som är van att skapa invecklade produkter med största precision, komplicerade apparater, väldiga motorer och maskiner. Arbetaren är också konstnär, för det är han som förläna det formlösa den slutgiltiga fulländade formen.

Kubismen och den så kallade ”abstrakta” konsten kan inte tilltala honom och har ingenting att säga honom. Det är högst troligt att de nya riktningarna inom konsten har framtiden för sig, men än så länge är de bara en lekstuga för teknik, som bara kan intressera folk med avancerad smak, t.ex. konstkritikerna. Att visa hela denna lekstuga för folk som längtar efter verklig skönhet är detsamma som att låta människorna läsa Leo Tolstojs *Krig och fred* i korrektur med hundratals ändringar med bläck.

För att övergå från måleriet till den sceniska konsten vill jag nu ställa en som det kan synas helt barock fråga: vilket verk är mest till nytta för massornas sociala och estetiska fostran — Tjechovs *Onkel Vanja* eller Rostands *Cyrano de Bergerac*, Dickens *Syrsan på spisen* eller någon pjäs av Ostrovskij⁴⁶?

Jag håller på Rostand, Dickens, Shakespeare, de grekiska tragedi- och komediförfattarna och den franska teaterns uppslupna komedier. Jag håller på den sortens repertoar, därför att — ja,

jag vågar faktiskt säga det jag vet vad den stora massan av trötta arbetare i själen längtar efter. Massorna har helt klart för sig klasshatet och klasskillnaderna och de sociala skillnaderna, de vill se och lära sig förstå medmänsklighet och uppleva och känna att vi alla hör ihop som bröder. Massan känner redan att gemenskap i känslor och tankar är grunden för människans kulturella liv, att det är tecken på en strävan hos alla att få uppleva glädje och lycka och skapa ett lyckligt liv här på jorden.

Massan vill att människorna ska träffas i själen av det allra finaste och bästa som skapats av människorna, för de känner ett verkligt behov att beundra och älska just detta geniala hos människan.

Vår smutsiga vardagsvärld är förgiftad av fiendskap i det oändliga för en bit bröds skull, men den har i alla århundraden förskönats och förlyuvats hos alla folk genom kreativa insatser inom vetenskapen — det är bara vetenskapen och konsten som kan förädla vårt sätt att leva. Och nu behövs det mer än någonsin att de underbara resultaten inom konsten och vetenskapen tränger in i vår värld, allt som har med kreativitet att göra, allt som är dyrbart och värdefullt här i världen, alla andliga skatter, allt som har förmåga att uppfostra människan på ett nytt sätt för att höja henne upp till en nivå ovanför vardagen.

Visst finns det mycket underbart som är skapat av människohand, men människorna skapar dagligen massor med skräp och vidrigheter också, och under dessa högar av skräp, som man inte kan undgå, kommer det underbara inte fram så att man ser det. Men vi måste leva så att detta underbara ändå alltid står inför våra ögon.

Då kommer det att locka fram våra känslor och tankar och få oss att handla så som det anstår en människa.

Men om man placerar människan i en svinstia är det dumt att begära, att hon ska vara som en ängel.

Obekväma tankar

Nr 109 (324) 6 juni (24 maj) 1918

När man analyserar vad som utträttas i våra dagar av revolutionärerna, kan man tydligt urskilja två slags typer bland dem: den ena typen är den evige revolutionären, så att säga, den andra är revolutionären för dagen, ja endast för stunden.

Den förstnämnde, som i sig förkroppsligar den prometheuska upprorsprincipen, är den andlige arvtagaren till hela den stora mängd idéer som driver mänskligheten fram mot fullkomlighet, och dessa idéer förkroppsligas inte bara i intellektet utan även i känslan, till och med i det undermedvetna. Människan är den levande vibrerande länken i den ändlösa kedjan av dynamiska idéer. I vilket samhällssystem hon än tvingas in, blir hon med alla sina känslor och åsikter ändå tvungen att i hela sitt liv känna sig otillfredsställd, för hon vet att människosläktet har kraft att oförtrutet skapa av det som är bra något som är ännu bättre.

Människan hyser en brinnande kärlek till den evigt unga sanningen, men inte känslomässigt och fysiskt till den grad att hon med knytnävarna skulle vilja banka in den i hjärtana och huvudena på folk, som förslavats under det förflutnas snedvridna förhållanden, eller på dem som är obotligt förtjusta i sådant som nu hör till gamla tidens förlegade ordning. Överhuvudtaget är folket en outtömlig levande vibrerande resurs, som i all evighet skapar nya förnimmelser, tankar, idéer, ting och levnadsformer. Människan skulle vilja uppliva och ännu mer besjåla alla världens tänkande hjärnor, hela den mängd av hjärnor som finns i huvudena på alla jordens människor. Men när hon fullföljer detta sitt unga och sant revolutionära mål, är hon i alla fall ur stånd att tillgripa sådana metoder som våld mot människan annat än när det är absolut nödvändigt och hon gör det med en rent instinktiv motvilja.

Hon vet precis att det är sant, vad en av de mest framstående ryska filosoferna har yttrat så riktigt: "... det mest fasansfulla i historien och dess största olycka kan sammanfattas i detta att människan blivit grymt förorättad", förorättad av naturen, som stött ut henne sedan hon skapats i en ödslig värld, som ett vilddjur bland andra vilddjur, och gett henne samma villkor för sin utveckling och fullkomning som vilket annat vilddjur som helst. Hon har blivit förorättad av gudarna, som hon i sin fruktan och glädje inför den mäktiga naturen hade skapat åt sig förhastat och alltför oskickligt och alltför mycket "efter sin egen avbild". Hon har förorättats i det oändliga av alla sluga och starka människor som skulle föreställa vara hennes nästa och — det allra värsta — hon förorättas också av sig själv genom att hon fortfarande vacklar mellan sitt tidigare djuriska stadium och sitt nya stadium såsom en fullgången människa.

Men den evige revolutionären hyser inget personligt agg mot andra människor. Han har alltid förmågan att höja sig över det personliga planet och i sitt inre bekämpa den förkastliga och fördärvliga lusten att hämnas på människorna för tortyr och smärta som han fått utstå.

Hans ideal är en människa som är fysiskt stark och vacker som ett djur, men denna fysiska skönhet står i full harmoni med den andliga kraften och skönheten. Det mänskliga är just det andliga, det som skapas av förståndet. På förståndet grundar sig vetenskapen och konsten och det som allt fler uppfattar som ett gemensamt underlag för deras mål och intressen. Den evige revolutionären strävar med sin själs alla krafter att fördjupa och bredda denna medvetenhet. Han gör det för att kunna famna hela mänskligheten, och han vill undanröja och upplösa allt som splittrar och delar upp människorna i raser, nationer och klasser. I denna sin nya medvetenhet vill han skapa en enda stor familj av självbestämmande arbetare, som förmår skapa alla livets glädjeämnen åt sig och all lycksalighet.

Alla förändringar av de sociala levnadsvillkoren till det bättre är för den evige revolutionären bara ett litet trappsteg upp på den ändlösa stegen som leder människan upp till hennes rätta nivå, och han glömmer inte att just i detta ligger den historiska processens mening, för vilken han personligen är en av dess många förutsättningar.

"Den evige revolutionären" är jätten som ständigt håller mänsklighetens hjärna och nerver i en jäsningsprocess. Han är antingen ett geni, som avskaffar sanningar som skapats före hans tid och sedan skapar nya sanningar, eller också är han en helt anspråkslös människa som i lugn tillförsikt litar till sina egna krafter och brinner av en stilla, ibland knappt synlig eld, som lyser upp vägen mot framtiden.

"Korttidsrevolutionären" är en person som med stegrad skärpa upplever de sociala orättvisorna och förödmjukelserna — de lidanden som människorna tillfogar varandra. Han fångar med sitt förstånd upp de revolutionära idéer som ingjuts i honom undan för undan, men på grund av sitt eget speciella känsloliv förblir han i alla fall konservativ, en sorglig och ofta tragikomisk gestalt, som gjort sitt inträde i världen liksom i avsikt att förvränga, svärta ned och reducera till något löjligt, banalt och orimligt hela det kulturella humanistiska och allmänmänskliga innehållet i de revolutionära idéerna.

Framför allt är han sårad för egen del, för att han inte är begåvad, inte tillräckligt stark, och för att man begått orätt mot honom, och till och med för att han en gång i tiden suttit i fängelse, blivit förvisad och måst dra sig fram och leva emigrantens mödosamma liv. Hatets känslor har han sugit upp inom sig som en svamp och vill ge hundrafalt tillbaka till den som förolämpat honom. De idéer som han anammat bara med sitt intellekt men som inte fått tränga ner i hans själ står i stark och oförsonlig kontrast till hans handlingar, till hans sätt att strida mot fienden. Samma tillvägagångssätt som hans fiender brukade använda mot honom, använder han nu själv, några andra metoder känner han inte till. Såsom slaven som för ett tag gör uppror mot den hämndlystne och straffande guden uppfattar han sedan inte det ädla i gudens barmhärtighet, misskund och glädje. Han upplever inte längre den organiska förbindelsen med denna världens förflutna, och han anser sig själv som helt befriad. I sitt inre

är han dock fjättrad av de tyngande, vanefasta biologiska instinkterna, som fortfarande har sitt grepp om honom, och han är intrasslad i ett finmasigt nät av småaktiga sårande intryck, som han inte kan frigöra sig från. Hans invanda sätt att tänka driver honom ute i livet att i första hand uppsöka sådana företeelser hos människan som är negativa. I djupet av sin själ är han fylld av förakt för henne, för vars skull han lidit en eller hundratals gånger men som själv lider alldeles för mycket för att kunna uppfatta och bedöma andras lidande. Trots att denne revolutionär av idag strävar att förändra de yttre levnadshållandena för människorna är han ej i stånd att fylla de nya levnadsformerna med ett nytt innehåll. I stället fyller han dem med just de känslor som han en gång bekämpat. Om det skulle lyckas för honom att kanske genom ett underverk eller med våld skapa en ny tillvaro för människorna, skulle han vara den förste som kände sig främmande och ensam i denna nya atmosfär, för innerst inne är han faktiskt inte socialist, inte ens en f.d. socialist utan en individualist.

Hans förhållande till människorna är som en obegåvad vetenskapsmans gentemot hundar och grodor som är avsedda för grymma vetenskapliga experiment, fast med den skillnaden att även en obegåvad vetenskapsman, som i onödan plågar levande varelser, gör det för människans skull, medan revolutionären av idag långtifrån alltid är uppriktig i sina experiment med människor. Människorna är för honom försöksmaterial: ju mindre förändligade de är, desto lämpligare för experiment! Om graden av människans individuella och sociala medvetenhet stiger så högt, att den övergår till protest mot den rent teoretiska revolutionära idén som sådan, hotar han dem som protesterar med straff, så som många representanter för den ovan beskrivna typen har gjort och fortfarande gör.

Den revolutionär vi talar om är en kallsinnig fanatiker och asket. Han tar udden av den revolutionära ids skaparkraft och han kan naturligtvis inte kallas för skaparen av den nya historien, det är inte han som blir den geniale hjälten.

Kanske ligger förtjänsten hos denne revolutionär i att han, sedan han väl väckt det forna grymma vilddjuret hos den stora massan, påskyndat processen med den primitiva brutalitetens avtagande och försvinnande? Grymheten verkar uttröttande på människan och till sist inger den henne sådan avsky att den slutligen förgör sig själv. Det verkar som om vi nu börjar känna en rent fysisk motvilja mot allt vad blod, grymheter och smuts heter, och den här motviljan måste öka mer och mer tills det blir en slags idiosynkrasi hos människorna, då man inte orkar med mera helt enkelt.

Obekväma tankar

Nr 113 (328) 11 juni (29 maj) 1918

Hysteriska personer skriver ursinniga brev till mig och hotar döda mig.

Jag antar att de inte menar allvar och att avsikten inte så mycket är brottslig som enfaldig. Med mord bevisar man ingenting utom att mördaren är en dumbom. Dödsstraffet gör inte människorna bättre än vad de är. Hur många människor man än avlivar, så kommer i alla fall de som förblir i livet att slå in på de vägar som historien anvisar dem. Med döden kan man inte rå på de historiska krafterna.

Det är väl inte så få som blivit dödade här i vårt gamla Ryssland, i alla städer, i tusentals stora och små byar, bara för att man ville förhindra att de revolutionära stämningarna ökade i styrka. Och ändå har revolutionen avgått med segern. Och även nu när folk dödas lika mycket som tidigare, kommer i alla fall i det långa loppet de klokaste och sundaste att segra! Men fysiskt våld kommer alltid att förbli ett obestridligt bevis på moralisk inkompetens — det har man konstaterat för länge sedan — och det är på tiden att folk inser det nu.

Men att hota en människa med döden för att hon är som hon är, det gör ingen vettig människa, det är dumt!

Man anklagar mig för att ”jag har sålt mig till judarna”! Det är också dumt. Jag förstår naturligtvis att en person som försvarar en hopplös sak i ett land som vårt, där alla sedan långt tillbaka är vana att ge mutor och sälja sig själva, till slut inte kan undgå att kallas för mutkolv. De flesta människor är psykologiskt så beskaffade att de vill finna fel till varje pris hos alla människor — ingen är fläckfri. Det kan man kalla för yrkestjuvarnas speciella psykologi — de kan inte tänka sig att en människa kan vara hederlig för att hon faktiskt själv vill vara det av hela sin själ. Och kanske de är avundsjuka, varenda tjuv är beredd att sälja sig, och inte särskilt dyrt heller, men det finns andra som inte går att köpa för pengar. Så blir tjuvarna arga: Vad är det här för något? frågar de. Vi är så illa ute så vi är tvungna att ackordera med vårt samvete, men andra, några slags konstiga människor, de säljer sig inte!

Och även om de själva inte tror på att de där ”konstiga” människorna skulle vara ohederliga så skriker de: Titta han har sålt sig!

O, ni stackars människor! Det vore bättre om ni själva provade på att bli ärliga människor — det känns faktiskt riktigt trevligt!

Hela tiden kommer man med ursinniga förebråelser om att jag skulle ”hata folket”!

Det här måste redas ut. Jag tillstår öppet att personer som ordar vitt och brett om sin kärlek till folket alltid har väckt en känsla av misstro och misstänksamhet hos mig. Jag frågar mig och jag frågar dem: älskar de verkligen sådana bönder som dricker sig fulla på vodka så att de blir som vilda djur, och sedan sparkar sina gravida hustrur i magen? Bönder som låter miljontals pud säd gå åt till att göra hembränt och som låter sina närmaste, som älskar dem, dö av svält? Bönder som gräver ner tiotusentals pud säd och låter den ruttna i jorden och vägrar ge den åt de svällande i stället? Sådana bönder som till och med begraver varandra levande, och sådana som anställer blodiga lynchningar på gatorna, och sådana som njuter av att se på hur man slår ihjäl en människa eller dränker henne i floden? Sådana som säljer bröd som de stulit för 10 rubel halvkilot?

Jag är övertygad om att de kärleksfulla medborgare, som beskyller mig för att hata folket, i djupet av sin själ inte älskar det här förvildade och snikna folket, liksom inte heller jag älskar det. Men om jag misstar mig och det alltså förhåller sig så att de faktiskt älskar folket, sådant det nu är, ber jag dem förlåta mig för att jag tagit fel, men beträffande mig själv står jag i alla fall fast vid att jag inte älskar det.

Dessutom är jag övertygad om att man inte heller bör älska folket sådant det är, liksom man inte heller bör förebrå det för att det är som det är och inte på något annat sätt. Det bästa för både folket och för dem som älskar det vore, tycker jag, om dessa senare helt osjälviskt kunde dela med sig av sina kunskaper och andra inre rikedomar, så att folket bleve mer civiliserat, mer humant. Och när de ger folket av sitt allra bästa ska de inte räkna med att deras osjälviska möda blir uppskattad och belönad med folkets kärlek — sådant händer aldrig!

Men hur folket betar sig mot oss har inte någon betydelse, det intresserar oss inte, men vad som är viktigt är hur vi betar oss mot folket — det är det som vi måste förstå.

Tal vid offentligt möte inom sällskapet ”Kultur och frihet” i Moskva

Nr 126 (341) 30 (17) juni 1918

Att bevisa att det är nödvändigt med kulturellt upplysningsarbete är överflödigt, det är helt klart för alla ändå. Den smutsiga stenläggningen på våra gator och den sekelgamla smutsen i människornas hjärtan och sinnen gör inget annat än ropar vitt och brett efter det! Nu ser vi tydligare än någonsin tidigare hur det ryska folket drabbats av den djupaste okunnighet och hur skrämmande likgiltigt folket förhåller sig till sitt eget lands intressen. Vi ser hur

förvildade människor är när det gäller medborgerligt beteende och hur barnsligt outvecklad deras känsla för historien är och också hur outvecklat deras sinne är för deras egen historiska roll i tiden.

När jag talar om ”det ryska folket” menar jag visst inte bara de arbetande massorna, arbetarna och bönderna, jag talar om alla människor i vårt land, om alla klasser, för brist på upplysning och kultur är något som kännetecknar hela den ryska nationen. I hela den här massan av miljontals okunniga människor, som berövats alla föreställningar om livets värden, kan man urskilja bara några obetydliga tusental människor, den s.k. intelligentian, som inser att den historiska processen ytterst vilar på intellektuell basis. Denna intelligentia är trots alla sina brister det finaste som Ryssland har frambragt i alla tider med en historia så full av mödor och vanskötsel. De här personerna har varit och kommer sannerligen också att förbli vårt lands största tillgång, dess hjärta och hjärna. Deras brister kan förklaras genom den ryska jordmånen, som är så ofruktbar på intellektuella begåvade människor. Vi är alla utrustade med ett rikt känsloliv, vi har anlag för godhet, också för grymhet och för att bli olyckliga. Och det finns faktiskt en hel del hjältar bland oss också men — det finns bara några få verkligt kloka och starka personer som är kapabla att modigt fullgöra sin medborgerliga plikt, en plikt som känns särskilt tung under Rysslands nuvarande förhållanden. Vi älskar även hjältar, om de inte är mot oss förstås, men vi inser inte att det för hjältemod kan räcka med att människan satsar sig själv under en dag, eller kanske bara för en timme, medan mod kräver en satsning för hela livet.

Kulturarbetet idag under de levnadsförhållanden vi har här i Ryssland kräver inte något hjältemod utan i stället just mod, en långvarig och oavbruten anspänning av alla själens krafter. Att så ut ”det kloka, det goda, det eviga” i de förrädiska ryska sumpmarkerna är en oerhört svår uppgift, och vi vet redan med vilket ömkligt resultat vi begjutit de ryska slätterna med vårt bästa blod, med våra finaste kroppsvätskor. Men det ä: i alla fall nödvändigt att så, och det är intelligentian som har det till uppgift, just den intelligentia, som nu med våld stöts bort från livet och till och med förklaras vara folkets fiende. Det är i alla fall intelligentian som måste fortsätta det arbete som den för länge sedan har påbörjat. Det behövs en andlig upprepning i vårt land, så att det kan födas på nytt, och hos oss finns det ingen annan andlig tillgång för det än just intelligentian.

Kanske någon frågar: men proletariatet då, den progressiva revolutionära klassen? Och bönderna då?

Jag tror inte att man på allvar kan tala om proletariatets stora massa som en kulturell och intellektuell kraft. Kanske det kan vara lämpligt att hänvisa till den stora massan när man polemiserar med borgarna för att skrämja dem och för att vi själva ska kunna fatta mod. Men för stunden tror jag inte att det behövs, inte för oss, vi som samlats här är ju djupt och uppriktigt oroad för vårt lands framtid. Proletariatet med hela sin väldiga massa är bara en rent fysisk kraft, ingenting annat. Och detsamma gäller bönderna. Annat är det med den unga — ung i historisk bemärkelse — arbetare- och bondeintelligentian. Den är naturligtvis en andligt skapande kraft och såsom sådan står den nu där lika avskild från sina massor, lika ensam mitt ibland dem som vår gamla straffläger-intelligentia en gång i tiden stod, bortstött från sin tids arbetande massor. Man kan kalla dem straffläger-intelligentia, inte bara för att en del av dem avtjänade straff i statens arbetsläger utan också på grund av alla de vidriga förhållanden som rådde i Ryssland medan de levde och som de fick uppleva så kännbart i sin verksamhet.

Det första vi måste göra är, enligt min uppfattning, att knyta den unga arbetar- och bondeintelligentian till den gamla erfarna intelligentian från förr. Planen för ett allomfattande ryskt kultur- och utbildningsarbete tänker jag mig på följande sätt.

Först måste hela intelligentian själv organiseras ordentligt. Den har ju nu insett och upplevt att

det inte går att fostra den nya människan enbart med politiska program och politisk propaganda. Den har också insett att genom att fiendskapen och hatet ökas blir människorna fullständigt som vilda djur och alltmer brutaliserade. Man förstår att för att vårt land ska uppstå på nytt behövs det ett intensivt kulturarbete, som inte går att skjuta på framtiden. Bara genom ett sådant arbete kommer vi att kunna befria oss från våra yttre och inre fiender.

Att koncentrera alla ansträngningar är den mest angelägna uppgiften för dagen. Medan vi koncentrerar vårt lands intellektuella resurser måste vi också tänka på att föra samman de intellektuellt arbetande med de stora skarorna av arbetar- och bondeintelligentian. De måste också komma närmare varandra, alla arbetare och bönder, som nu kämpar ensamma och utan framgång i en omgivning som rent fysiskt är deras egen men som andligt sett redan har blivit främmande för dem. De har spårat ur genom att de tagit intryck av den cyniska demagogi som är utmärkande för fanatiker och rena äventyrare.

Dessa resurser av intellektuella har en väldigt betydelse som länk i den kedja som för alla tider skulle kunna förena den gamla intelligentian med massan idag, så att massan direkt kunde påverkas av den.

Med gemensamma krafter, arbetar- och bondeintelligentians friska krafter, i förening med den gamla intelligentian, bör kulturarbetarna idag gå in för att samordna sitt arbete. Vi måste göra det för att hushålla med vår energi, som inte är så stor, och för att undvika dubbelarbete.

När vi har täckt hela landet med ett nät med kulturella och pedagogiska centra och registrerat alla andliga tillgångar, kommer vi att uppleva dessa andliga kulturhärddar, som ger landet både ljus och värme och hjälper det att tillfriskna och resa sig upp med nya krafter, redo att bygga och skapa på nytt. Det är inte fråga om någon förening mellan människor i rent yttre eller mekanisk bemärkelse, utan snarare om uppslutning av människor som känner lika för ett gemensamt mål. Endast och allenast på det sättet kan vi nå fram till den sanna kulturen och friheten.

Jag är beredd på invändningar: men politiken då, vad blir det av den?

Vi måste stå över politiken, vi måste lära oss skaffa oss förmåga att behärska våra politiska känslor. Om viljan finns så går det. Politiken är någonting liknande våra lägre fysiologiska behov med den obehagliga skillnaden att de politiska behoven måste få ett offentligt utlopp.

Politik är alltid motbjudande, oberoende av vem som utövar den, för med den följer ovillkorligen lögn, förtal och våld. Och eftersom det är så, måste också alla känna till det, och denna vetskap, i sin tur, ska få alla att inse att det är större fördelar med kulturarbete än med politiskt arbete.

Ett ytterst allvarligt hot mot kulturarbetet är intelligentians avtagande kraft och vitalitet. En apati sprider sig hos den och tynger ner den alltmer. Det är en följd av att den lever i en atmosfär av desillusioner och upplever svälten i stigande grad.

Svälten måste bekämpas genom att man hjälps åt sinn emellan, och vad beträffar ”desillusionerna”, som gäller folket, socialismen och Ryssland, tror jag inte att jag kan säga något alls.

Naturligtvis hade det varit bättre att inte falla för det förflutnas lockelse, ty det finns absolut inget tilltalande eller charmerande hos det ryska folket och har aldrig funnits, men om man nu en gång hänförts av det och sedan upplevt besvikelse kan man inte säga någonting om det. Att känna hänförelse är en fråga om tro och att bli besviken är vad man får betala för denna blinda tro. Kunskap är ett bra medel mot besvikelser, och kunskap är därför det enda man kan rekommendera för de besvikna. Personligen har jag i hela mitt liv tagit människan själv som utgångspunkt för alla känslor, tankar och handlingar, emedan jag en gång för alla är och har varit orubbligt övertygad om att det bara är människan som existerar och att allt det övriga,

hennes åsikter och handlande, inte existerar på samma sätt.

Och i dessa tider, så fasansfulla för alla, för ett helt land som skapats av många generationer och som fostrat oss till vad vi är idag, under dessa vanvettets och skräckens dagar, då dumheten och gemenheten firar triumfer, har jag bara ett och detsamma i mitt huvud: allt detta kommer från människan, det är hon som skapat allt detta . . .

Det är också hon som har skapat allt vackert på vår jord, all poesi, alla storartade hjältemodiga och ärofulla bedrifter, alla livets glädjeämnen och högtider, all dess tjusning, allt det roliga och det allvarliga, de vackra drömmarna och de förunderliga vetenskaperna, hon har skapat sitt skarpa intellekt och sin obetvingliga längtan efter lycka.

Och hon, människan, som alltid, under dagar fyllda av tragedier, lidanden och plågor, orubbligt tror på de nya och goda principernas seger över de gamla och onda, hon är det, som idag efter stora offer fört oss samman här för att talas vid i all vänskaplighet på ett sant mänskligt sätt.

Låt oss då nalkas människan, hon som försyndat sig i mycket och är besmutsad men som gör bot för sin smuts och sina synder med de största, de mest outhärdliga lidanden!

Ska vi väl kunna skapa en atmosfär som det blir lättare för människan att andas i?

Ja, vi både kan och måste göra det!

Noter

¹ Datering enligt den gregorianska kalendern. Den julianska tideräkningen, som här anges inom parentes, låg tretton dagar efter och infördes först i februari 1918.

² ”Utdragen dödskamp” står för ”utdragen Mamaja-slakt”, en förringande omtolkning av det historiskt viktiga som hände i slaget vid Kulikovo 1380. Ryssarna lyckades där hejda en hotande tartarinvasion. Mamaja var en grym tartarkan.

³ Sammanslutning av konservativa, nationalistiskt inställda tsaranhängare, organiserad redan i början av 1900-talet.

⁴ Befälhavare över den ryska armen i sydväst 1916, fr.o.m. 1917 överbefälhavare; tjänstgjorde därefter i Röda Armén.

⁵ eg. Théroigne de Méricourt, kvinnlig revolutionär under franska revolutionen, prostituerad, deltog bl.a. i ett grymt upplopp 1792, straffades och inspärrades därefter på mentalsjukhus.

⁶ Samara, omdöpt 1935 till Kujbysjev, i distriktet med samma namn: Minsk — huvudstad (ej reg.) i Vitryssland; Jurjev — stad i Ukraina.

⁷ Kisjinov — huvudstad i Moldavien. Belostok — polsk. Bialystok. Tiflis — huvudstad i Georgien.

⁸ Pjotr Arkadevitj Stolypin, konservativ statsman på tsartiden, inrikesminister 1906. S. hade tsarens förtroende, var kraftfull och bestämd och kritiserades av både liberaler och reaktionärer. Föll offer för attentat 1911.

⁹ *Jedinstvo* (Enheten), högerbetonad socialdemokratisk tidning, red. Plechanov. Förbjöds efter 1917 av bolsjevikerna.

¹⁰ Tidningen *Retj* (Talet) var de konstitutionella demokraternas centrala organ.

¹¹ *George Sand. Hennes liv och verk*. I. St Peterburg 1899. II. Petrograd 1916. Av Vladimir Karenin (pseud. för Varvara Komarova).

¹² eg. förkortning av *Birzjeve Vedomosti* (Börsnyheter)

¹³ Utdrag ur sången *Arbetarmarseljäsen*, diktad efter den franska förebilden, av P. L. Lavrov; kom ut i tryck 1875. Den blev februarirevolutionens kampsång men ersattes efter oktoberrevolutionen av Internationalen.

¹⁴ Tidningen *Lutj* (Ljuset) utkom fr.o.m. 1917, med liberal anstrykning. Gorkij hade i början hand om avdelningen för litteratur och fick kritik för sin kompromissande inställning.

¹⁵ Se not 8.

¹⁶ Roditjev, känd konstitutionell demokrat, anspelade med dessa ord på Stolypins ”halsdukar”, med vilka motståndare till regimen bragtes om livet. R. straffades med att han inte fick närvara under 15 sammanträden i duman.

¹⁷ M. V. Bernatskij, ekonom, sedermera finansminister i Den provisoriska regeringen. A. I. Konovalov, storföretagare, sedermera handels- och industriminister i samma regering. M. I. Teresjtjenko, storföretagare, sedermera utrikesminister i samma regering.

¹⁸ V.K. Pleve, inrikesminister (1902-1904), en av tillskyndarna till det rysk-japanska kriget. P. gjorde sig känd

för pressföljelse. Mördad av socialistrevolutionärer.

¹⁹ S.G. Netjajev, anarkist som inte skydde några medel för att nå målet att störta tsaren. Fängslades och satt i Peter-Paulsfästningen till sin död 1876.

²⁰ Nuvarande Lenin-bergen

²¹ A.V. Kartasjev, professor i teologi, konstitutionell demokrat.

²² = solrosfrön, pumpfrön — populärt att tugga hos det breda folket.

²³ De konstitutionella demokraterna.

²⁴ Mojka — flod som rinner genom Petersburgs (nuv. Leningrad) centrum.

²⁵ N.A. Radisjtjev (1749-1802), författare, samhällskritiker, känd för sitt verk *Resa från Petersburg till Moskva*, förföljd, förvisad till Sibirien. Begick självmord efter frigivningen.

²⁶ N.G. Tjernysjevskij (1828-1889), författare, litteraturhistoriker, socialist. Hans mest kända arbete är romanen *Vad skall man göra?* (1863).

²⁷ Smolnyj — säte för bolsjevikregeringen, f.d. privatskola för flickor, grundad av Katarina den stora.

²⁸ Furst Pavel Dmitrijevitch Dolgorukov, en av de ledande konstitutionella demokraterna, arresterades under revolutionen. Levde senare som emigrant i utlandet.

²⁹ P. N. Miljukov (1859—1943), statsman, politiker, bl.a. utrikesminister under Den provisoriska regeringen. Ledare för kadetterna.

³⁰ Iraklij Tsereteli, framstående mensjevik, medlem i 2:a duman 1907.

³¹ B P. Avvakum, det ryska sektväsendets upphovsman. Kämpade för kyrkans reformering. Bränd på bål 1682.

³² Tauriska palatset i Petersburg blev säte för den konstituerande församlingen, senare för Rysslands arbetarråds centrala exekutivkommitté.

³³ pr = professor eller praportjik (= fänrik).

³⁴ Feodosija — på Krim, hamnstad vid Svarta havet.

³⁵ Jevpatorija — stad på Krim.

³⁶ Alexander Gertsen (Herzen) (1812-1870), författare, filosof med starkt samhällskritisk inriktning.

³⁷ V. Belinskij (1810-1848), författare, redaktör, litteraturkritiker.

³⁸ V. Nekrasov (1821-1847), författare, skald, redaktör.

³⁹ Suzdal — huvudstad i det äldsta ryska furstendömet fram till 1170.

⁴⁰ *Delo naroda*, rysk-sovjetisk tidning.

⁴¹ G. Zinovjev (1883-1936), ordf. i Petrograds sovjet, sedermera motståndare till Gorkij. [Avrättad efter första Moskvarättegången 1936]

⁴² N.A. Rybakin, V.P. Vachterov och A. M. Kalmykova — författare och pedagoger.

⁴³ Omedelbart efter bolsjevikernas maktövertagande infördes förbud för privat annonsering i tidningarna.

⁴⁴ Bilden av svinet som triumferar är hämtad ur en samling satiriska stycken (1881) av författaren Saltykov-Sjtjedrin, som låter svinet i detta fall representera en grym, obildad reaktionär på den tiden.

⁴⁵ Citat ur Nekrasovs dikt *Till säningsmannen*, d.v.s. den som spred upplysning och kultur bland folket.

⁴⁶ N. Ostrovskij (1823—1886), stor rysk dramatiker med avgörande inflytande på dramats vidare utveckling i Ryssland, skildrar initierat och realistiskt framför allt de nya köpmannamiljöerna i städerna.